

DE

št. 49/50

Glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

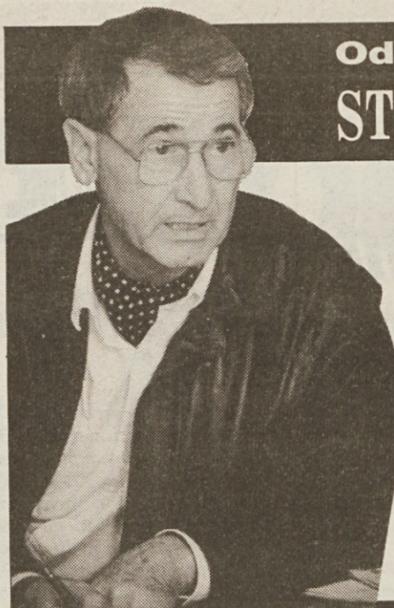
Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

časopis slovenskih delavcev

Ljubljana, 10. novembra 1994, št. 49/50, letnik 53, cena 360 SIT

Odmevi na feljton o plačah STANE UHAN IMA PRAV

Da politika zniževanja plač škoduje našemu gospodarstvu, priznava ne samo sindikat, ampak tudi ministrica za delo. V odmevu na feljton o bumeranških učinkih politike zniževanja plač avtorja Staneta Uhana, objavili smo ga v DE št. 43 do 46, je ministrica Rina Klinar zapisala, da se strinja z večino Uhanovih ugotovitev in da bo ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve njegove ugotovitve v čimvečji meri skušalo uresničevati v nadaljevanju pogovorov o politiki plač. Dušan Semolič pa meni, da so prenizke plače resen problem, ker ne motivirajo za boljše delo. Odmeva na feljton, za mnenje smo poprosili (zaman) še makroekonomista in predstavnika delodajalcev, objavljamo na strani 20.

ZDRUŽENI IN DOSLEDNI V BOJU ZA DELAVSKE PRAVICE!

Na seji sveta ZSSS so prejšnji teden prižgali zeleno luč za temeljne kongresne dokumente. Ocena štiriletnega dela, nov program, statut, nekaj resolucij in volitve vodstva – to je okvirni dnevni red 2. kongresa ZSSS, ki bo 3. decembra v Ljubljani.

Usmeritve narekujejo družbene razmere in razvoj organizacije. Mednje sodijo večja zaščita delovnih mest, nova delovna mesta, večja pravna, socialna in gmotna varnost članov, boljše delovne razmere, resnično soupravljanje delavcev, kolektivne pogodbe, ki bodo več kot papir, in kajpak uveljavljanje vseh interesov 430.000 članov ZSSS.

S posebno resolucijo bodo poudarili vlogo in zaščito sindikalnega zaupnika. Na omenjeni seji so sklenili tudi, da zaradi sprememb v organizaciji ne sme nihče izgubiti dela.

V tej številki DE objavljamo poročilo o delu organizacije v času med prvim in drugim kongresom.

Zveza
Svobodnih
Sindikato
Slovenije

DE, sreda 14⁰⁰

ODPRTA VRATA DO ZNANJA

V DE št. 47/48 z dne 27. 10. 1994 smo objavili razpis izobraževalnih seminarjev za sindikalne zaupnike in člane svetov delavcev.

Milan Utroša poziva vse, ki jih zanima izobraževanje za soupravljanje, spoznavanje lastniške kulture in temeljnih ekonomskih kategorij, naj razpis v omenjeni številki DE še enkrat preberejo. Prvi izmed seminarjev, ki bodo vsak mesec v SIC Radovljica, bo namreč 21. in 22. novembra letos in nekaj mest je še prostih.

Prijave sprejema najkasneje do srede, 16. 11. 1994!

SKEI SPOROČA

V tej številki DE objavljamo v Sindikalnem zaupniku Aneks št. 1 h kolektivni pogodbi za črno in barvasto metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije, sklenjen in podpisan v Ljubljani dne 18. 10. 1994.

Aneks bo skupaj s sklepom o registraciji v kratkem objavljen v Uradnem listu.

Velja že za oktobrske plače (izplačila v novembru). Zanimanje za njegovo vsebino je veliko, zato ga objavljamo tudi v DE skupaj s sklepom o registraciji, ki ga je 4. 11. 1994 izdalo ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Lidija Jerkič

Zvonka Belcer, Toper Celje:

»Delavci radi delamo, vendar to ne zadošča, da bi se podjetja rešila iz sedanjega položaja. Delamo tudi ob prostih sobotah in vendar s plačo ne moremo preživeti sebe in svojih družin. Sprašujem se, kje so meje naše požrtvovalnosti in potrpežljivosti.«

To je na skupščini sindikata delavcev tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije med drugim povedala delegatka iz Topra, ki mu grozi že drugi stečaj. Več o skupščini na 4. strani.

NAJ NA DAN KONGRESA 3. 12. 1994 PLAPOLAJO ZASTAVE SVOBODNIH SINDIKATOV!

za zastave pokličite po tel. (061) 321 255 ali 13 35 255.

Piše: Ciril Brajer

Med trobilom in glasilom

Časopis je gotovo izdelek, ki govori sam zase in sam o sebi z vsebino, obliko in ne nazadnje z naklado. Kljub temu je včasih treba o njem povedati še kaj posebej. Ena od oblik takšnega dodatnega pojasnjevanja je propaganda, možna pa je tudi polemika.

Tole je sprožil Erih Šerbec, predsednik sindikata zdravstva in socialnega skrbstva. Med zadnje sejo sveta ZSSS je stopil k meni in me povsem resno povprašal, če sem že kdaj videl na naslovni strani Gospodarskega vestnika fotografijo predsednika ZSSS Dušana Semoliča.

Gospodarski vestnik ima pač takšno naslovno stran, da na njej ne more biti ne Dušana Semoliča ne Dagmarja Šusterja. Toda to ni predmet polemike. Očitek Eriha Šerbca namreč zadeva to, da smo v 46. številki DE na naslovnici objavili fotografijo predsednika gospodarske zbornice. To se mu zdi za časopis, katerega ustanovitelj so Svobodni sindikati, nesprejemljivo.

In s čim si je Dagmar Šuster »zaslužil« fotografijo na prvi strani? Šlo je za napoved intervjuja, v katerem je med drugim povedal:

»Vendarle je bolje, kot je bilo, za kar imajo največje zasluge vsi ljudje v gospodarstvu. Gospodarstvo je plačalo tudi davek za vse, kar se je v preteklosti zgodilo, tudi z 240.000 delovnimi mesti.«

Razgrnil je še svoje poglede na denacionalizacijo, ki so povsem enaki sindikalnim, govoril je o možnosti, da lahko Slovenija v desetih letih podvoji bruto proizvod na prebivalca, in pribil, da ga ne zanima, zakaj ima Francija 14-odstotno nezaposlenost, ker ni nobenega vzroka, da bi jo imela Slovenija. Slovenija naj bi po njegovem postala družba socialnega ravnotežja, država, ki bi svojih računov ne smela poravnati zgolj pri plačah, ne tudi pri državni porabi... Državi je še požugal, da ne sme ignorirati socialnega dialoga, in ugodno je ocenil dosedanje sodelovanje s sindikati. Le še ena zanimiva misel:

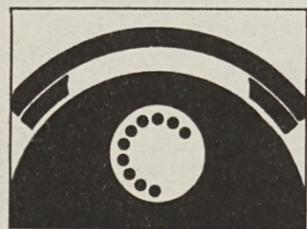
»Ne ljubi se mi pogovarjati, ali 700 mark plače ali 500 ali 350, združimo se v projektu za 1.500 mark!«
Ne glede na to, da so sindikati kot ustanovitelj potrdili vsebinsko zasnovo DE kot širokega, odprtega časopisa, glasila vseh slovenskih delavcev, ki naj bi bilo zanimivo za čim širši krog bralcev, so zgornje misli nedvomno vredne podarka. Tudi za časopis, ki bi bil raje trobilo kot glasilo. Če je sploh še kje kakšen tak.

Kolikokrat že smo vsi skupaj in vsak posebej zafrzarili o moči argumenta in ne o argumentu moči, o tem, da ni pomembno, kdo kaj reče, ampak kaj reče? Prav zato se mi zdi vredno tale prostorček odmeriti javnemu pogovoru s kolegom Šerbcom. Trdno sem prepričan in upam se mu dokazati, da je DE vedno in trdno usmerjena k interesom, ki so interesi delavca in člana sindikata. Takšne vsebine pa si ni in ne bo zagotovila s tem, če bo na naslovnici objavljala le fotografije sindikalnih funkcionarjev. Utrdila jo je 50-letna tradicija zavzemanja za delavčev prav, podkrepljena s kar nekaj trme pri težnji po odprtosti, širini, demokratičnosti. In bralnosti!

In menda bo ta trma potrebna še lep čas.

DE časopis slovenskih delavcev

Nanj se resda lahko naročite tudi pisno, toda zakaj bi se trudili: pokličite (061) 321-255

in poskrbeli bomo, da boste dobili časopis, brez katerega je vaše delo v (kateremkoli) sindikatu vsaj težje, če že ne nemogoče

DE časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika: _____

5000 podpisov za 5000 delovnih mest

Javna zahvala

K pobudi za spremembe in dopolnitve zakona o denacionalizaciji je v predpisanim 60-dnevem roku dalo podporo 13812 slovenskih volivcev. Kot predlagatelj pobude sem prepričan, da bo tako množično izražena podpora spodbudila poslance Državnega zbora Republike Slovenije k ponovni oceni veljavnega zakona o denacionalizaciji ter v smislu predlaganih sprememb k sprejetju čim racionalnejših rešitev.

Zavedam se, da tako množične podpore volivcev brez pomoči sindikalnih zaupnikov, predsednikov sindikatov v podjetjih, območnih organizacij sindikatov, sindikatov dejavnosti ter vodstva Zveze svobodnih sindikatov Slovenije ne bi mogel pridobiti, zato

se vsem, ki ste mi izrazil podporo ali ste drugače prispevali k pridobivanju podpore, iskreno zahvaljujem.

Enaka zahvala velja tudi Delavski enotnosti za objektivno in celovito seznanjanje sindikalnega članstva.

Jožef Šketa,
predlagatelj pobude

Zaušnica
DČ št. 47/48, 27. 10. 1994

Certifikat naš vsakdanji

Večkrat v zadnjem času, ko nas na vsakem koraku bombardirajo z lepo zvenečimi obljubami za vlogo našega certifikata, sem slišal predlog za ponovno delitev letih državljanom Slovenije. Mislim sem, da gre za šalo, a 25.000 podpisov za razpis referendum na to temo to ni. Jaz se s tem ne strinjam in mislim, da bi temu že ob prvi delitvi morali nasprotovati vsi, ki niso pri koritu, kot se po domače reče. Naj razložim, zakaj tako mislim.

Če predvidimo, da bi bili nameni države (politikov) čisti, je sistem delitve popolnoma zgrešen,

Druga plat o razmerah v GH Palace

Ta prispevek sem prvotno poslal v SN, a mi ga niso objavili. Razlogov za to ne bom navajal. Tega prispevka ne bi poslal še vam, če ne bi danes (4. novembra) iz istega časopisa zvedel, da je na vidiku že drugi »investitor«, tokrat iz Francije, ki bi obnovil star Palace. To pa pomeni, da je pogodba z Avstralcem že šla po vodi, kot sem predvideval v prispevku, ki ni bil objavljen. Upam, da ga boste objavili vi, skupaj s tem pripisom.

Neverjetno se mi zdi, da domačin, novinar Boris Šuligoj ni bolje seznanjen o poraznih razmerah v GH Palace Portorož. V članku, objavljenem v prilogi Plus (SN 21. okt.), je nekritično prikazal stanje v tem hotelu, kar še posebej velja za nesposobno vodstvo, v prvi vrsti za generalnega direktorja Danila Daneva. Ne le gospod Šuligoj, tudi drugi novinarji so v različnih občilih počeli pretirano pozitivno publiciteto ob podpisu neke pogodbe za obnovo starega hotela Palace, ki sta jo s tujim investitorjem podpisala v imenu GH Palace Danilo Daneu in v imenu IS Piran njen predsednik Andrej Grahor. Ta pogodba, ki niti ni pogodba, temveč le neko pismo o namerah za prenovo starega hotela, bo gotovo doživela podobno usodo kot podobni dogovori in podpisi doslej, ki so vsi splavali po vodi. To potrjuje že dejstvo, da je tuji partner iz Avstralije postavil neki pogoj, katerega izpolnitev ni odvisna od naših dveh podpisnikov, a sta ta pogoj sprejela, kot da lahko izvedeta njegovo izpolnitev. Temu bi se reklo blefiranje v korist dnevene politike. Sicer je tudi g. Šuligoj napisal, da je vse še v oblikih. Čemu potem taka publiciteta?

V nadaljevanju pohvalno piše o končani prenovi centralne recepcije in atrija. Dejansko je to, kar so napravili, le neki arhitektonski zmazek, kjer so gostje in receptorji izpostavljeni nemogočim pogojem. Ob deževju bi morali imeti v obnovljenih prostorih odprte dežnike, saj na več mestih dežev-

nica kaplja in curlja s stropa in jo morajo prestrezati v razne posode, da gostom ni potreba hoditi po vodi ob vstopu v recepcijo.

Recepcija oziroma recepcijski pult je nefunkcionalen in postavlja recepcijsko osebo v »mučilne« delovne pogoje. O tem je pisal tudi Jože Perič v oktoborskem lokalnem mesečniku »Primorski utrip«. Inšpekcija dela pa nič!

Nadzor nad gradbenimi deli pri tej prenovi je generalni poveril Borutu Valenčiču, za kar je ta dobival in še dobiva, čeprav je bila obnova končana že pred sezono, po 4000 DEM mesečno. Ta vsota je menda navedena v tajni plačilni listi, dejansko pa naj bi gospod Valenčič dobival »le« 2000 DEM. Kam in komu gre razlika? Ko je na zadnji seji kolegija nekdo sprožil vprašanje, zakaj še kar naprej plačujejo Valenčiča, je gospod generalni odgovoril, naj opravi svoje delo in naj se v to ne vtika. Vprašalec jo je še poceni odnesel. Ob neki drugi podobni priliki je gospod generalni radovedneža poslal v pi. u. materinu. (Slednje je zapisniško dokumentirano.)

To je le del lumparij, ki jih (ne povsem uspešno) prikrivajo pod poslovno tajno. Ni pa moč prikriti, da so portoroške terme od vseh slovenskih zdravilišč najslabše obiskane, čeprav imajo v zimskih mesecih najugodnejšo klimo. To je dokaz več, da imajo v GH Palace nesposobno vodstvo, ki pa uživa podporo zunanjih dejavnikov, med katere zagotovo spadajo tudi zunanji člani upravnega odbora GH Palace Portorož. Žarko Žbogar, Grajska 18, Piran

Zunanji ministri

Zdaj, ko je Lojze Peterle po dolgih geografskih raziskavah zemeljske oble preključno odstopil, bi lahko končno naredil nekaj zares koristnega tako za demokratično in v njenih mejah mednarodno priznano in suvereno Republiko Slovenijo kot tudi za ves slovenski narod.

Če bo le držal obljubo. Pojavnost zunanjih ministrov g. Rupla in g. Peterle zbuja razveseljujoč občutek, da je za zunanjega ministra sposoben prav vsak Slovenec. Pogoj pa je, da je bil že v prejšnjem življenju zunanji minister in ima dovolj telesne višine in lep glas (ki je nujno potreben za ubrano petje), kakor potrjuje njuna zahteva, da se drugi v zunanjem ministristvu morajo usposabljeti, medtem ko sta sama znanje že prinesla s seboj iz prejš-

saj deli certifikate na življenjsko, namesto na delovno dobo. Zagotovljeno bi moralo biti tudi izplačilo vrednosti. Ker pa nameni niso čisti, to ni pomembno. Prepričan sem namreč, da je to dobro premišljena prevara ustvarjalcev družbenega premoženja, ki bi jih radi po Loto sistemu poplačali za leta odrekovanja pri plačah, za udarniško delo itd. (s 350.000, 400.000 SIT? – samo na papirju) za družbeno premoženje, ki ga že zdaj na veliko lastnino in delijo.

Večina certifikatov bo v prihodnosti ničvreden papir (agencij je kot lista in trave, nujno bodo propadale, podjetja, v katera lahko vlagamo certifikate, pa tudi povečini nimajo prihodnosti, vsaj tista, ki so dostopna vsem), na njihov račun pa seveda politiki lovijo volilce in si nabirajo politične točke, država (politiki) pa se in se bo še na ta račun znebila skrbi za državljanke na tistih področjih, ki so neprofitna in za zdaj farbajo).

Denarju ni za kulturo, pa s tem ne mislim na tiste »pesnike in pisatelje«, ki so iz tega naredili uspešen političen biznis in so bili in so še pri koritu.

To je nekaj razlogov, zaradi katerih sem proti ponovni delitvi

certifikatov. Namesto tega predlagam, da država denar (ki je, saj bi certifikati brez pokritja pomenili goljufijo), nameni za ta zelo pomemben del socialne varnosti vsakega državljanca Slovenije. Države, ki ji to ni mar in nas potrebuje le, ko je treba pobrati davke ali ko se ji (politikom) zatresejo hlače ali stolčki, ne potrebujemo.

Bo za to moja pobuda stal sindikat? Morda katera od strank, ki o teh problemih resno razmišlja in ne lovi le naivcev na lepe besede? Ali pa bo to le glas vprijočega v puščavi, karavana pa bo šla dalje v smeri »Amerike!« Tam je socialne varnosti toliko, kolikor poroka bančni račun. Je vaš dovolj visok? Od certifikata višji ne bo!

Roman Hren,
Ljubljana

P. S.: Prosim vse, ki se ne čutijo le politiki, imajo pa moč odločanja, naj dokažejo to z zavzemanjem za moj predlog kot alternativo k ponovni delitvi certifikatov na morebitnem referendumu in da tudi drugače na svojih položajih delujejo tako, da Slovenija postane in ostane humana, vsem poštenim prijazna država, ki ne bo menjavala ideologij in gospodarjev kot gospodje srajce.

njena življenja. To preneseno sposobnost smo mi občančki, člani četrte kaste, seveda takoj opazili in občudovali. Nič zato, da so odprli levom kletko, glavno je, da je s tem reinkarnacija duš dokazana. Za prihodnost g. Peterle ta ne bodimo zaskrbljeni. Zelo radi ga bodo zaposlili v katerem koli ateljeju na svetu, saj je ves svet videl, kako vzneseno zna prenašati uokvirjene slike v parlamentu, kar so slovenski delavci sprejeli z navdušenim odobravanjem in hvaležnostjo, edino v daljni Mehiki so pionirski kihalni v začudenju in sam bog ne ve zakaj, v nekakšnem zgražanju, čeprav je res, da se mogočna zgradba le od daleč dobro vidi.

Nasledniku pa je obvezno potrebno postaviti vprašanje: »Kaj ste pa Vi bili v prejšnjem življenju?« Drugače bo od Slovenije ostala samo še Emona. Končno pa sedaj NAŠE vračamo ali ne? In kako bo šele veselo, ko bodo izdajalci pod vodstvom Drnovška in Kučana spremenili ustavo in bodo potomci cesarja Ferdinanda zahtevali SVOJE nazaj.

Že nekaj časa oprezam, kdaj bodo iz Vatikana patru poslali križec za spodbudo in zahvalo. Toda povejte mi, kako se v slovensčini imenuje človek, ki deluje po navdilih in v korist tuje države?

Milivoj Manko,
Sentilj

NOVA BROŠURA

DELNIČARSTVO ZAPOSLENIH

ZA ČLANE SVETA DELAVCEV V PODJETJIH IN USTANOVAH! ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE!

- O DELNIČARSTVU ZAPOSLENIH
- KAKO DO NOTRANJEGA LASTNIŠTVA
- KAJ PO NOTRANJEM ODKUPU
- LASTNIŠKA KULTURA
- NOVE VLOGE V PODJETJU
- ZAKAJ IN KAKO BEREMO FINANČNA POROČILA
- TEMELJNI POJMI O GOSPODARSKIH DRUŽBAH
- URESNIČEVANJE ZAKONA O SODELOVANJU DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

Avtorji: mag. ALEKSANDRA KANJUO-MRČELA
dipl. oec. NADJA CVEK
GREGOR MIKLIČ
MILAN UTROŠA

Cena: 2.000 SIT + 5% p. davek

BROŠURO LAHKO NAROČITE NA NASLOV: ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, TELEFON 321-255, 1310-033, FAKS 311-956.

NAROČILNICA

PRI ČZP ENOTNOST, LJUBLJANA, DALMATINOVA 4, NEPREKLICNO

NAROČAM(O) _____ IZVOD(OV) BROŠURE DELNIČARSTVO ZAPOSLENIH _____

NAROČENO POŠLJITE NA NASLOV: _____

ULICA, POŠTNA ŠT., KRAJ: _____

IME IN PRIIMEK PODPISNIKA: _____

NAROČENO DNE: _____ ŽIG _____ PODPIS NAROČNIKA _____

1. RAČUN BOMO PLAČALI V ZAKONITEM ROKU.
2. KOT IND. NAROČNIKU MI POŠLJITE PO POVZETJU

DE časopis slovenskih delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 ● DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije ● Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479 ● Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956 ● Odgovorni urednik: Ciril Brajer, telefon 1316-163, 313-942 ● Časopis urejajo: Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Marija Frančeskin (živiljenjska razpota), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Kržnik (Kažipot), Franček Kavčič (sindikati), Boris Ruželj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Na tržnem prepihu), Bora Zlobec (lektorica), Igor Žitnik (Razum in srce) in Jožica Anžel (tajnica), telefon 313-942, 311-956 ● Naročnina: 321-255 ● Posamezna številka stane 180 tolarjev ● Žiro račun: 50101-603-46834 ● Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana ● Časopisni svet: Mira Videčnik, Alojz Omejc, Ciril Urek, Edo Kavčič, Jernej Jeršan, Dušan Semolič

NAŠ CILJ JE TISOČ MARK DO LETA 1998

Naš sogovornik Brane Mišič je član predsedstva ZSSS in »pokriva« področje plač, privatizacije in gospodarjenja. Je tudi član ekonomsko-socialnega sveta. Njegovi odgovori na žgoča vprašanja kažejo, da bo za povečanje najnižjih plač in za zmanjšanje prevelikih razponov potreben frontalni sindikalni napad.

DE: V čem so pravilne vladne ocene o koncu gospodarske krize in začetku novega razvoja?

MIŠIČ: Gospodarski rezultati kažejo rast proizvodnje, produktivnosti in investicij. Inflacija se zmanjšuje, vendar je po našem mnenju še vedno previsoka. Statistika kaže tudi manjšo brezposelnost in odpiranje novih delovnih mest. Vse našeto pomeni, da prehajamo iz krize v obdobje rasti. Pri nekaterih podatkih pa moramo biti zelo previdni. Mnogi brezposelni so črtani iz seznamov. Veliko število novih delovnih mest je odprtih le za določen čas. Prepričan sem, da mora gospodarska in razvojna politika temeljiti na razbremenjevanju gospodarstva in obvladovanju proračunske porabe.

DE: Poznamo številne večje in manjše gospodarske bolnike. Kakšno rešitev za TAM, Termiko, UNIS TOS bi predlagali?

MIŠIČ: Za konkreten odgovor bi potreboval podatke o bilanci uspeha, stanju zadolženosti, denarnih tokovih in naročilih. Prepričan sem, da je v podjetjih, ki lahko poslujejo s pozitivnim rezultatom, ohranitev delovnih mest cenejša kot v novih podjetjih. Dolgove iz preteklosti pa je treba poravnati z dolgoročnimi krediti in tudi s povečevanjem javnega dolga. Terjatve do teh podjetij bi morala država spremeniti v kapitalske deleže, kar Svobodni sindikati predlagamo že nekaj časa.

Mislím, da ni slabo, če podjetje z zagotovljeno proizvodnjo in prodajo za poravnavo dolgov odproda del osnovnih sredstev, ki jih ne potrebuje. S takšno prodajo se lahko reši dolg, zmanjša stroške in dobi injekcijo za nov zagon. Če pa podjetja prodajajo premoženje le zaradi plač, je to le umiranje na obroke. V takšnih primerih je za zaposlene boljša rešitev stečaj, ker jim je tako zagotovljena večja socialna varnost.

DE: Ali bi delavcem neuspešnega podjetja svetovali notranji odkup?

MIŠIČ: Načelno ne, ker bi delavci ostali brez kapitala in zaposlitve. Privatizacija je zapleten proces in zdi se mi, da se ne zavedamo njenih ekonomskih in socialnih posledic. Če tovarna

Res je, da plače letos niso rastle prehitro, zato se napovedi o negativnem vplivu njihove rasti niso uresničile. Večja izplačila so pozitivno vplivala na domače povpraševanje in rast proizvodnje.

ne bo poslovala uspešno, bo socialna in materialna varnost delavcev ogrožena ne glede na lastništvo. Pred sprejemom odločitve je treba v vsakem podjetju analizirati gospodarski položaj in razvojne možnosti. Če podjetje lahko uspešno posluje z normalnim tveganjem, bi se osebno tudi v podjetjih, ki so sedaj v težavah, odločila za notranji odkup. Privatizacija bo sprožila številne probleme in tudi šoke. Sindikati moramo zato te procese spremljati in pravočasno reagirati na vse probleme.

DE: Letošnji podatki o rasti proizvodnje in plač kažejo, da so se strokovnjaki motili, ko so zahtevali zniževanje plač. Se strinjate z nami?

MIŠIČ: Opozoril ni nikoli preveč. Res pa je, da plače niso rastle prehitro in zato se napovedi o njihovem negativnem vplivu niso uresničile. Zaradi večjega povpraševanja na domačem trgu so izplačila pozitivno vplivala na rast proizvodnje. Če bi bila rast plač prevelika, pa bi lahko preveč porastle tudi cene in učinek vsega tega bi bil negativen. Opozorila strokovnjakov bi bila na mestu, če v letošnjem letu ne bi rastle tudi produktivnost in družbeni proizvod.

DE: Zakaj sindikalisti govorite o previsokih bruto in neto plačah?

MIŠIČ: Naše povprečne bruto plače so zaradi prispevkov povprečno za 20 odstotkov višje kot v drugih evropskih deželah. Če bi prispevke iz plač zmanjšali pa bi težko zagotavljali pravice iz pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja. Če enim daš, moraš drugim vzeti. Zato je po mojem mnenju potrebno direktne prispevke in davke postopno nadomestiti z indirektnimi davki.

DE: Večkrat ste javno opozarjali na premajhno kupno moč najnižjih plač in prevelike

razlike v plačah. Zakaj je do tega prišlo in kako bi lahko sedanje stanje popravili?

MIŠIČ: Prepričan sem, da so naše zajamčene plače in tudi izhodiščne plače za prvi tarifni razred prenizke glede na njihovo kupno moč. Zato Svobodni sindikati predlagamo črtanje dohodnine do ravni zajamčene plače. Po mojem mnenju imajo plače tri glavne funkcije: socialno, motivacijsko in stroškovno – makroekonomsko. Če ni ravnovesja med vsemi tremi funkcijami, ni možnosti za družbeno blaginjo in usklajen razvoj.

Ko govorim o neustreznih razponih, mislim na razpone v osnovnih plačah in ceni delovne sile. Pri določanju cene delovne sile moramo upoštevati mednarodne konvencije. O motivaciji in plačilu uspešnosti lahko razmišljamo šele potem, ko plačujemo več, kot je zapisano v kolektivni pogodbi. Države s tržnim sistemom gospodarjenja ne poznajo razponov v plačah 1:7. Razponi so praviloma le tolikšni, kot so v naših kolektivnih pogodbah, kjer imamo praviloma devet tarifnih razredov.

Nesorazmerja v izplačilih nastajajo zaradi tega, ker plačni sistemi podjetij bolujejo za preživelo politiko delitve osebnih dohodkov.

Če podjetja prodajajo premoženje le zaradi plač, je to umiranje na obroke. V takšnih razmerah je stečaj boljša rešitev za delavce.

Osebni dohodek in plača imata skupno le to, da končata v delavčevem žepu. Osebni dohodek je posledica uspešnosti podjetja v dogovorni ekonomiji. Plača pa je strošek kapitala v doseganju zastavljenih ciljev v tržnem gospodarstvu.

Preživeli sistemi delitve kvarno vplivajo na distribucijo plač. V zadnjih dveh letih se je izjemno povečal delež plač, ki so 150 odstotkov višje od povprečne plače. Tudi povprečna plača je rastle hitreje kot najnižje. Sedanji delitveni sistemi torej najbolj prizadevajo delavce iz najnižjih kategorij, zato je potrebna takojšnja akcija vseh sindikatov.

DE: Večkrat ste govorili tudi o tem, da zaposleni niso razporejeni in plačani po tarifnih razredih. Kako je s tem?

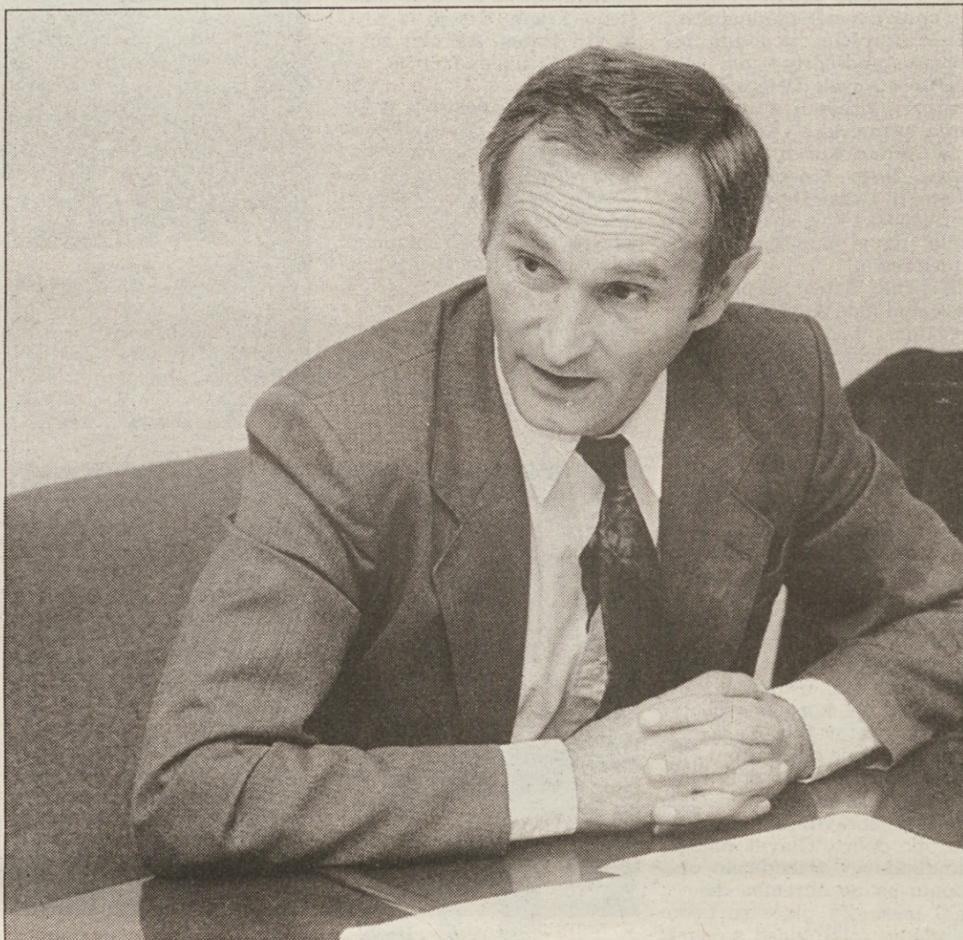
MIŠIČ: Splošna kolektivna pogodba določa 9 tarifnih razredov in način izračunavanja mesečne plače delavca v tolarjih. Tudi sodne odločbe potrjujejo pravico delavcev, da je njihova osnovna plača izražena v tolarjih. Kljub temu pa plačni sistemi številnih podjetij še naprej temeljijo na izračunu vrednosti točk.

Prepričan sem, da morajo kolektivne pogodbe dejavnosti vsebovati natančna merila za razvrščanje delavcev v plačilne razrede. Sindikati podjetij morajo nadzirati razvrščanje delavcev in način obračuna plač. Če sindikati podjetij tega ne zmorejo, lahko pokličejo na pomoč zunanje sindikalne zaupnike. V skrajnih primerih morajo sindikati podjetij poklicati tudi inšpekcijo dela in sprožiti sodni spor. Pravic nam nihče ne podarja, zato si jih moramo sami izboriti.

DE: Zajamčene in najnižje plače ne pokrivajo minimalnih življenjskih stroškov. Kako bomo presegli ta problem?

MIŠIČ: Minimalni življenjski stroški so pomembno merilo pri določanju minimalnih plač. Pri spremljanju življenjskih stroškov pa v Sloveniji uporabljamo različne košarice. Prepričan sem, da se moramo čimprej dogovoriti za novo vsebino košarice in določiti njen vpliv na višino minimalnih plač.

Osebni dohodek in plača imata skupno le to, da končata v delavčevem žepu. Osebni dohodek je posledica uspešnosti podjetja v dogovorni ekonomiji, plača pa je strošek kapitala v tržnem gospodarstvu.

Na zajamčene plače so vezana mnoga nadomestila in socialni korektivi, zato jih je težko povečati. Lažje bomo uspeli z zahtevo za črtanje dohodnine. Zajamčene plače pa moramo povečati vsaj na 40 odstotkov povprečne plače v gospodarstvu.

DE: Drugi kongres ZSSS bo določil tudi strategijo na plačnem področju. Za kolikšne plače se bodo tolkli Svobodni sindikati?

MIŠIČ: Naša strategija na plačnem področju je povezana z drugimi kazalci gospodarjenja. Osebno mislim, da bi lahko do prihodnjega kongresa, to je do leta 1998 dosegli povprečne neto plače v znesku 1000 DEM. To je torej naš cilj.

DE: Večkrat ste omenjali tudi škodljivost zakona o razmerjih plač v družbenih dejavnostih. Kaj je v zakonu narobe in kako bi ga lahko popravili?

MIŠIČ: Ne gre toliko za škodljivost kot za slabosti omenjenega zakona. Nekatere rešitve v njem so celo izjemno dobre zlasti sistem napredovanja. Največja slabost pa je zahtevnost dela. Vsaka plača je zmnožek zahtevnosti in izhodiščne plače. Čim večji so razponi, tem nižja je osnova, saj je masa plač omejena. Zahtevnost pa ne pove, koliko je posamezno delo vredno. Problem lahko ilustriram z medicinskimi sestrami. Če jim hočemo povečati plače, da bodo ostale na delovnih mestih, jim moramo povečati koeficient zahtevnosti. Tega pa ne moremo, ker bi s tem zadeli ob zdravnike in druge delavce v zdravstvu. V sedanjem položaju sindikat ne more vplivati na politiko plač v družbenih dejavnostih. Zakon onemogoča primerjavo plač med gospodarstvom in negospodarstvom.

Predlagam, da bi tudi v negospodarstvu sklenili dogovor o osnovnih plačah po tarifnih in plačilnih razredih. Treba je ohraniti tudi sistem napredovanja, s katerim lahko delodajalec stimulira strokovnost in kreativnost posameznih delavcev. Brez dobrih kadrov ne bomo imeli učinkovite uprave.

DE: Razprave o splošni kolektivni pogodbi in njeni škodljivosti za kolektivne pogodbe dejavnosti se nadaljujejo. Zakaj še vedno potrebujemo splošno pogodbo?

MIŠIČ: Potrebujemo jo zato, ker je zakonjena z zakonom o delovnih razmerjih in tudi

s predlogom zakona o kolektivnih pogodbah. Nekatere dejavnosti še vedno nimajo svojih kolektivnih pogodb.

Strinjam pa se s tistimi, ki pravijo, da splošne kolektivne pogodbe niso naša prihodnost. Napredek na tem področju bodo omogočale le kolektivne pogodbe dejavnosti, ki bodo neposredno uporabne v podjetjih. Prepričan sem tudi, da se ne smemo sramovati kakovosti sedanjih kolektivnih pogodb. Večji problem kot njihova vsebina je njihovo izvajanje, ki je sestavni del našega pravnega reda.

DE: O čem razpravljate in sklepate na sejah ekonomsko-socialnega sveta? Ali drži trditev, da ste predstavniki Svobodnih sindikatov in Neodvisnosti ta svet omejili zgolj na politične obravnave?

MIŠIČ: Ekonomsko-socialni svet se je oblikoval na podlagi dogovora o politiki plač v gospodarstvu za letošnje leto. Prepričan sem, da bi morali sindikati pred nastopom v tem svetu poenotiti svoja stališča. Kljub začetnim težavam se lahko predstavniki sindikatov pohvalimo z dogovori, ki zadevajo minimalne plače,

Dokler bodo sindikati nastopali zato, da bodo drugačni od drugih, dokler bodo poudarjali, kaj je kdo rekel, in ne, kaj so dosegli, ni možno uspešno delo sindikatov.

paket zakonov o sanaciji gospodarstva in zavrnitev predloga sprememb zakona o soupravljanju.

Kar zadeva drugo vprašanje, bo moral tisti, ki to trdi, to tudi dokazati. V ekonomsko-socialnem svetu nista le predsednik ZSSS in Neodvisnosti, ampak tudi predsednika drugih dveh konfederacij. Ne razumem, zakaj sta sporna le Semolič in Tomšič. Dokler bodo sindikati nastopali zato, da bodo drugačni od drugih, dokler bodo poudarjali, kaj je kdo rekel, in ne, kaj smo dosegli, ni možno uspešno delo sindikatov. Iskanje lastne promocije s kritiko drugih se ni in se ne bo obneslo. V sosednji Avstriji imajo skupni komite za cene in plače, v katerem so najodgovornejši predstavniki vlade, delodajalcev in sindikatov. Ta organ je bolj političen in ima zato svoje strokovne organe, npr. podkomite za cene, podkomite za plače in komite za ekonomska in socialna vprašanja.

Naš ekonomsko-socialni svet ima tudi organizacijske težave. Prepričan sem, da bo delo boljše potem, ko se bo okreplil s profesionalnim sekretarjem in drugim kadrom, potrebnim za njegovo delo.

Franček Kavčič

BOJ ZA VIŠJO CENO DELA

Skupščina, ki je bila 4. novembra v poslovni stavbi Konusa v Slovenskih Konjicah, je ugodno ocenila delo sindikata v preteklem mandatnem obdobju. Delegati so menili, da je njihov sindikat pomembno prispeval k uspehu Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Predsednik sindikata bo še naprej Alojz Omejc, sekretarske naloge pa bo opravljala Branka Novak.

Zasedanje skupščine je začel moški pevski zbor Konusa s slovensko himno. Zatem je Alojz Omejc pozdravil goste in opravil uvodne formalnosti. Delo skupščine je vodilo delovno predsedstvo na čelu z Mojco Novak. Delegati so se najprej seznanili s pozdravnimi pismi, ki so jim jih poslali Milan Kučan, Ivan Kristan, Josip Zidanič, Srečko Čater in Dušan De Gleria. Verifikacijska komisija je ugotovila, da je skupščina s 123 udeleženiimi delegati sklepčna. Zatem je predsednik sindikata Alojz Omejc delegatom podrobno poročal o opravljenem delu med prvo in drugo skupščino, kar objavljamo v posebnem okvirju.

Po Omejčevem uvodnem poročilu so dobili besedo gostje. Skupščino je najprej pozdravil generalni direktor Konusa in izrazil zadovoljstvo, ker so delegati prišli v to podjetje, ki letos slavi stoletnico. Predsednik Zveze svobodnih sindikatov Dušan Semolič se je strinjal z Omejčevimi ugotovitvami, da je sindikat tekstilcev in usnarjev pomemben del mozaika svobodnih sindikatov. Semolič je menil, da morajo sindikati in njihova zveza ohraniti dobre organizacijske rešitve in načine dela in popraviti vse tisto, kar ni bilo dobro. Glavna naloga sindikatov v prihodnjem obdobju pa bo obramba delovnih mest. Za plače se bodo sindikati tolkli zlasti s pogajanjem, po potrebi pa tudi s stavkami. Če članstvo želi, morajo sindikati organizirati tudi različna javna zborovanja in druge oblike protestov. Vse te trde metode morajo sindikati uporabljati zato, ker so delavci zelo slabo zaščiteni in ker tudi za delo ob prostih dnevih prejajajo le mizerne plače. Po Semoličevem mnenju se bodo sindikati zelo odločno uprli vsem poskusom podaljševanja delovne dobe za zaposlene ženske.

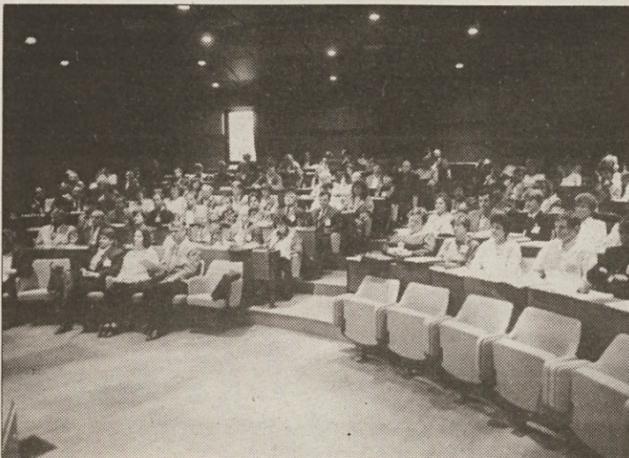
Delegatom so spregovorili tudi Franc Grašič, predsednik združenja usnarjaskopredelo-

valne industrije, Zala Bitenc z ministrstva za delo, Bojan Možina, vodja vladne strategije skupine za tekstilno industrijo, Franjo Krsnik iz KNG in Vili Tomat, sekretar združenja tekstilne industrije.

Razpravo o poročilu je začela delegatka Zvonka Belcev iz Topra. Omenila je vedno večje delovne obveznosti delavcev in njihovo iztrošenost in siromaštvo. Po njenem mnenju potrebujejo sindikalni zaupniki iz podjetij pomoč

Alojz Omejc bere uvodno poročilo.

V dvorani poslovne banke Konusa se je zbralo 123 delegatov in več deset gostov.

sindikalistov iz central in tudi inšpektorjev dela.

Svoje kolege je ogrel zlasti Stanko Mlakar iz Podravja. Za začetek je ugotovil, da se je kljub veliki aktivnosti sindikalistov položaj delavcev poslabšal. Menil je, da je od tega prišlo zato, ker delavci nimajo predstavnika v državnem zboru. Oblastnikom iz Ljubljane je Mlakar očital, da ne vidijo niti do Trojan. Prav zato so se v Podravju po Liletu dogodili še drugi stečaji. Oblastnikom je Mlakar svetoval, naj otroke hranijo s pravo hrano in ne z veroukom.

Programske usmeritve

V prihodnjem obdobju bo sindikat namenil osrednjo pozornost veljavi sklenjenih kolektivnih pogodb. S takšno politiko bo skušal zmanjšati razkorak s plačami v gospodarstvu, ki je velik tudi zaradi sestave zaposlenih.

Pred sindikatom tekstilcev in usnarjev je tudi boj za izboljšanje delovnih razmer. Sindikat bo zahteval večji red pri delovnem času, ki je zdaj neomejen in praviloma podrejen izpolnjevanju izvoznih naročil. Sindikat si bo prizadeval tudi za izboljšanje položaja žensk, še posebej pa mater. Pri izvajanju svojih nalog bo sindikat računal na pomoč inšpekcije za delo in drugih nadzornih organov.

Sindikat tekstilcev in usnarjev je zadovoljen, da je povezan v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije, kjer interese članstva uveljavlja s skupnimi močmi. Zato bo v njej povezan tudi v prihodnje.

Moč sindikata je najbolj odvisna od števila članstva in od usposobljenosti zaupnikov in funkcionarjev. Sindikat si bo zato prizadeval, da se vanj včlani čimveč zaposlenih. Za usposabljanje sindikalnih zaupnikov pa bo sindikat organiziral poseben izobraževalni sistem.

Aplavz svojih kolegov pa je požel, ko je ugotovil, da bo program izgradnje avtocest ustvaril prostor za delavce, ki jih podjetniki mečejo na cesto.

Končal je s pozivom k enotnosti in povezanosti sindikata.

Za njim je Jože Miklič razpravljal o krepitvi strokovnega in profesionalnega dela v sindikatu. Danilo Šipoš iz Pomurja pa je dokazoval, da bi morali imeti sindikati s 400.000 člani veliko večjo moč kot stranke, ki imajo le nekaj sto članov. Po njegovem mnenju se bodo morali sindi-

kati še naprej truditi za izvolitev svojih predstavnikov v državni zbor, ker bodo tam uspešnejši kot na uličnih zborovanjih.

Miro Podbevšek iz Ljubljane je kritične razmere orisal s propadom 2800 delovnih mest in naštevanjem podjetij, ki so odšla v stečaj. Podjetnikom je Podbevšek očital, da ne spoštujejo niti sodnih odločb. Omenil je enega od direktorjev, ki obdolžuje sindikat, češ da je kriv za nezakone odločbe, zaradi katerih mora delavce vrniti na delo. Podbevšek se je pritožil tudi

Delegati so se dosedanjemu vodstvu zahvalili za dobro opravljeno delo. Marjana Košak je Alojzu Omejcu najprej izročila šopek. Zatem pa je dosedanji predsednik obdaroval njo, Zvonko Belcer, Stanko Janžič, Jordano Velikonja, Eriko Vogrinčič-Barbarič, Vilija Lenartiča, Radka Pušnika, Petra Mlakarja in Branko Novak.

Novi organi

Predsednik Alojz Omejc, podpredsednik Anton Rozman, sekretarka Branka Novak.

Izvršni odbor: Martina Foržen, Mojca Novak, Branka Novak, Alojz Omejc, Stanka Janžič, Forto Turk, Karel Kravser, Jože Turk in Anton Rozman.

Statutarna komisija: Jože Turk, Mojca Novak, Anka Hubad, Milena Sitar, Stanko Mlakar

Nadzorni odbor: Marjana Košak, Franc Mali, Franc Štros, Marjan Založnik, Angelca Lutovec

nad inšpektorji dela, ker so ga pošiljali od vrat do vrat in ker nihče ni hotel odpraviti nezakonitosti. Govornik je kritiziral tudi sklad za razvoj, ki delavce Dekorativne sili k odrekavanju upravičenim terjatvam. Po Podbevškovem mnenju je sklad kriv tudi za propad

Edini kandidat za predsednika je Alojz Omejc, za podpredsednika Anton Rozman, za sekretarko pa Branka Novak. Skupščina je z javnim glasovanjem potrdila celotno sestavo novega republiškega odbora. Zatem so delegati na tajnih volitvah izvolili predsednika in podpredsednika, ki sta dobila 119 od 123 možnih glasov. S tajnim glasovanjem so delegati potrdili tudi novo statutarno komisijo in nadzorni odbor. Po končani skupščini se je sestel še novi republiški odbor in izvolil svoj izvršni organ. Člani republiškega odbora so soglasno potrdili predlog, da sekretarske posle še naprej opravlja Branka Novak. Francček Kavčič

Svobodni
Sindikati
Slovenije

Delavcem bo pomagal le močan sindikat

Sindikat delavcev tekstilne in usnarjsko-predelovalne industrije Slovenije (v nadaljevanju: Sindikat tekstilcev in usnarjev) se je konstituiral 23. februarja 1990 na skupščini, ki je bila v Novem mestu. Z osebnim podpisovanjem pristopnih izjav se je vanj vključilo 55.188 zaposlenih iz več kot dvesto podjetij. Status reprezentativnosti je sindikat pridobil junija 1993. Sindikat tekstilcev in usnarjev povezan v ZSSS, je edini reprezentativni predstavnik delojemalcev za tekstilno industrijo, v usnarjski industriji pa ima ta status še samostojni sindikat Industrije usnja Vrhnika.

Položaj tekstilne in usnarjske industrije se je po letu 1990 slabšal, zlasti zaradi izgube jugoslovskega trga. V tem obdobju se je povečala tudi zastarelost strojev in tehnologije. Obe panogi zaposlujeta veliko število delavcev in zato izjemno obremenjena visoko obremenitev plač, ki zmanjšuje konkurenčno sposobnost na svetovnem trgu. V zadnjem obdobju se je veliko podjetij znašlo v brezizhodnem položaju. V »Korzetov sklad« so se zatekle Vezenine, Metka in Ciciban, ki so kljub temu morale v stečaj, ki je doletel tudi BPT in Pletenino. V Skladu pa so tudi Konus, Galant, Dekorativna, IPOZ, Sukno iz Zapuž, MTT Melje, Tovarna pletenin Sežana, TT Majšperk. Uspešnih podjetij je manj in med njimi bi lahko omenili: Svilo, Zvezdo, Trak, Filc, Muro in Labod.

V zadnjih štirih letih se je število zaposlenih tekstilcev in usnarjev zmanjšalo z 69.454 na 53.295 oz. za 23 odstotkov. Več kot prepolovljeno je število zaposlenih v proizvodnji usnja in krznarstvu. V predelovalni in tkalnicah pa se je število delavcev zmanjšalo za 45 odstotkov.

Sindikat tekstilcev in usnarjev je leta 1990 podpisal dve kolektivni pogodbi: prvo za tekstilno, drugo pa za usnarjsko industrijo. Letos smo sklenili novi pogodbi, ki veljata do konca leta 1995, njuni tarifni prilogi pa le do konca letošnjega leta. Sindikat si je vsa štiri leta prizadeval za spoštovanje kolektivnih pogodb, ki sta bili pogosto kršeni zaradi težavnega položaja podjetij. Pogosto pa nista bili spoštovani tudi zaradi pomanjkljive zakonodaje, ki ni omogočala preganjanja kršiteljev. Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo je pomembna podlaga za kolektivne pogodbe dejavnosti in izgradnjo sistema kolektivnih pogodb.

Plače tekstilcev in usnarjev so vsa leta med najnižjimi. Povprečna neto plača v primarni tekstilni industriji za prvih osem mesecev letošnjega leta znaša 39.390 tolarjev oz. 29 odstotkov manj od povprečja gospodarstva. Povprečne plače v obutveni industriji so kar za 31 odstotkov nižje kot v gospodarstvu. Nekoliko na boljšem so konfekarji, ki zaslužijo po 42.334 tolarjev oz. 77 odstotkov povprečja gospodarstva. Boljše gre le delavcem v industriji usnja in v krznarstvu, kjer so povprečne plače enake povprečju gospodarstva. Manj kot 25 tisočakov bruto plače je marca letos dobilo več kot tisoč delavcev tekstilne in usnarjske industrije.

Sindikat tekstilcev in usnarjev je 15. maja 1990 kot prvi sindikat organiziral splošno dveurno opozorilno stavko, ki je zajela vso Slovenijo. Sindikalni stavkovni odbor si je z njo prizadeval zlasti za zaščito tekstilne in usnarjske industrije in protestiral proti odpuščanju delavcev. Seje stavkovnega odbora se je udeležil takratni minister za industrijo in obljubil ukrepe, ki pa se uresničujejo zelo počasi. Sindikat je sodeloval tudi v splošni opozorilni stavki 18. marca 1992, ki jo je organizirala Zveza svobodnih sindikatov Slovenije. Tudi takrat smo si prizadevali za zaščito tekstilne in usnarjske industrije in ohranjanje delovnih mest.

Vse posledice vodenja tekoče gospodarske politike so padle na ramena delavcev. Najnižje plače pomenijo omalovaževanje delavcev, ki so v meznem položaju. Zato iz tekstilne in usnarjske industrije odhajajo mladi in usposobljeni strokovnjaki.

V vladinem gradivu »Industrijska politika« piše, da bodo podpirali le tista podjetja iz naših dveh panog, ki bodo na delavca ustvarila več kot 30.000 ekujev dodane vrednosti. Ker naša podjetja zdaj ustvarjajo le po 7.000, podjetja iz Zahodne Evrope pa 12.000 ekujev, pomeni takšna politika vlade dokončno zapiranje in propad tekstilne in usnarjske industrije.

Vsem črnim scenarijem se bodo lahko postavile po robu le močne sindikalne organizacije podjetij, povezane v močan sindikat in močno zvezo.
(Iz uvodnega poročila Alojza Omejca)

2. skupščina sindikata delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti Slovenije

PRECEJ KRITIČNIH PRIPOMB NA PAKET ŠOLSKE ZAKONODAJE

Tudi Sindikat delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti Slovenije je imel skupščino, drugo po vrsti od ustanovitve. V ta sindikat, ki je povezan v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije, je vključenih okoli 8000 članov, na skupščini pa jih je zastopalo šestindvajset od devetindvajsetih izvoljenih delegatov.

V poročilu o štiriletnem delovanju sindikata so svoje delovanje ocenili kot pestro in dinamično. V prvem obdobju so morali svojo organiziranost na novo zasnovati in jo prilagoditi spremenjeni delovno-pravni zakonodaji, ki je zmanjšala socialno in materialno varnost delavcev in povzročila rast nezaposlenosti. Na to so se odzvali tako, da so kot temeljni cilj svojega delovanja postavili varovanje pravic in izboljšanje pravne, soci-

alne in materialne varnosti svojih članov. V skladu s stališči svojega članstva je ta sindikat izvajal svoje aktivnosti na različne načine – z dajanjem pobud in predlogov, s postavljanjem zahtev in groženj, z vlaganjem tožb, z javnimi protesti in najavljanjem in izvedbo stavke, s sodelovanjem v delovnih telesih in na pogajanjih s predstavniki organov oblasti. Na ta način je vplival na oblikovanje kolektivnih pogodb, zakonov in predpisov, ki zadevajo ekonomske, socialne in druge interese delavcev v svoji dejavnosti.

Velik del dejavnosti je bil namenjen kolektivnim pogodbam za negospodarske dejavnosti oziroma za vzgojno in izobraževalno dejavnost, nujnemu izvajanju in kršitvam. Nenehna pogajanja je spremljala tudi stavka na osnovnih,

glasbenih in srednjih šolah ter v dijaških domovih, ki je izsilila nekatere izboljšave pri izhodiščnih plačah. Ta dejavnost se je zaključila s podpisom kolektivne pogodbe za dejavnost vzgoje in izobraževanja avgusta letos.

Ob vprašanjih, ki jih ureja kolektivna pogodba, so se v sindikatu zavzemali tudi za reševanje specifičnih problemov dela svojega članstva. Posebej so se lotili neugodnega položaja zaposlenih v vzgojno-varstvenih organizacijah, v zadnjem letu pa so ustanovili tudi posebno konferenco nepedagoških delavcev v vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki bo skrbela za pravice tega dela članstva.

V programskih usmeritvah, ki so jih sprejeli na skupščini, so zapisali, da bo tudi v naslednjem obdobju njihovo delovanje usmerjeno predvsem v varovanje pravic in izboljševanje pravne, materialne in socialne varnosti delavcev – njihovih članov. Tako bodo

še naprej vplivali na oblikovanje zakonodaje in predpisov, ki zadevajo pravice delavcev, in sklepali kolektivne pogodbe ter nadzirali njihovo delovanje. Krepili bodo vzajemnost in solidarnost med delavci in razvijali sodelovanje delavcev pri upravljanju. Zagotavljali bodo kolektivno in individualno pravno pomoč, svetovanje in pravno zastopanje svojih članov. Svojo

aktivnost za uveljavljanje interesov delavcev bodo izvajali z vsemi sredstvi sindikalnega boja, vključno s stavko, hkrati pa bodo krepili sindikalno organiziranost in razvijali zavest o njenem pomenu. Potrebno pozornost bodo posvečali obveščanju članov in skupaj z ZSSS pripravili potrebne oblike sindikalnega izobraževanja za svoje zaupnike.

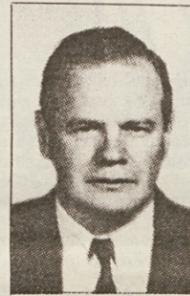
Precejšen del skupščine je bil namenjen pogovoru o novi šolski zakonodaji. Gost na skupščini je bil minister dr. Slavko Gaber, ki je delegatom pojasnil vrsto nejasnih vprašanj, ti pa so mu posredovali kar precej kritičnih pripomb na besedila posameznih zakonov iz paketa šolske zakonodaje.

Na skupščini so sprejeli sklep, da bo sedanjemu predsedniku sindikata Francu Klepeju iz Celja mandat trajal do konca obdobja, za katerega je bil izvoljen – do marca prihodnjega leta. Izvolili so tričlanski nadzorni odbor, za delegata na drugem kongresu ZSSS pa določili Antico Debeljak iz VVZ Šentvid in sekretarja sindikata delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti Slovenije Bojana Hribarja.

Igor Žitnik

Se čas je iztekel, ostaja spomin...

V spomin Jožetu Zajcu, podpredsedniku SKEI - Sindikata družbe TAM Motor

Ni vsako slovo enako.
Ko se poslavljáš za vedno,
ti glas onemi in ti roka drhti.
Izgubiti nekoga, ki si ga cenil,
pomeni nenadoknadljivo praznino.

Tudi mi smo onemeli
in tudi naš glas zadrhti, ko spregovorimo
o tebi,
ko ne moremo in ne želimo verjeti,
da se čas je iztekel,
čas, ki ti je bil odmerjen,
čas, ki je bil odmerjen tvoji družini
in nam, tvojim sodelavcem in prijateljem.
da ga preživimo s tabo, da ga preživimo
skupaj.

Tebi ne ostaja nič več,
nam ostaja le spomin,
spomin nate, dragi JOŽE ZAJC.

Bogat spomin je to.
Veliko si nam dal,
veliko si nas zadolžil.
DELAVNOST IN PA POŠTENJE, to tvoji
sta vrline,
ki si nam ju zapustil.

SKEI - Sindikat družbe TAM Motor
in sodelavci

POLICIJA DEMONSTRACIJE OBLAST

Pavle Čelik

Avtor, magister sociologije in miličnik, je policiji bil in je še zapisan z dušo in telesom; bil je komandir policijske postaje, ravnatelj kadetske policijske šole, načelnik slovenske policije. V knjigi Policija, demonstracije, oblast opisuje svoja opažanja in ocene, kako je policija ravnala v minulih 30 letih, predvsem v Ljubljani, ob demonstracijah, zborovanjih, ustanavljanju strank, še posebej v prelomnih časih slovenske republike in države.

V tej knjigi riše portrete posameznikov, opisuje dogodke in njihova ozadja. Kot rdeča nit se v 30-letnem loku njegovega angažiranja v policiji nehoti izpisuje zgodba o policistu, ki ne sme zbuhati strahu, ampak mora biti tudi in predvsem človek.

Cena knjige je 2.600 SIT, 5-odstotni prometni davek je vključen v ceno.

Knjigo lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: 061-321-255, 1310-033, faks 311-956.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4; nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige POLICIJA, DEMONSTRACIJE, OBLAST.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

Naročeno dne: _____

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Žig

Podpis naročnika

BELTINKA PONOVO NA PREIZKUŠNJI

O razmerah v Beltinki iz Beltincec, potem ko je avgusta šla v stečaj, smo se pogovarjali z Janezom Kovačem, predsednikom Svobodnih sindikatov za Pomurje. Ker se je občinski upravitelj odločil za nadaljevanje proizvodnje v Beltinki v stečaju, je ta po Kovačevem mnenju ponovno na preizkušnji.

»Stečajni upravitelj je hkrati direktor Beltinke v stečaju,« pravi Janez Kovač. »Ker je v stalnem delovnem razmerju v firmi Agromerkur, poleg tega je stečajni upravitelj še v Elradu v Gornji Radgoni ter v KZ Mursko Polje, opravlja posle direktorja Beltinke v stečaju v glavnem v popoldanskem času. Takšno vodenje firme pa je vprašljivo...«

Kaj je in kaj namerava ukreniti sindikat?

»Po odstavitvi neuspešnega vodstva Beltinke in sklepu zbora delavcev, da v Beltinki

niso več pripravljene delati, je upravni odbor podjetja skupaj s sindikatom v maju in začetku junija našel novo začasno vodstvo podjetja ter sprejel vrsto ukrepov, da ni prišlo do izgube tržišča,« pravi Kovač. Opozarja, da bi za firmo, ki izvaža celotno svojo proizvodnjo, izguba trga pomenila pokop.

»Upravni odbor si je prizadeval tudi, da bi bodisi Ljubljanska banka kot največji upnik ali občinski izvršni svet, ki je odgovoren za gospodarski razvoj občine, ustanovila novo firmo, ki bi nadaljevala program Beltinke. Žal sta bila oba odgovora negativna, zato je upravni odbor Beltinke našel začasno rešitev: proizvodnja Beltinke se je nadaljevala preko firme v mirovanju Šport inženiringa. Od 8. junija do uvedbe stečajnega postopka je v Šport inženiringu nadaljevalo proizvodnjo 230 delavcev Beltinke, in proizvedli so toliko kakor poprej 350 zaposlenih v Beltinki.«

Vsi zaposleni v Beltinki so po zaslugi teh ukrepov prejeli za april in maj zamrznjene plače, regres za prehrano,

potne stroške, dnevnice ter stroške prevoza na delo in z dela. Dvestotrideset delavcev, ki so nadaljevali s proizvodnjo, pa je dobilo za junij in julij tudi 90-odstotne plače po kolektivni pogodbi.

»Šport inženiringu pa je zmanjkalo sredstev za izplačilo plač 230 delavcem za 13 delovnih dni v avgustu,« pravi Janez Kovač. »Do tega je prišlo, ker si je po našem mnenju stečajni upravitelj neupravičeno in nezakonito prilastil nad 15 milijonov tolarjev prilivov Šport inženiringa, ki so, namesto da bi jih dobili delavci kot plačilo za že opravljeno delo v avgustu, končali v stečajni masi Beltinke. V zvezi s tem se porajajo celo sumi o ponarejanju podpisov. Kako je bilo mogoče takšen prenos sredstev sploh izvesti?«

Kakor pravi Kovač, je bivši upravni odbor na osnovi tega vložil terjatev stečajnemu senatu z zahtevo, naj se problem v skladu z zakoni uredi pred narokom tako, da bi delavci dobili plače za avgust.

Pravna služba pri območni organizaciji ZSSS za Pomurje je na sodišču vložila tudi terjatev delavcev Beltinke v stečajnem postopku. Delavci terjajo razliko za premalo izplačane plače v zadnjih treh letih, neizplačane odpravnine in neizplačane jubilejne nagrade.

Tomaž Kšela

Svobodni Sindikati Slovenije

Sindikalna lista

Prvi del	oktober 1994
1. Dnevnice	SIT
- cela dnevnicna (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)	4.341
- polovična dnevnicna (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	2.171
- znižana dnevnicna (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem)	1.511
2. Kilometrina (od 1. 4. 94 dalje)	22,00
3. Ločeno življenje	28.550
4. Prenočišče se izplačuje po predloženem računu, skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila v višini	1.302
5. Regres za prehrano	6.273

Drugi del
 V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materialnih stroškov. V drugem delu objavljamo povprečni osebni dohodek za obdobje junij '94 - avgust '94, kot osnovo za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečni osebni dohodek v gospodarstvu Slovenije od junija '94 do avgusta '94 znaša 57.307,00 tolarjev.

1. Jubilejne nagrade
 - za 10 let 28.654,00
 - za 20 let 42.980,00
 - za 30 let 57.307,00

2. Nagrada ob upokojitvi 171.921,00
 3. Solidarnostne pomoči 57.307,00

Vir: podatki Zavoda RS za statistiko

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikat delavcev trgovine

Od formalnosti h konkretnemu

V petek, 4. novembra, se je na 1. seji sestel republiški odbor sindikata delavcev trgovine. Po ustaljenem načinu dela, t.j. pregledu zapisnikov zadnjih sej in zapisnika 2. skupščine, ki je bila 20. oktobra t. l., pri katerem smo opravili nekatere spremembe in dopolnila, so se člani odbora seznanili z aktivnostmi v svetu Zveze svobodnih sindikatov. Med drugim so sklenili, naj se takoj prične pogajanja za spremembo tarifnega dela kolektivne pogodbe za trgovinske dejavnosti. S sodelovanjem predstavnikov sindikatov podjetij bomo skušali pripraviti tudi analizo uresničevanja kolektivne pogodbe dejavnosti. Zahtevu za spremembo smo posredovali Združenju trgovine in Združenju delodajalcev Slovenije, saj sta to naši pogodbeni stranki.

Glede gradiva za II. kongres ZSSS so menili, da bodo o dokončenem besedilu še razpravljali skupaj z delegati, ki jih je iz naše dejavnosti 16, in se bodo vključili v razpravo na kongresu. Premah, ki jih najbolj občutijo, so: nepostojanje kolektivne pogodbe, premahna zaščita sindikalnega zapuščnika in neustrežni izvedbeni predpisi zakona o trgovini, posebno pravilnik o obratovnem času trgovin.

V skladu z 21. čl. statuta je republiški odbor odločil, da bo novi izvršni odbor štel 9 članov, in ga izvolil v naslednji sestavi: Kristina Antolci, Marijeta Benko, Dora Levpušček, Manja Lukman, Ladislav Rožič, Marta Smolej, Iztok Špolar, Kurt Verdnik in Valentin Vidmar.

Izvršni odbor so tudi zadolžili, naj s stališči iz razprave na skupščini dopolni program dela.

Novoizvoljeni izvršni odbor, ki se je na prvi seji sestal takoj po seji republiškega odbora, se imenuje delovna komisija, ki bo pripravila kriterije in pričela postopek za evidentiranje novega sekretarja republiškega odbora sindikata delavcev trgovine.

Kristina Antolci, predsednica

Sindikat državnih in družbenih organov

Kdo bo plačal občinske uradnike

Zakon o upravi in zakon o lokalni skupnosti določata, da večino zaposlenih iz sedanjih občin prevzame državna oblast. Vsi zaposleni pa imajo pravice, ki jih zakon zagotavlja delavcem v primeru reorganizacije ali spremenjenih pristojnosti upravnih organov.

Na načelni ravni je torej vse urejeno. Praktično pa bo lahko zelo veliko problemov. Sedanje občine bodo ukinjene 31. decembra 1994, nove občine pa 1. 1. 1995 ne bodo imele niti statutov niti sistemizacij.

Zato republiški odbor sindikata delavcev družbenih in državnih organov opozarja vlado, naj čimprej pripravi zakonske in podzakonske predpise, ki bodo uredili prehodno obdobje. Ne gre zgolj za plače uslužbencev, ampak tudi za tekoče financiranje lokalnih potreb. Nerešeno je na primer vprašanje pluzenja cest.

Plačilni dan je 5. 1. 1995, zato je treba pravočasno določiti, kdo bo tega dne izplačal plače za december za vse sedanje občinske uslužbence.

Vinko Kastelic, strokovni sodelavec

Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Spet o kolektivnih pogodbah

V skladu s sklepom skupščine bi morali do konca oktobra na seji ROS imenovati odbore dejavnosti. Žal to ni bilo mogoče, saj smo doslej dobili predloge le iz dveh občin. Zato pozivam predsednike območnih odborov, naj to uredijo čimprej.

Sestala se je naša komisija za kolektivne pogodbe in obravnavala priprave za usklajevanje s partnerji glede razporeditve po plačilnih razredih, pravilnika o napredovanju in izkazovanju kriterijev za določanje godotkov na pogoge dela. Te naloge so ostale neurejene, v kolektivni pogodbi pa smo določili rok konec letnega leta, pri stanovanjski dejavnosti pa celo konec novembra. Za plačilne razrede smo sklenili ponuditi v pogajanja 5-odstotno rast kot najustreznejšo varianto iz poprejšnjih pogajanj. Za preostali dve nalogi bomo pripravili predlog besedila za pogajalski skupini, to je za stanovanjsko dejavnost in za gospodarske javne službe s področja komunalnih dejavnosti. Imenovali smo tudi člani odbora za tolmačenje in spremljanje izvajanja kolektivne pogodbe.

Miloš Mikolič, sekretar

Po čem smo (pre)živeli? Življenjski stroški tri- in štiričlanske družine za oktober 1994

Skupina dobrin iz košarice	Tričlanska delavska družina			Štiričlanska delavska družina			Indeks cen življenjskih potrebščin X. 94/IV. 94	Indeks cen življenjskih potrebščin X. 94/IX. 94	Indeks cen življenjskih potrebščin X. 94/XII. 93
	poprorni stroški	minimalni stroški	mini. mes. stroški	poprorni stroški	minimalni stroški	mini. mes. stroški			
1. Hrana	43307,50	33961,32	33961,32	54199,23	41458,98	41458,98	109,50	101,00	118,80
2. Pijača	6045,87	2257,61	2257,61	6077,38	2271,12	2271,12	111,80	102,40	125,20
3. Kajenje	4062,60	2196,00	2196,00	4062,60	2196,00	2196,00	109,80	100,00	158,50
4. Oblačila	21029,27	12981,38	572,07	25885,04	16025,20	630,95	104,80	101,70	108,80
5. Oblev	4738,55	3630,45	0,00	5569,68	4035,76	0,00	105,60	101,80	112,40
6. Stanovanje	12233,67	8785,68	5725,79	14990,35	10611,62	6907,54	108,30	101,80	115,30
7. Ogrevanje, razsvetljava	17191,50	12069,37	10232,88	21217,70	14357,06	12150,71	116,60	112,80	114,60
8. Gospodinjiska oprema	10664,06	5636,62	0,00	12674,76	6522,08	0,00	104,40	100,60	107,20
9. Higiena, zdravstvena nega	9398,33	7685,18	6594,31	10902,19	8855,09	7735,90	110,30	100,30	116,30
10. Izobr., kultura, razvedrilo	19644,59	6092,52	4528,62	22476,41	9207,85	4679,35	107,60	100,60	115,80
11. Prometna sr. in storitve	25368,50	8382,06	3432,69	31398,46	11202,35	3882,70	105,90	100,40	112,10
12. Razni predmeti in storitve	2940,03	1776,59	0,00	3669,91	1982,32	0,00	108,40	101,70	116,20
13. Drugi izdatki	31570,34	7109,58	5981,22	34471,86	7431,97	5981,22	108,40	101,70	116,20
SKUPAJ (v SIT)	208194,83	114564,38	75482,51	247595,56	136157,39	87894,47			
stop. rasti koš. X. 94/IV. 94	8,41	8,77	10,05	8,41	8,74	10,09			
stop. rasti koš. X. 94/IX. 94	1,98	2,20	2,46	2,00	2,19	2,49			
stop. rasti koš. X. 94/XII. 93	20,36	17,08	21,16	19,38	16,59	20,42			

Struktura življenjskih stroškov

Mesec: OKTOBER 1994									
1. Hrana	20,8	29,7	45,0	21,9	30,4	47,2			
2. Pijača	2,9	2,0	3,0	2,5	1,7	2,6			
3. Kajenje	2,0	1,9	2,9	1,6	1,6	2,5			
4. Oblačila	10,1	11,3	0,8	10,5	11,8	0,7			
5. Oblev	2,3	3,2	0,0	2,2	3,0	0,0			
6. Stanovanje	5,9	7,7	7,6	6,1	7,8	7,9			
7. Ogrevanje, razsvetljava	8,3	10,5	13,6	8,6	10,5	13,8			
8. Gospodinjiska oprema	5,1	4,9	0,0	5,1	4,8	0,0			
9. Higiena, zdravstvena nega	4,5	6,7	8,7	4,4	6,5	8,8			
10. Izobr., kultura, razvedrilo	9,4	7,1	6,0	9,1	6,8	5,3			
11. Prometna sr. in storitve	12,2	7,3	4,5	12,7	8,2	4,4			
12. Razni predmeti in storitve	1,4	1,6	0,0	1,5	1,5	0,0			
13. Drugi izdatki	15,2	6,2	7,9	13,9	5,5	6,8			
SKUPAJ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0			

Vir: Zavod Republike Slovenije za statistiko

Izračun: Strokovna služba Sveta ZSSS

Na potezi je NLB

Čeprav so v sredo opoldne minili že trije tedni, odkar so delavci Avtomotazhine hčere AM-Bus zapustili neogrevane prostore svoje tovarne na Celovski 182 in odšli protestirat pred parlament, se ni zgodilo še nič otipljivega. Tehnični direktor, vodja nabave in vodja programa bowling so bili resda razrešeni, kot so prek stavkovnega odbora zahtevali delavci; odstopil je tudi v.d. direktorja AM-Busa Miha Zibelnik. Toda neizpolnjevo so ostale prenevsene zahteve: poplačila za mesec junij in julij ter plače za avgust in september in izplačilo preostanka regresa za letošnje leto.

Kako je to mogoče, ko pa je državni zbor, ki je zasedal prav v času protestnega shoda delavcev AM-Bus pred parlamentom, vendar povzročil vlado, naj v najkrajšem času finančno podpre sanacijo tudi njihove firme?

Takle je že drugi mesec pogled s Celovške na vhod v AM-Bus. Doklej že?

Zatankilo se je, kot kaže, v Novi Ljubljanski banki, ki je AM-Bus postavila dva pogoja. »Prvega, ki je v naši moči, smo takoj izpolnili,« nam je povedal predsednik stavkovnega odbora Tone Bulc. »NLB smo črno na belem obljubili, da bomo stavko prekinitvi tisti, ko bomo dobili denar, in da do dokončanja proizvodnje avtobusov (februar 1995), ki so predmet financiranja s strani bank, ne bomo prekinitvi dela.« Drugi pogoj - podaljšanje sklenitve, ki je »dobro Tama Deutschland odprt pri Commerzbank Frankfurt in mora biti v višini 2,6 milijona mark odstopljen NLB d.d. v dobro AM-Bus - pa ni več v njihovem zgozeto. So za se člani stavkovnega odbora spet obrnili na »zdaj že starega znanca« ministra Tajnarika, naj vendar posreduje pri Tamu, da bi dobili denar za plače in za zakon proizvodnje.

Po sklepu zbora delavcev AM-Bus za 28. oktobra so se delavci po praznikih v ponedeljek, 3. t.m., spet vrnili v službo, vendar pričakovane niso dobili. Zdaj so spet doma in čakajo »na boljše čase«. V tovarno tako poleg »nujnih služb« hodijo samo člani stavkovnega odbora in stankovnih straž, ki pa so ta mesec za nameček ostali še brez - malice... D. K.

POZOR, ODPRTI TELEFON! 313-942

Vprašanje: Imam podjetje, in sicer družbo z omejeno odgovornostjo, ki nekatere stroške prehrane oz. je le-tom manjše od terjatve.

Vprašanje: Pred dvema letoma smo na sodišču zaključili zapuščinski postopek, sodišče pa je s sklepom o dedovanju razdelilo premoženje med dediče, in sicer vsakemu tretjino premoženja. Na podlagi tega sklepa smo tudi že kot novi lastniki vpisani v zemljiški knjigi. Sedaj smo ugotovili, da je bil oče lastnik še ene hiše. Spravilni vas, kakšen je nadaljnji postopek glede dedovanja?

Odgovor: Zakon o dedovanju določa, da če se po pravnomožnosti sklepa o dedovanju najde premoženje, ki je v obliki vložka, in sicer vsakemu tretjino premoženja. V vašem primeru bi bilo dobro, da preji ni bilo zapuščinske obravnave, jo sodišče opravi le tedaj, če obstaja najdeno premoženje iz nepremičnih stvari. V primeru, da obstaja najdeno premoženje iz premičnih, opravi sodišče zapuščinsko obravnavo samo na zahtevo prizadetih oseb. V vašem primeru bi bilo potrebno v vlogo, ki jo boste poslali na sodišče, ki je opravilo zapuščinsko obravnavo, predlagati, naj ukrepa v skladu z določili zakona o dedovanju. Obenem bi bilo dobro, da navedete zemljiškoizjemo podatke nanovo najdene nepremičnine z zemljiškoizjemo izpisom opravilno številko pravnomožnega sklepa o dedovanju.

V skladu 86. čl. Kolektivne pogodbe za črno in barvasto metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije (Ur. l. RS, št. 12/91) pogodbene stranke sprejemajo aneks št. 1 h kolektivni pogodbi za črno in barvasto metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije

ANEKS št. 1 h kolektivni pogodbi za

ČRNO IN BARVASTO METALURGIJO, LIVARNE TER KOVINSKO IN ELEKTROINDUSTRIJO SLOVENIJE

(Ur. l. RS, št. 12/91)

1. člen se dopolni z alineama:
 - Zdrženje delodajalcev v kovinski in elektroindustriji ter črni in barvasti metalurgiji
 - Konfederacija sindikatov 90 - sindikat kovinske, elektroindustrije in elektronike (KS 90 - SKEIE)

in za »Neodvisni sindikat Slovenije« se doda kratica (NSS-SKI).

2. člen
 Četrta odstavka 2. člena se spremeni tako, da glasi:
 »Za poslovodne delavce in delavce s posebnimi pooblastili in odgovornostmi ne veljajo določila III. poglavja te kolektivne pogodbe, razen četrtega odstavka 62. člena in tiste določbe, katerih uporaba je izrecno izključena s pogodbo o zaposlitvi.«

3. člen
 61. člen se črta.

4. člen
 62. člen se spremeni tako, da glasi:
 »Zneski izhodiščnih plač pri organizacijah oziroma delodajalcih se lahko znižajo do 10% glede na zneske iz priloge 1 k tej pogodbi, če bi izplačilo takih izhodiščnih plač ogrozilo obstoj organizacije oziroma delodajalca - izguba ali stečaj.

Zneski izhodiščnih plač so lahko nižji od izhodiščnih plač po prilogi št. 1 tega člena če:
 - je organizacija oziroma delodajalec na podlagi ustreznega sklepa izplačeval v letu 1993 ali v prvem polletju 1994 osnovne plače več kot 10% pod izhodiščnimi plačami po kolektivni pogodbi dejavnosti in je poslovno leto ali obdobje zaključil z izgubo;

- bi izplačilo 100% izhodiščnih plač po tej pogodbi povzročilo tekočo izgubo in je zaradi tega ogrožen obstoj organizacije oziroma delodajalca.

Odlotičev o znižanju osnovnih plač na osnovi teh kriterijev sprejme poslovodni organ od delodajalcev, če je pred odtično sprejet sanacijski program z ukrepi, ki bodo omogočili izplačevanje 100% plač in je nanj dal svoje pisмено mnenje sindikat. Sindikat je dolžan svoje mnenje podati v roku 10 dni od prejema.

V času izplačevanja znižanih plač po tem členu se poslovodnemu organu in delavcem z individualnimi pogodbami izplačujejo znižane osnovne plače. Odstotek znižanja teh osnovnih plač je enak odstotku znižanja osnovnih plač ostalih delavcev.

Šteje se, da podjetje tudi v primerih iz 2. odstavka tega člena izplačuje kolektivno pogodbo dejavnosti.

Če je v zaključnem računu izkazan dobiček, je organizacija oz. delodajalec dolžan poravnati razliko do izhodiščnih plač. V primeru, da v zaključnem računu izkazanega dobička lastniki ne razporejajo na deleže pri dobičku (282. in 429. člen ZGD), se določilo prejšnjega stavka ne uporablja.

5. člen
 69. člen se spremeni tako, da glasi:
 »Regres za letni dopust pripada delavcem enkrat letno in se izplača najkasneje do konca meseca julija tekočega leta.«

Regres za letni dopust za leto 1994 znaša v bruto znesku najmanj 60% povprečne bruto mesečne plače po zadnjem statističnem podatku v gospodarstvu Republike Slovenije. Regres za zaposlene, katerih osnovna plača je nižja od povprečja v gospodarstvu, je lahko večji kot 60%, vendar ne večji kot 100% povprečne plače v gospodarstvu Republike Slovenije po zadnjem statističnem podatku.

Če se regres izplača v več delih, se od nove osnove lahko računa le neizplačani del.

6. člen
 Četrta alineja 72. člena se spremeni tako, da glasi:
 - daljša bolezen (nad tri mesece) enkrat letno.

V zadnjem odstavku se doda stavek:
 »V kolektivni pogodbi organizacije ali delodajalca se za primer solidarnostne pomoči zaradi daljše bolezni lahko oblikujejo kriteriji za ugotavljanje upravičenosti do te pomoči.«

7. člen
 Drugi odstavek 73. člena se spremeni in se glasi:
 »Povračilo stroškov prehrane med delom za mesec oktober, november in december 1994 znaša najmanj 6.272 SIT.«

8. člen
 75. člen se spremeni tako, da glasi:
 »Za povračilo stroškov, ki so jih imeli delavci pri opravljanju določenih del in nalog na službenem potovanju, se šteje dnevnicna povračila stroškov za prehrano, povračilo stroškov za prenočišče in povračilo stroškov za prevoz.

Do povračil stroškov na službenem potovanju so upravičeni delavci, ki so napoteni na službeno potovanje in sicer pod enakimi pogoji in v enaki višini.
 Delavcu se v primeru službenega potovanja v tujino povrnejo stroški v skladu z veljavnimi predpisi.
 Delavci se pred odhodom na službeno potovanje, ki traja več kot dva dni, praviloma izplača akontacija v višini predvidenih stroškov.

a) Dnevnice
 Povračila stroškov za službeno potovanje za oktober, november in december 1994 se izplačujejo v višini določeni z Uredbo o spremembah in dopolnitvah uredbe o višini povračil stroškov v zvezi z delom in drugih prejemkov, ki se pri ugotavljanju davčne osnove priznavajo kot odhodek (Ur. l. RS, št. 62/94).

b) Kilometrina
 (30% cene super bencina) za km 22,00 SIT.
 Kilometrina se povečuje skladno z rastjo cene super bencina, tako, da znaša 30% njegove cene.

c) Nočnina
 Stroški za prenočišče se izplačujejo po predloženem računu, skladno s potnim nalogom. Če na nalogu ni drugače določeno in če delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila stroškov v višini 1.050 SIT.

9. člen
 Organizacije oz. delodajalci, ki z dnem uveljavitve tega aneksa izplačujejo višje zneske od teh, določenih s 6. in 7. členom tega aneksa, le teh ne povečujejo, dokler se ti zneski ne izenačijo z zneskom iz 6. in 7. člena tega aneksa.

10. člen
 Organizacije oz. delodajalci, ki z dnem uveljavitve tega aneksa izplačujejo višje izhodiščne plače kot so določene s priložo 1 k kolektivni pogodbi dejavnosti, jih ne smejo znižati mimo razlogov iz 62. člena te kolektivne pogodbe.

Republika Slovenija
 MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE
 Ljubljana, Kotnikova 5
 Štev.: 121-03-052/94
 Datum: 2. 11. 1994

Na podlagi 3. odstavka 87. člena Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja in 4. člena Navodila o registraciji kolektivnih pogodb izdaja Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve

sklep o registraciji Aneksa št. 1 h Kolektivni pogodbi za črno in barvasto metalurgijo, livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije

Aneks št. 1 h Kolektivni pogodbi za črno in barvasto metalurgijo, livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije, sklenjen dne 18. 10. 1994 se registrira.
 Aneks h kolektivni pogodbi je vpisan v register kolektivnih pogodb z datumom 2. 11. 1994 pod zap. št. 5/1.

Obrazložitev

Aneks št. 1 h Kolektivni pogodbi za črno in barvasto metalurgijo, livarne

Dr. Danilo Zavrtanik
direktor
Instituta
Jožef
Stefan

BILO BI PONIŽUJOČE IN NEDOPUSTNO, ČE BI TUJCI PRIPRAVLJALI VIZIJO NAŠEGA RAZVOJA

Dr. Danilo Zavrtanik, direktor Instituta Jožef Stefan: Strogo bi se uprl temu, da bi prišel nekdo od zunaj in delal vizijo Slovenije. Vizijo Slovenije moramo napraviti sami... Zaradi majhnosti Slovenije ne bi smeli imeti nikakršnih kompleksov... Slovenija ima na znanstvenem področju vrsto ljudi, ki zelo veliko pomenijo v evropskem in svetovnem merilu...

Trnova pot do slovenske igralniške zakonodaje

NAJBOLJŠA REŠITEV NI TISTA, KI BI KORISTILA ZGOLJ HITU, AMPAK TISTA, KI BO KORISTILA SLOVENIJI

Krpanje zakonodajnih lukenj za turizem je preveč odvisno od trenutnega stanja v politični areni.

PANORAMA

Pred Peterletovim labodjim spevom v zunanji politiki

RAZPRODAJA SLOVENIJE IZ IDEOLOŠKIH RAZLOGOV NA NAČIN, KOT JE TO STORIL V INTERVJUJU ZA CORRIERE DELLA SERA, ODKRIVA ZASLEPLJENOST

Po vseh povojnih pogodbah je vprašanje lastnine optantov pravno in dejansko rešeno – Končno bi se kazalo dogovoriti za strategijo in taktiko do sosedje – Posebej, z medstrankarskim dogovorom je treba opredeliti področja nacionalnega interesa in sankcionirano obnašanje državnikov in funkcionarjev

Naš opazovalec
slovenske politične scene daje
prst gor

Borutu Pahorju

za razsodno mnenje,
da ni dobro nepripravljeni
in na vrat na nos riniti
v evropsko družino

prst dol

Žaretu Preglju

za pozersko kričanje in
udarce po govorniškem odru,
slabo zrežirano predstavo

VELIKI KOALICIJI V SLOVO

Klerikalno-liberalna
koalicija bi vladala
z železno roko in
zamašenih ušes

KAKO JAVNOST IN ZAPOSLENI OCENJUJEJO SLOVENSKE SINDIKATE

Iz javnomnenjske
raziskave SINDIKATI
V OČEH JAVNOSTI

»Peterle je hvalil tisto, česar se hvaliti ne da, tokrat seveda svoje neuspešno delovanje kot zunanjega ministra. O tem, kar bi moral skrivati, bo pripovedoval vsakomur, ki ga bo hotel poslušati doma ali v tujini. V skladu s tem je bila tudi njegova zahteva, da naj državni zbor odnose z Italijo obravnava na javni seji: če imamo jajca, naj bi z njim obračunali pred očmi javnosti. Če bi šlo za kurja jajca, bi bil Peterletov nastop bolj primeren za med branjevke na tržnici kot med poslance v državnem zboru, tako pa je primeren le za javno hišo.«

Z zamudo o (italijanskih) grehah

Predsednik odbora državnega zbora za mednarodno politiko Zoran Thaler je ob ponovni italijanski blokadi Slovenije na poti v Evropsko unijo poslal vsem predsednikom odborov za zunanje zadeve držav članic te zveze, Avstrije, Švedske, Finske, Norveške, držav članic višegradske skupine, Romunije, Bolgarije ter treh baltskih držav izjavo, v kateri izraža »globoko obžalovanje in zaskrbljenost«, ker Italija s tem nadaljuje »nesprejemljivo politiko pritiskov, izsiljevanj in blokad svoje manjše sosedo na multilateralni ravni«. Thaler pravi, da je skrb zbujajoče, ker pri tem Italiji ni mar za dobre odnose s sosedo, za spoštovanje veljavnih sporazumov, za stabilnost in usodo združevanja Evrope ter za odgovornost, ki jo nosi kot članica mednarodne skupnosti. »Slovinci smo ob tem očitno prisiljeni opozoriti evropsko in demokratično italijansko javnost na dejstvo, da se nad Slovenijo ponovno znaša država, ki je v tem stoletju slovenskemu narodu že povzročila neizmerno gorje. Fašizem, mussolinijevska Italija in zločinska okupacija so povzročili trpljenje stotisočev Slovencev in njihove žrtve so ostale zapisane v kolektivnem spominu naroda. Čez sto tisoč pregnanih in pobeglih iz Slovenskega primorja pred fašizmom med obema vojnoma, ustreljeni antifašisti po obsodbah pred fašističnimi sodišči, požgan Narodni dom v Trstu, uničene šole, banke in druge narodne ustanove, nasilno poitalijančevanje osebnih imen in nagrobnih napisov, desetisoč žrtev med italijansko okupacijo v 2. svetovni vojni, tisoči požganih domov, invalidi, sirote in za vedno pogrešani predstavljajo tragedijo našega naroda, ki ni pozabljena.

Stvar spodobnosti in olike bi bilo, da se sodobna Italija zamisli nad temi dejstvi in opraviči za vse nasilje nad Slovenci – ne pa da nam deli lekcije o evropskem obnašanju. Očitno bi ji šele to omogočilo začeti razvijati odnose s svojo vzhodno sosedo v duhu sprave, medsebojnega spoštovanja in s pogledom, uprtim v prihodnost. Slovenija je na take odnose pripravljena...

To je bilo vsekakor treba povedati »našim evropskim prijateljem«. Nenavadna je le zamuda, s katero Zoran Thaler razpošilja po Evropi svoj opomnik na neslavno italijansko zgodovino, še zlasti, če upoštevamo italijansko ofenzivnost pri prepričevanju svojih evropskih partnerjev o »neevropskem obnašanju Slovenije« in o nekakšni nepripravljenosti Slovenije, da bi se Italiji opravičila za domnevne italijanske žrtve in da bi popravila domnevne krivice, ki naj bi bile z naše strani storjene Italijanom, ki so po drugi svetovni vojni »pobegnili« v Italijo iz Istre z območja nekdanje cone B Svobodnega tržaškega ozemlja. Poleg tega zadnja oktobrska italijanska blokada Slovenije pred Evropsko unijo ni bilo prvo »nesprejemljivo izsiljevanje«, saj je Italija to počela že ob vstopanju Slovenije v Svet Evrope, Partnerstvo za mir, Pakt stabilnosti, skupino E 10 itd. Torej je bilo več kot dovolj razlogov, da bi že zdavnaj prej povzdignili svoj glas in opozorili, s kakšnim »minulim delom« se lahko pohvali Italija, ki si zdaj v Evropi lasti vlogo glavnega evropskega higienika in arbitra o tem, kaj je »ustrezno evropsko obnašanje«.

Sicer pa to samo opozarja, da se tudi pri nas doma ne kaže lahkotno igrati z zgodovinskimi dejstvi in njihovim prikrivanjem, češ da bi nam lahko morebiti njihovo razkrivanje taktično škodilo v takšnih ali drugačnih pogajanjih. Pa saj sploh ne gre za kakšno novo razkrivanje ali zlorabljanje zgodovine. Tega preprosto ne smemo prikrivati in opozarjanje na to ne more biti z nobene strani označeno kot netaktno, zlonamerno. Zato se lahko samo čudimo, da smo se – ne samo po zaslugi Peterleta – tako dolgo bali nastopiti z argumenti, ki ne govorijo najlepše o Italiji in njeni preteklosti.

Prav tako je čudno, da je predsednik vlade šele po zadnjem italijanskem nagajanju v Bruslju tako kategorično (in neudovmno) opozoril, da Italija od Slovenije zahteva zase tisto, kar je že formalno rešeno med obema državama z rimskimi in osimskimi sporazumi, in to navkljub temu, da Italija za to že dobiva finančno odškodnino...

Ali ni nenavadno, da se je slovenska vlada potemtakem sploh spustila v pogajanja z Italijani o vsem tem?

Sicer pa o zmešnjavi in nekonsistentnosti slovenske zunanje politike najbolje govori tudi ugotovitev z nedeljskega kongresa slovenskih demokratov. Prvak te stranke Tone Peršak je namreč, po pisanju Dela, izjavil, da vladajoča koalicija nima izdelane zunanje-politične strategije. Po njegovem mnenju se Slovenija pogaja z Italijani o vprašanih, za katera so demokrati verjeli, da so rešena že z osimskimi sporazumi...

Volitve – dozirane informacije

Vsi slovenski dnevni mediji so se pred nekaj dnevi v posebnih »javnih izjavah« zaobljubili, da bodo nepristransko in profesionalno spremljali predvolilno kampanjo za lokalne volitve. Predvolilni čas se je zdaj že začel, z njim pa tudi javno preverjanje tistega, kar so obljubili mediji. Se bo tudi tokrat pokazalo, da se poje največ zarečene kruha? Delo je v ponedeljek na različne (neusklajene in za posamezne stranke neenakopravne) načine poročalo o sobotnih in nedeljskih predvolilnih aktivnostih. Tako smo zvedeli, da je Liberalna demokracija začela svojo volilno kampanjo v Beli krajini s sejo svoje stranke, na kateri je formalno predstavila svoje kandidate za župane v slovenskih občinah. Kdo so ti kandidati, Delo ni povedalo. Prav tako s svečane konvencije Družbene liste socialnih demokratov

v Ljubljani iz Dela nismo zvedeli nič več kot to, da so na njej predstavili »vse svoje kandidate za občinske svete in župane«. Pač pa se je Delo potrudilo in pod posebnim naslovom sporočilo, da je kandidat Socialdemokratske stranke oziroma strank »slovenske pomladi« za župana v Kopru – Valentin Prelovec. Nekje se je novinarjem Dela taisti ponedeljek tudi zapisalo, da sta v občini Ravne-Prevalje in Slovenj Gradec kandidata LDS za župana odvetnik Miran Kos in gospodarstvenik Miran Koren. Vsekakor celovito informiranje...

Sprava med kristjani in kristjani

Ob prvem novembru – dnevu mrtvih so v glavnem od povsod poročali o spoštljivem odnosu do vseh mrtvih in o številnih spominskih žalnih slovesnostih in mašah. Pač pa je bilo nekoliko drugače v dneh pred praznikom zunaj pokopaliških ograj. Tako je komentator Ivan Merlak v zadnji številki slovenskega katoliškega tednika Družine, ki je bila predvsem posvečena »vsem svetim«, zapisal, da bo v teh dneh zelo primerno, da se spet ustavimo pri besedi sprava. Kristjani jo bomo še izrekli in ponujali, čeprav na nasprotni strani ne bomo našli odmeva, pravi gospod Merlak in s tem, žal, samo dokazuje, da o spravi na tak način ni moč govoriti in je tudi ni mogoče vzpostavljati. Pri spravi med Slovenci gre namreč predvsem za spravo med tistimi, ki so se v najbolj usodnem obdobju slovenske zgodovine, ob največji preizkušnji za slovenski narod znašli na dveh različnih, nasprotujočih si pozicijah, ki sta bili ne glede na takratne in današnje ideološke predznake in utemeljitve povsem razpognjeni. Ena kot odpor proti slovenskim okupatorjem in druga kot sodelovanje z njimi. Predvsem pa v tej delitvi ni šlo za delitev na brezbožne in kristjane, kot sugerira gospod Merlak. In zato tudi ne gre za spravo med kristjani in namišljeno drugo stranjo nekristjanov, saj so bili kristjani udeleženi tako v partizanskem osvobodilnem gibanju kot v različnih oblikah kolaboracije in domobranstva. Potemtakem gre za spravo med kristjani in vsemi drugimi, ki so se v vrtincu vojne znašli na različnih straneh, ob koncu vojne po eni kot zmagovalci in sestavni del svetovne protifašistične in protinacistične koalicije in drugi kot poraženci.

Prav vznemirljivo je, s kakšno vrnemo si Družina tokrat tudi sicer prizadeva prikazati, kot da je bilo obdobje druge svetovne vojne v Sloveniji zoženo zgolj na bratomorno ali celo na nekakšno državljansko vojno, pri čemer lahko preberemo, da so prave tragične žrtve in pravi najboljš sinovi tisti, ki so se borili proti »komunizmu«, torej proti slovenskemu narodnoosvobodilnemu gibanju. To pa je povsem v skladu s skrajno problematičnim in ahistoričnim stališčem Slovenskih krščanskih demokratov, ki je bilo sprejeto na njihovem nedavnem kongresu, češ da je »medvojni protikomunistični odpor in povojno nasprotovanje nedemokratični oblasti legitimno in legalno častno dejanje«. Seveda takšne trditve in »odkritja«, ki so v hudem nasprotju z zgodovinskimi dejstvi, ne prispevajo k boljšemu razumevanju med Slovenci in k njihovi spravi. Prav tako ni jasno, kakšni pomiritvi, kakšnemu umirjanju strasti naj služijo bojeviti pozivi Nove slovenske zaveze, ki jih pošilja prek Družine, da so napisali na farnih spominskih ploščah, ki jih odkrivajo zadnje čase in ki opozarjajo, da so to zamolčana imena, da so to žrtve komunističnega nasilja ali žrtve vojne 1941–1945, premalo jasna in očitno premalo ostra in da je povsem odveč strah, da bi z jasnimi opredelitvami prebujali speče sovražstvo.

Skriti predsednik

Lahko bi dejali, da je slovenski predsednik v nekaterih slovenskih glasilih v neenakopravnem položaju z italijanskim predsednikom in posameznimi italijanskimi politikmi, ko gre za predstavljane pogledov in stališč v zvezi s slovensko-italijanskimi odnosi. Osrednji slovenski radio je v soboto šele na tretjem ali četrtem mestu poročal o »dolgem« govoru predsednika republike v Ospu, v katerem se je dotaknil tudi najnovejših zapletov z Italijo in se med drugim vprašal: »Kako naj si zdaj razložimo ravnanje sosednje Italije, ki jo utemeljeno imamo za svojo prijateljico, ravnanje, s katerim nam preprečuje vključevanje v evropske asociacije? To počne s pozicij velike države in celo s sklicevanjem na preteklost, pri čemer zamolči nesporne krivice, ki so bile povzročene desetim in stotisočim slovenskim ljudem v času fašizma in brutalne okupacije v času druge svetovne vojne...« Stališča italijanskega predsednika države so bila nekaj dni pred tem veliko bolj poudarjena predstavljena slovenski javnosti, da ne govorimo o nenavadnem predsedanu, ko smo v dveh osrednjih dnevnikih slovenske televizije 1. novembra lahko v »živo« poslušali zgolj dolgotrajne italijanske interpretacije razlogov za italijansko blokiranje vstopa Slovenije v pridruženo članstvo Evropske unije. Novinarska vprašanja slovenskega poročevalca so bila v dolgem televizijskem intervjuju z italijanskim zunanjim ministrom Martinom neverjetno kooperativna in spravljiva s stališči italijanskega ministra...

Ljubljansko Delo je v Kučanovem govoru pisalo razmeroma obširno, vendar na drugi strani, medtem ko so vse izjave italijanskih politikov in novinarjev v zvezi s slovensko-italijanskimi odnosi objavljene na prvi strani. Imajo Italijani bolj atraktivne prijeme in sposobnejše informativne službe kot mi, ko gre za sporočanje pomembnih ocen in stališč? Ali je iz marsikdaj (pre)dolgih Kučanovih govorov, v katerih je

marsikaj pomešano, tako kot je bil tokrat v Ospu domačinski vonj po kredi z visoko politiko, res tako težko izluščiti bistvo in najpomembnejše za novinarstvo poročilo? Ali pa je preprosto za nerazumljiv in nedopusten podcenjevalen odnos do javnih nastopov predsednika države, ki kaže tudi podcenjevanje in nespoštovanje lastne državnosti?

Drnovšek in Peterle – vsak po svoje

V množici izjav, ki sta jih zadnje dni dala predsednik vlade dr. Janez Drnovšek in nekdanji zunanji minister Lojze Peterle, sta še zlasti karakteristični dve. Dr. Drnovšek smatra, da je Peterle v diplomatskih stikih z Italijo deloval kategorično misli, da je Drnovšek preprečil njegov uspeh v pogajanjih z Italijani samo zato, ker tega ni želela njegova Liberalna demokracija, češ da bi bilo prelepo, če bi Peterle svoj ministerski mandat končal z zeleno lučjo za Slovenijo v Evropski uniji.

Niti Drnovšek niti Peterle doslej še nista prepričljivo povedala, ali je bila oziroma zakaj ni bila v vladi in parlamentu temeljito pretehtana in usklajena strategija in taktika Slovenije pri reševanju odprtih vprašanj z Italijo, ki so očitno dolgoročnega usodnega pomena predvsem za Slovenijo in njen mednarodni položaj. Če bi bil glede tega dosežen vsaj minimalni konsenz vladajočih in opozicijskih strank, potem do takšnih presenečenj, neusklajenosti in solističnih ter samovoljnih akcij s slovenske strani pač ne bi moglo in ne bi smelo prihajati. Prav tako ne bi smelo biti tolikšnih neznanj in skrivnosti glede ravnanja z Italijani. Je bilo vsem v Sloveniji jasno, da Italija ne more zahtevati od Slovenije vračila nepremičnin, ker je to vprašanje formalno rešeno z rimskimi in osimskimi sporazumi in ker Italija za to že dobiva odškodnino? So vsi odgovorni in pristojni to vselej in dovolj jasno sporočali Italiji in evropskim državam, je Slovenija poskrbela za jasno ponazoritev, kaj italijanske zahteve v današnji Evropi sploh pomenijo? So vlada, parlament in predsednik države sploh vedeli, v kaj se v jesenski hitropotezni rundi pogovorov z italijanskim zunanjim ministrom Martinom v Ogleju spušča zunanji minister Peterle? Je imel Peterle vsa pooblastila vlade? Je imel natančne omejitve, do kod sme v iskanju kompromisov in v popuščanju? Je bil njen polni pooblaščenec, še zlasti glede na to, da je bil že minister v odstopu?

Seveda je zgoda o tem, kakšna pooblastila je imel Peterle, kaj je delal v sozvočju z vlado in kaj na svojo pest, še kako zanimiva tudi z vidika siceršnjih kompetenčnih sporov na slovenskem zunanje-političnem področju, kjer ne samo glede odnosov z Italijo, ampak tudi širše očitno še vedno ne deluje prepotrebna najširša koordinacija med vsemi vrhunskimi državnimi institucijami, ki so pristojne za vodenje zunanje politike – med zunanjim ministrom in vlado, med zunanjim ministrom, vlado, parlamentom in predsednikom republike. O tem po svoje govori tudi ironična ugotovitev Delovega komentatorja, ki je začuda ostalo brez kakršnegakoli odmeva ali demantija, da je Kučan nekaj dni zamenjal vrtil telefon, da bi od Drnovška zvedel, kaj se dogaja v zvezi z Italijo.

Vsekakor je nenavadno, da je Peterletovo »soliranje« in – kot mu zdaj očitajo – nanaščno in malodane izdajalsko dogovarjanje z Italijani potekalo potem, ko je predsednik vlade na televiziji samozavestno izjavil, da v delikatnejših zunanje-političnih zadevah, kakršne so tudi odnosi z Italijo, tako ali tako sam od ministra Peterleta prevzema odločilne vzvode in vodenje zunanje politike. Zakaj se vlada že pred časom ni javno in jasno opredelila do nekaterih dvoumnih in problematičnih Peterletovih stališč in samovoljnih interpretacij novejših slovensko-italijanske zgodovine, ki so nekako izenačevale odgovornost obeh strani, kar seveda ni zgodovinsko točno. Zakaj je vlada še dodatno podaljšala mandat Peterletu kot ministru v odstopu, da bi dokončal dogovarjanje z Italijo in pripravil vse potrebno za vstop Slovenije v pridruženo članstvo EU, če je bilo že tako jasno – kot zdaj dopoveduje predsednik vlade, da Peterle deluje proti interesom Slovenije? Vsekakor bi bilo slabo, če bi zdaj vso kritiko zožili zgolj na Peterleta, ne pa tudi na splošno (ne)funkcioniranje slovenske države in na splet evidnih drugih pomanjkljivosti in napak, ki so omogočile afero Peterle.

Korupcija v zdravstvu – nič posebnega

»Ta trenutek je socialno razslojevanje v zdravstvu tako veliko, a vse več javnih zdravnikov meni, da se jim dogaja krivica, ker so kljub svemu poklicu, ki v kapitalizmu povsod pomeni tudi dober materialni položaj, prikrajšani za bogatenje, ki v obliki splošne gonje za denarjem poteka okrog njih in jo omogoča sedanja velika prerazdelitev (kraja) družbenega premoženja. Če je korupcija v zdravstvu še pred nekaj leti pomenila negativen (in v Sloveniji zelo redek pojav), pa jo sedanje razmere malodane legalizirajo. Danes raje zamolčim, da pri tem ne sodelujem, ker mi polovica ljudi ne bi verjela, druga polovica pa me bo imela za prismukljenega idealista. Nekateri zdravniki mi kar odkrito povedo, da je na njihovih oddelkih polovica postelj 'zakupljenih'. Glavna oblika korupcije je na točkah, kjer so dolge čakalne dobe. Bolniki si v borbi za svoje zdravje skušajo izboriti najkrajše čakanje... Nekaj 'ovinkov' je celo uradno vzpostavljeno, na primer samoplačniške ambulante ali podobno delo zdravnikov v popoldanskem času pri zasebnikih kot povsem neurejeni obliki dopušč

čene kršitve konkurenčne klavzule... Pacient si z 'izletom' v ta »zasebni« sistem pravzaprav kupi vstopnico za javni sistem, ker ga zasebni zdravnik preko vrste, ki obstaja v javnem sistemu, napoti na zdravljenje v javni sistem. Ob tem zagreši enega velikih etičnih prestopkov: pregreši se nad enakostjo vseh bolnikov, ki se zdravijo v javnem sistemu. Čakalna vrsta je na švedskem tako svetinja, da njena kršitev zdravnika stane licenco. Javnemu zdravniku, ki se pri nas preda takšni obliki 'spregledane' korupcije, ni potrebno postati zasebni zdravnik, da bi obogatel. Samo osupel sem lahko, da se ob tem naraščajočem pojavu, ki utegne v nekaj letih moralno in tudi drugače povsem uničiti javni zdravstveni sistem, nihče ne zgane. Seveda rešitev ni v tem, da bi lovili posameznike. Ustvariti je potrebno razmere (in zgledov po svetu je veliko), ko zdravstveni delavec zavrne vsako, tudi drobno obliko korupcije.« Tako je pred nekaj tedni razmišljal v Republiki prof. dr. Dušan Keber, predstojnik interne klinike Kliničnega centra.

Od takrat do zdaj se je dokazano potrdila ugotovitev dr. Kebra, da se »nihče ne zgane«. Na njegova prizadeva in kritična razmišljanja, pa tudi hude obtožbe glede sedanje prakse in organizacije v slovenskem zdravstvu, pri čemer so še posebej vznemirljive ugotovitve o »malodane legalizirani korupciji v zdravstvu«, se namreč nihče ni oglasil niti z enim ugovorom ali svojim (drugačnim) pogledom. Vznemirljivo.

Ivan Oman in njegovi (predsedniški) kolegi

Ivan Oman, nekdanji predsednik Slovenske kmečke zveze, nekdanji član predsedstva Slovenije (kolektivnega predsednika države) in zdaj »neprijetni« vodja ljudskega krila v Peterletovi SKD je v intervjuju za Delo odgovoril tudi na vprašanje, če še ohranja stike z nekdanjimi kolegi v predsedstvu države, s Kučanom, Plutom, Kmeclom in Zlobcem. »S temi gospodi se včasih srečamo, ko nas gospod Kučan povabi. Mislim, da je bilo tako okoli novega leta. Z gospodom Plutom se srečava v parlamentu, ker je državni svetnik, z gospodom Zlobcem sva se včasih srečala na ulici v Ljubljani, s Kmeclom pa ne vem, ali sva se srečala še kje drugje kot pri predsedniku... Če debatiramo o politiki, potem govorimo zelo splošno. Ve se, da ne mislimo vsi enako, vendar smo se ne glede na to, da smo imeli različna prepričanja, razmeroma dobro razumeli, Mislim, da se bomo ob takšnih priložnostih, kakršna je novo leto, še srečevali.«

Skoraj neverjetna izjava za sedanje slovenske »prepiriljske« razmere.

Obtožbe in (različne) grožnje

Nesporazumi in nesoglasja med premierom dr. Janezom Drnovškom, liderjem Liberalne demokracije in bivšim zunanjim ministrom in predsednikom Slovenskih krščanskih demokratov Lojzetom Peterletom so prerasli v najbolj groba medsebojna obtoževanja in obračunavanja. Med dvema koalicijskima partnerjema je nastal nov globok prepad. Peterle grozi z izstopom iz koalicije, stranke na oblasti in v opoziciji pa v glavnem v to grožnjo ne verjamejo, ker je Peterle zadnji čas že nekajkrat omenjal odhod svoje stranke iz vlade, vendar tega ni nikoli uresničil. Tretji koalicijski partner – Združena lista socialnih demokratov, ki neverjetno potrpežljivo prenaša različne znotrajkoalicijske igre, pravi, da bi se morali krščanski demokrati že vendarle odločiti, čeprav hkrati misli, da bi bilo kljub vsemu dobro, če bi se naprej ostali v koaliciji. Prav tako se zavzema za nadaljevanje koalicije s Peterletovo stranko tudi premier dr. Janez Drnovšek. Vendar pa postaja čedalje bolj vprašljivo, kakšne koristi ima Slovenija od takšne koalicije ob očitni nesposobnosti ali pa nepripravljenosti koalicijskih partnerjev in samega premiera, da bi uskladili in poenotili poglede na tako pomembno in za državo usodno področje, kot je zunanja politika, in še posebej v tem času glede tega, kakšen naj bo način slovenskega odzivanja na italijanske pritiske in kolikšna (še dopustna cena), ki naj bi jo plačala Slovenija za vstop v Evropsko unijo.

Prav tako je težko verjeti, da je lahko uspešno in normalno nadaljnje delo v koaliciji, katere liderja se med seboj obmetavata z najhujšimi možnimi kvalifikacijami, diskvalifikacijami in grozljivimi sumničenji. Tako je Peterle te dni izjavil, da so Drnovškovi Liberalni demokrati njemu skupaj z Drnovškom namerno preprečili »italijanski uspeh«, dr. Janez Drnovšek pa poziva krščanske demokrate, naj ne sledijo slepo svojemu vodji Peterletu in naj ne ščitijo njegovih napak, ker bi to pomenilo, da se tudi oni, tako kot njihov vodja, postavljajo proti interesom države.

Peterle je na petkovi tiskovni konferenci sporočil, da bo z vsemi možnimi sredstvi, tudi s soščim, zaščitil »svoje dobro ime«. Drnovška je obtožil, da govori neresnico, ko v javnosti razlaga, da je celotna vlada (torej skupaj s Peterletovimi krščansko demokratiškimi ministri), razen Peterleta, glasovala proti nekaterim točkam v Peterletovi in Martinovi Oglejski deklaraciji.

Vladni urad za informiranje je tkaj reagiral na Peterletove obtožbe, češ da dejstva govorijo drugače. S pojasnilom se je oglasil tudi krščansko-demokratiški notranji minister Šter in dokazoval, da je podprl svojega ministra Peterleta. Spet se je oglasil vladni urad za informiranje, češ da je »o sklepanju o Oglejskem sporazumu na seji vlade 28. oktobra mogoče verodostojno ugotovljati le na podlagi zapisnika in tonskega zapisa seje«.

Dr. Danilo Zavrtnik, direktor Instituta Jožef Stefan

BILO BI PONIŽUJOČE IN NEDOPUSTNO, ČE BI TUJCI PRIPRAVLJALI VIZIJO NAŠEGA RAZVOJA

Dr. Danilo Zavrtnik, direktor Instituta Jožef Stefan: Strogo bi se uprlemu, da bi prišel nekdo od zunaj in delal vizijo Slovenije. Vizijo Slovenije moramo napraviti sami... Zaradi majhnosti Slovenije ne bi smeli imeti nikakršnih kompleksov... Slovenija ima na znanstvenem področju vrsto ljudi, ki zelo veliko pomenijo v evropskem in svetovnem merilu... Na nekaterih področjih dosegamo v svetu nadpovprečne rezultate... V znanosti ni majhnih ali velikih držav, gre za dobro ali slabo znanost... Slovenski prispevek v svetovno zakladnico znanja je relativno velik... Teško si predstavljam razvoj Slovenije kot moderne evropske države brez vpliva naravoslovno-tehnične inteligence, do katere pa je mačehovski odnos... Politika sprejema poljubne eksperte iz tujine, da bi nam povedali, kaj je z nami narobe, domače stroke, ki je nesramno odrinjena, pa ne vpraša za mnenje...

Panorama: Kje je danes in kaj danes pomeni Institut Jožef Stefan?

Dr. Danilo Zavrtnik: Odgovor na to vprašanje bi pravzaprav morali razdeliti na dva dela: kaj Stefan danes pomeni v slovenskem okolju in kaj v svetovnem, kakšen je prispevek njegovega raziskovalnega dela v svetovno zakladnico znanja. To se pri nas velikokrat pozablja, ker Slovenci nasploh radi vse omejimo in ogradimo, kot vrt okoli svoje hiše, in temu predredimo vse svoje ravnanje. V politiki, zlasti v Evropi, v Ameriki je to nekoliko drugače, se zelo veliko govori o odpiranju in povezovanju. V znanosti pa je tovrstno odpiranje in povezovanje vzpostavljeno že dolga leta, če izvajamo res zaprte države vzhodnega bloka, med katere pa mi zagotovo nismo sodili. V tem kontekstu je treba inštitut in nasploh slovensko znanost pojmovati kot del svetovnega dogajanja. Drugo pa je, kaj pomeni in kaj naj bi pomenil inštitut v slovenskem okolju, za slovenski narod in razvoj, konec koncev tudi zato, ker večinski delež njegovega financiranja vendarle prihaja od slovenskih davkoplačevalcev.

Panorama: Kakšna je potemtakem vloga inštituta v Sloveniji?

Dr. Danilo Zavrtnik: Inštitut Jožef Stefan kot največja raziskovalna ustanova na področju naravoslovja in tehnike mora biti in mislim, da je ustanova nacionalnega pomena. Je sestavni del slovenske identitete, slovenskega naroda, tako kot so vrhunski športniki, kulturniki... Inštitut v svoji usmeritvi pokriva predvsem vmesno področje med univerzo in industrijo, kar je posebna in pomembna povezovalna funkcija. Če je univerza predvsem mesto, kjer naj bi opravljali pretežno bazične raziskave, morda tudi individualnega tipa enega profesorja z manjšim timom, industrija pa prostor za kratkoročne aplikativne in razvojne raziskave, potem je vloga inštituta predvsem v tem, da goji bazične raziskave kot osnovo za kakršnokoli raziskovanje. Pri bazičnem raziskovanju se trudimo, da bi bili nekakšna nadgradnja univerze, da bi bili organizirani in usposobljeni za sprejemanje večjih projektov oziroma za dela v večjih timih, ne pa samo v individualnem raziskovanju, čeprav se seveda tudi temu ne odpovedujemo. Iz bazičnega raziskovanja izhaja vrsta aplikativnih raziskovanj in dejavnosti dolgoročne in srednjeročne narave, ne

Dr. Danilo Zavrtnik: Inštitut je bil vedno odprt v svet. Slovenija je imela tudi v času nekdanje Jugoslavije na mednarodnem znanstvenem področju ugled, ki ni bil primerljiv z drugimi vzhodnoevropskimi državami. Slovenska znanost je relativno dobro razvita in cenjena v svetu. Mislim, da je naš prispevek v svetovno zakladnico znanja relativno velik glede na majhnost okolja, v katerem ta znanost deluje.

Panorama: Ali so realne predpostavke in prepričljiva zagotovila, da bo slovenska znanost takšno svojo pozicijo in vlogo v svetovni znanstveni menjavi obdržala tudi v prihodnosti? Kaj bi bilo treba storiti, da ta korak ne bi zastal?

Dr. Danilo Zavrtnik: V strokovnem smislu me tega ni strah. Slovenija izpolnjuje dva pomembna pogoja. Ima tradicijo, kar je za to področje zelo pomembno. Tradicijo v raziskovalnem delu in v dobrem šolstvu, tega nikakor ne kaže spregledati. V Sloveniji imamo področja, ki tako po šolanju kadrov kot po raziskovalni dejavnosti segajo visoko nad svetovno povprečje.

Panorama: Čigava je zasluga za to? Ali gre za splet različnih okoliščin?

Dr. Danilo Zavrtnik: Teško je govoriti o spletu okoliščin. To je predvsem posledica in zasluga posameznih raziskovalcev, profesorjev iz preteklosti, ki so močno vtisnili svoj pečat. Jaz kot fizik lahko govorim o vplivu in pečatu, ki ga je na nas napravila šola profesorja Peterlina, njegov način pojmovanja in cenjenja kakovosti kot edinega pomembnega merila za napredek. Takšen Peterlinov slog se je na področju fizike prijel in ohranil vseh zadnjih štirideset let. Prof. dr. Peterlin je vsem nam služil za merilo našega ravnanja. Podobni primeri pa so tudi na drugih področjih. Prepričan sem, da je bil vpliv teh individualcev na razvoj slovenske znanosti ogromen. Slovenska znanost je splet kar solidnega števila zelo kvalitetnih posameznikov, ki jih je uspelo združiti v harmoničen ansambel, posledica tega pa je to, da je Slovenija danes ob vrhunskih kulturnikih, umetnikih, športnikih itd. tudi država dobre znanosti, čeprav je to v zavesti ljudi manj prisotno, ker je dosežke s tega področja ljudem težje približati. Ne gre za to, da ljudje tudi na to ne bi bili ponosni.

»Glede dileme, ali se izplača ali ne prispevati v svetovno zakladnico, je odgovor lahko samo pritrdilen. S tem, ko prispevamo v to zakladnico, imamo tudi dostop vanjo in smo usposobljeni, da lahko iz nje tudi jemljemo.«

odrekanje pa se tudi kratkoročnih, še zlasti, če je zanje posebej zainteresirana industrija. Naše delo naj bi bilo torej nekakšen most med univerzo in industrijo. V tem vidim našo poglavitno vlogo v slovenskem prostoru.

Panorama: Ali s svojo majhnostjo sploh lahko kaj dosežemo na znanstvenem področju v svetu?

Dr. Danilo Zavrtnik: Druga pomembna funkcija je vpletenost in vpetost inštituta v svetovno dogajanje in svetovno znanost. Velikokrat je slišati vprašanje, zakaj pa je nam sploh treba raziskovati za svetovno zakladnico znanja. Ali je prispevek nas kot majhne države sploh pomemben za svet in ali ni za Slovenijo predrago, da opravlja raziskovanje, ki bogatijo svetovno zakladnico? V znanosti ni majhnih ali velikih držav, gre za dobro ali slabo znanost, ne glede na to, kje se posamezne naloge opravljajo – ali v Ameriki ali v Sloveniji. V znanosti je edino merilo kakovost. Tudi glede dileme, ali se izplača ali ne prispevati v svetovno zakladnico, je odgovor lahko samo pritrdilen. S tem, ko prispevamo v to zakladnico, imamo tudi dostop vanjo in smo usposobljeni, da lahko iz nje tudi jemljemo. Posebej za majhne narode in majhne države je to še kako pomembno, ker lahko z relativno majhnim vložkom dobijo nazaj sorazmerno veliko.

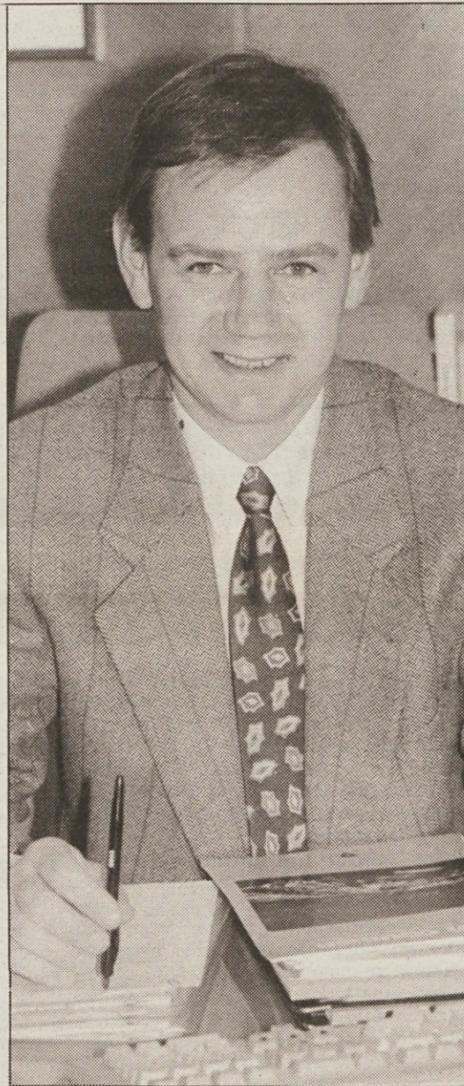
Panorama: To pa pomeni, da inštitut svojega znanja in svojih dosežkov ne potrjuje in ne more potrjevati samo na domačem, zaplankanem tržišču?

Panorama: Za dosežke znanosti pogosto preprosto ne vedo.

Dr. Danilo Zavrtnik: Bojana Križaja poznajo vsi, če pa bi vprašali na ulici, kdo je bil prof. Peterlin ali kdo je prof. Gabrijelčič, ki dela operacije na odprtem srcu, tukaj in zdaj, se bojim, da bi bilo, žal, malo točnih odgovorov.

Panorama: Očitno nimamo vrednostnega sistema, ki bi enako cenil vse dosežke.

Dr. Danilo Zavrtnik: Jaz na to drugače gledam. Kulturo in šport je ljudem lažje približati. Ti dve dejavnosti sta kar naprej prisotni in informativni dejavnosti, zlasti na televiziji. Znanstveniki smo tudi sami krivi, ker vzporedno z dobrim razvojem slovenske znanosti nismo skrbeli za njeno popularizacijo. To področje je v Sloveniji zelo zanemarjeno. Znanosti žal ne more popularizirati nihče drug kot znanstvenik, mediji so pri tem lahko v pomoč, podporo, toda znanost lahko približajo ljudem predvsem sami znanstveniki. Televizijski posnetek smučarskega tekmovanja sam po sebi pove veliko, zgolj posnetek znanstvenega laboratorija pa skoraj nič. Morda v tem trenutku še najbolj prepričljivo odmeva v javnosti to, če naš inštitut v enem letu obiščeta dva Nobelovca, kot se je zgodilo lani in letos. To so ljudje, ki so sodelovali in ki sodelujejo z inštitutom, ki se vanj vračajo, z njimi smo skupaj delali in delamo. Za javnost so ti obiski potrdilo, da inštitut in ljudje v njem vendarle nekaj pomenijo tudi v svetu.

Panorama: Kljub vsemu se sdi, da ta družba ne zna enako ceniti dosežkov na različnih področjih. Sploh pa je ta čas v javnosti absolutno in še škodljivo prevladujoča politika z vsemi svojimi negativnimi platmi.

Dr. Danilo Zavrtnik: V televizijski prvi ali drugi dnevnik je težko spraviti kaj s področja znanosti, ker so pod pritiskom drugih, predvsem političnih tem. Razumem njihove težave, ker pri nas na splošno politika pač še vedno pomeni veliko, znanost pa malo. Marsikje v razvitem svetu so informacije o znanosti stalnica, stalna rubrika, ki je preprosto nobena politična informacija ne more izriniti, in to potem postaja tudi sestavni, neodtujljivi del življenja in sestavni del zavesti ljudi. V takšnih razmerah razpravljanje

»Padli smo v čuden položaj, ko se nam sdi, da je vse, kar je tuje, boljše, vsako mnenje tujca je nekajkrat boljše kot mnenje Slovenca...«

o znanosti v kontekstu neke politične oddaje ni nič nenormalnega.

Panorama: Potemtakem smo še vedno ujetniki prevelike politizacije v družbi, nekakšne vsemogočnosti in vsevednosti politike.

Dr. Danilo Zavrtnik: To je poseben problem, ki ga mi še kako čutimo. Osebo si težko predstavljamo razvoj Slovenije kot moderne evropske države brez določenega vpliva naravoslovno-tehnične inteligence, če ne drugače, vsaj pri dolgoročnem razvoju. V tem trenutku, upam, da se ne motim, ki je pač moje osebno mnenje, osebni občutek, je odnos do te inteligence zelo mačehovski. Politika je pripravljena najeti poljubnega eksperta iz tujine, da bi nam povedal, kaj je

z nami narobe, in takšno mnenje jemljemo za sveto, pri čemer takšnih ljudi največkrat ne zanimajo posledice njihovih mnenj, ker jih sami tako ali tako ne občutijo. Seveda nimam nič proti tujim ekspertom. Njihova mnenja so nam potrebna, vendar pa jih je treba jemati kot eno izmed mnenj, ne pa kot edino sveto. Nikoli se ne vpraša za alternativno mnenje domače stroke, ki je v tem trenutku nesramno odrinjena, pri čemer pa se taisti naši ljudje po svetu pojavljajo kot eksperti. Padli smo v čuden položaj, ko se nam zdi, da je vse, kar je tuje, boljše, vsako mnenje tujca je nekajkrat boljše kot mnenje Slovenca, kot da bi nas bilo strah, da bi slovenski ekspert mogoče malo vlekli na svoj mlin. Pa saj to ne bi bilo nič strašnega, slabega, konec koncev je tudi ta njegov mlin le slovenski.

Panorama: S takšnimi tujimi eksperti verjetno v Stefanu vendarle nimate opravka?

Dr. Danilo Zavrtnik: Pač. Takšni tuji eksperti so prišli na ogled tudi v naš inštitut. Žal moram reči, da so ti eksperti tako po referencah kot po tistem, kar je bilo moč ugotoviti o njih na podlagi pogovorov, sodili v kategorijo strokovnjakov, ki bi v našem inštitutu težko dobili stalno službo.

Panorama: In takšni naj bi dajali meritorne in dokončne ocene?

Dr. Danilo Zavrtnik: Kot sem že rekel, ne vidim nič slabega, če tuja ekspertna mnenja jemljemo kot eno izmed mnenj, enega izmed možnih pogledov, iz tega se da tudi kaj naučiti. Seveda pa je nekaj povsem drugega, nepojmljivega, če gre takšno njihovo mnenje kot edini argument v parlament in če parlament odloča edino na tej podlagi. Takšnega ponižujočega odnosa, da slovenski parlament sprejema kar tako nekritično in enostransko tuje mnenje o Sloveniji, preprosto ne morem razumeti.

Panorama: So primeri, ko so tuji eksperti poskušali na posamezna področja mehanično prenašati izkušnje in modele iz Azije in drugih, za nas neprimerljivih okolij.

Dr. Danilo Zavrtnik: Seveda ne bi rad, da bi moje kritične pripombe izzvenele kot poziv, da se moramo zapirati pred tujimi eksperti, kot njihovo splošno zavračanje. Mislim, da je še posebej za majhno državo nujno, da je odprta. Majhna država, kakršna je Slovenija, je še kako potrebna preverjanja v svetovnem merilu. To konec koncev v znanosti ves čas počenjamo. Mi svojih znanstvenih člankov ne objavljamo v kakšnih zapletnih revijah, ampak v revijah, v katerih sodelujejo najvidnejši ameriški in drugi znanstveniki. Če je naš članek sprejet, pomeni, da je res kakovosten, da ustreza zahtevnim svetovnim merilom. Za nas je izrednega pomena pridobivanje evropskih projektov. Ne gre za kakšen poseben velik denar, čeprav tudi to ni zanemarljivo, najvažnejše je, da se s tem uveljavljamo in potrjujemo v svetovni tekmi. Če v mednarodni konkurenci pridobimo projekt, to pomeni, da smo mednarodno primerljivi in konkurenčni. Enako velja za naše sklepanje poslov s tujo industrijo. To pomeni, da je kakovost našega znanja tako visoka, da tujec, Nемеc ali Francoz, ki seveda – tega se je treba dobro zavedati – najprej doma pogleda, če ima takšno znanje, ugotovi, da ima v majhni Sloveniji enako kakovost in morda malo cenejšo ponudbo. Vse to je za nas dokaz, da smo mednarodno odprti, mednarodno zanimivi in upoštevanji.

Panorama: Verjetno pa je le treba ločiti med odprtostjo pred različnimi eksperti in tujimi vplivi in med sumljivimi tezami, da je apriori najboljše vse, kar je tuje?

Dr. Danilo Zavrtnik: Strogo bi se uprlemu, da bi prišel nekdo od zunaj in delal vizijo Slovenije. Vizijo Slovenije moramo napraviti sami, če si je ne znamo narediti, potem ne zaslužimo države. To bi bilo ponižujoče in nedopustno.

Panorama: Ali so takšne tendence?

Dr. Danilo Zavrtnik: Ne bi rekel, da gre ravno za tendence, toda ob različnih eksperimentiranjih bi se lahko zgodilo tudi kaj takšnega. Razumem, da se v tem prehodnem obdobju iš-

čemo, da marsikaj poskušamo in preizkušamo, vendar pa ne bi smeli imeti kompleksov. Poglejte Norveško, ki ima tudi samo kakšne štiri milijone prebivalcev. Ali imate občutek, da živi zaradi tega s kakšnimi kompleksi? Takšna, majhna Norveška ima izjemen imidž na zunanje-političnem področju, kjer se zdi, da je velikost še posebej pomembna. Velikost je zelo relativna stvar. Zato zaradi majhnosti Slovenije ne bi imel niti za hip nikakršnega kompleksa. Slovenski narod ima nekaj zelo dobrih lastnosti, med njimi je zagotovo delavnost, vztrajnost... Ob ustreznih infrastrukturni, pri čemer mislim na šolstvo, izobraževanje, znanost, kulturo in na vse druge stvari, ki sodijo poleg, ima Slovenija vse pogoje za lepo prihod-

Nadaljevanje na naslednji strani

Nadaljevanje s prejšnje strani

nost. Bojim se le, ali bomo znali izkoristiti vse potencialne, ki jih imamo. Eno je, če teh potencialov nimamo, drugo pa je, če potenciali so, pa jih ne znaš izkoristiti. To bi bilo skrajno neodgovorno, to bi bila katastrofa.

Panorama: Na kakšne potencialne pri tem mislite?

Dr. Danilo Zavrtnik: Mislim, da ima Slovenija potencial predvsem v ljudeh, v njihovem znanju in njihovi usposobljenosti.

Panorama: Ali se vam ne zdi, da Slovenija ob vseh pozitivnih atributih sadnji čas dobiva še eno razpoznavno znamenje – kot država, ki ne zna notranje živeti uravnoteženo, brez napetosti in nenehnih političnih preprirov.

Dr. Danilo Zavrtnik: Na to bi zelo težko odgovoril, ker imam stike predvsem z ljudmi, za katere takšno početje ni karakteristično. Gibljem se predvsem v znanstvenih krogih, tudi po svetu, in v teh krogih je Slovenija cenjena. Se mi pa zdi, da se premalo zavedamo, da kontaktiranje s svetom ne poteka samo na političnem področju, samo ozko prek zunanje politike, čeprav je to zelo pomemben segment. En imidž države se ustvarja prek gospodarskih stikov, drug prek športnih stikov, potem je tu pomembna vloga kulture, znanosti... Zunanja politika je samo del, segment vsega tega. Mednarodno uveljavljanje Slovenije je stvar vseh, ne bi pa želel razsojati, kateri od teh je bolj uspešen.

Panorama: Kako vi doživljate zdaj že kar splošno politično floskulo, da se mora Slovenija približevati Evropi? Za vas je to najbrž rahlo anahronistično, ker vi ste v Evropi, v svetu?

Dr. Danilo Zavrtnik: Jaz tega nisem nikoli razumel. Vi pravite temu floskulo, zame je to parola. V Evropi si toliko, kolikor se v Evropi počutiš. Mi smo z vrsto stvari zaznavno v Evropi, razen če gledamo ozko politično na vključitev v Evropsko unijo, potem nisimo v Evropi. Geografsko gledano smo v Evropi, gospodarsko in drugače smo najbolj povezani z Evropo, s svojo kulturo, svojim športom, svojo znanostjo smo definitivno v Evropi. Zato se mi zdi ta parola. Hočemo v Evropo hudo ponesrečena. Jaz sem v Evropi, če pa sem priključen Evropski zvezi, to

primerno poimenovanje različnih stvari z imeni še živih znanstvenikov, ker se s tem po nepotrebnem vnaša med ljudi nemir, zavist, občutek, da je morda nekemu narejena krivica. Temu se v znanosti po vsem svetu izogibajo. To naj ostane za pozneje.

Panorama: Kaj naj bi bile po vašem mnenju glavne spodbude za znanstvenike?

Dr. Danilo Zavrtnik: Znanost postaja po vsem svetu vse bolj »biznis«. Znanstvenik mora imeti pogoje za delo in pogoje za spodobno življenje. Znanstveniki niso nikjer po svetu bogato plačani, vendar pa je zanje treba poskrbeti, da se

»Tuji eksperti, ki jih najema domača politika, da bi nam povedali, kaj je s nami narobe, so prišli na ogled tudi v naš inštitut. Ti eksperti so tako po referencah kot po tistem, kar je bilo moč ugotoviti o njih na podlagi pogovorov, sodili v kategorijo strokovnjakov, ki bi v našem inštitutu težko dobili službo.«

ne ukvarjajo s problemom eksistence, da je njihov standard na dostojni ravni. Vsaj tako pomembni – ali pa še bolj kot plača – so za znanstvenika pogoji za delo.

Panorama: Trenutno je v Sloveniji moda, žal tudi potreba, da posamezni poklici opozarjajo na svoj podcenjen položaj. Tako zdravniki tožijo, da so absolutno podcenjeni v primeru z drugimi, manj pomembnimi poklici, in delajo različne primerjave. Kako se v takšnih razmerah počutite vi?

Dr. Danilo Zavrtnik: Precej podobno. Če hočete dobro znanost, dobra znanost tudi nekaj stane. V okviru proračunov v različnih državah znanosti odmerjajo od 0,8 do 3,5 odstotka nacionalnega dohodka. Pri nas to dosega približno 0,8 odstotka, kar je glede na znane gospodarske težave morda še razumljivo kot začasni pojav, zelo slabo pa bi bilo, če bi to postala opredelitev na dolgi rok, tudi zdaj, ko začenja gospodarstvo kazati znamenja oživljanja. V različnih državah pride za znanost približno toliko denarja kot iz proračuna tudi direktno iz industrije. Pri nas pa je prispevek industrije iz čisto objektivnih razlogov, ki jih mi zelo dobro razumemo, nizek, manjši kot pred leti in predstavlja komaj četrtino denarja, ki ga prispeva država.

čuna. Če bi proračunska sredstva za znanost povečali za 10 do 20 odstotkov, bi to pomenilo že zelo veliko za nadaljnji razvoj slovenske znanosti. V začetku bi bili zadovoljni tudi s 5-odstotnim povečanjem, poglavito bi bilo, da bi videli, da se je začel v proračunu proces povečevanja sredstev za znanost, da ne gre za nadaljevanje stagniranja. Tako kot smo v preteklih letih v znanosti razumeli, da je Slovenija s svojim gospodarstvom v takšnem položaju, da si ne moremo privoščiti rasti sredstev za naše potrebe, tako zdaj ob počasnem izboljšanju pričakujemo, da nas ne pozabijo, še zlasti, ker je znanstveni potencial tisti, ki bo

lahko sprožal še hitrejšo in bolj strmo rast slovenskega gospodarstva.

Panorama: Najbrž je bistveno to, ali je omejeni proračunski delež za znanost posledica splošne družbene stiske ali pa rezultat popačene zavesti, da znanost pač ni potrebna za tako majhno državo, kot je Slovenija.

Dr. Danilo Zavrtnik: Verjetno gre za oboje. In če prvi del argumentacije raziskovalci lahko razumemo, drugega zagotovo ne moremo. V tem čutimo, da odnos do lastnega znanja mačehovski. V zvezi s tem velikokrat povem primer, ki marsikaj pove. Ameriške mu svetu za znanost in tehnologijo formalno predseduje predsednik Clinton, čeprav ga verjetno na teh sejah največkrat ni. Toda to kaže, kaj si Amerika misli in kakšen pomen pripisuje znanstveno-tehnološkemu razvoju. Pri nas, žal, razen podpore ministrstva za znanost in tehnologijo in še nekaj ljudi, to so predvsem ljudje, ki sedijo v parlamentarnem odboru za znanost in tehnologijo, takšnega poudarjeno zainteresiranega odnosa s strani države do znanosti ni, kot da bi bil to segment, ki je za Slovenijo nepomemben.

Panorama: Ali predvsem prenašate svetovne izkušnje ali pa uvajate čisto nove stvari?

Dr. Danilo Zavrtnik: Oboje. Začeli smo se ukvarjati tudi s stvarmi, ki jih po svetu ne delajo, pa bi jih pri nas lahko zaradi možnosti posrečenih kombinacij timov s strokovnjaki z medicinskega področja ter s strokovnjaki in primerno opremo s tehničnega področja in naravoslovja. Nadaljnja stvar, ki bi jo kazalo v Sloveniji gojiti dolgoročno kot našo komparativno prednost, je sodelovanje med ortopedijo, ki je v Sloveniji zelo razvita, in nami pri kinematiki – gibanju človeških delov telesa. Ena izmed idej, o kateri se intenzivno razmišlja je, kako podaljšati življenjsko dobo umetnega kolka, ki po dosedanjih metodah vsajevanja po določenem obdobju zahteva zamenjavo z novim. Če bi s tem uspeli v določenem času, bi bila to novost za ves svet. Poleg tega iščemo nove oblike prenosa tehnologij in znanja v slovensko okolje. S tem smo sicer še zelo na začetku in se – če sem popolnoma odkrit – še precej lovimo. Iščemo oblike, ki bi preprečevale, da znanje in veščini tudi tehnologije ne bi ostajale v predalih znanstvenikov, ampak da bi našli pot do industrijskih okoliš. Mi imamo utečene oblike sodelovanja z industrijo, ki so uspešne, vendar pa mislimo, da dajemo še vedno premalo in da moramo poiskati nove načine za optimiranje pretoka znanja iz akademskega okolja v okolje, kjer bo to postalo donosno, produkt in ekonomska dobrina za Slovenijo. Na inštitutu smo tako pred dvema letoma vzpostavili projekt »tehnolo-

To je pasiven pristop, ki ne pripelje daleč. Naša dolžnost je, da poskusimo aktivno vplivati na spreminjanje razmer.

Panorama: Vi potemtakem sodite med tiste, ki mislijo, da Slovenija ne bi smela kar tako odpisati industrije?

Dr. Danilo Zavrtnik: Zagotovo. Pri tem pa se seveda soočamo z vprašanjem vizije Slovenije.

Panorama: Ali sploh vemo, kaj hočemo oziroma kaj naj bi bila vizija Slovenije?

Dr. Danilo Zavrtnik: Naj povem, česa Sloveniji ne bi želel in česa me je tudi malo strah. Predvsem ne bi rad, da bi bila Slovenija država zastarele, okolju neprijazne tehnologije in kjer bi bili Slovenci predvsem delovna sila, ki bi segli do kakšnega predelavca in mogoče vodje proizvodnje, medtem ko bi suverenost svoje države dokazovali z močnim državnim aparatom. Takšna Slovenija me popolnoma nič ne mika. In to najbrž velja tudi za vse druge intelektualce, ne samo znanstvenike. Mislim, da je Slovenija sposobna napraviti bistveno več. Moramo se samo potruditi in poiskati, kaj hočemo v prihodnosti.

Panorama: Glede tega pa najbrž že zaostajamo?

Dr. Danilo Zavrtnik: Zaostajanje ali prehitavanje je proces. Jaz se ne bi vznemirjal, če smo na trenutke malo spredaj ali zadaj, bal pa bi se procesa, v katerem bi bili zmeraj bolj zadaj. Čakanje na to, da se bo nekaj zgodilo, je izredno nevarno, to pomeni zaostajanje, tega me je strah. Najslabše je, če se ne ve, kaj storiti...

Panorama: Imate občutek, da se danes v Sloveniji ve, kaj je treba narediti?

Dr. Danilo Zavrtnik: Vprašanje je, komu in v zvezi s čim to vprašanje zastavljate.

Panorama: Recimo, da ga zastavimo vam zgolj kot direktorju Inštituta...

Dr. Danilo Zavrtnik: Mi vemo, kaj hočemo.

Pred dvema letoma, ko sem prevzel vodstvo inštituta, smo se zavestno odločili, kakšna naj bo naša usmeritev, kaj želimo, in pri tem zdaj vztrajamo, ne glede na to, kaj se dogaja v naši neposredni okolici. To seveda včasih ne gre brez težav, še zlasti, ko so po sredi stvari, ki se zdijo okolju prezgodnje, ker se ono zanje še ni odločilo. Tedaj zna biti tudi zelo neprijetno. Toda mi smo se odločili, mislimo, da je smer prava. Ta naša usmeritev pa je: večja agresivnost pri pridobivanju vseh projektov, kar pomeni, da se absolutno ne omejujemo na Slovenijo; sem sodi tudi večja odprtost inštituta, skrb za lastni raziskovalni kader. Pot do tega kadra pa ni tako preprosta.

Velikokrat se govori, kako lepo je v inštitutih, kako ljudje iz njih nočejo v industrijo. V zadnjih dveh letih nismo odprli kaj več kot pet novih stalnih zaposlitev. Pri nas raziskovalci še po doktoratu niso stalno zaposleni, ampak pogodbeno zgolj za določen rok, največkrat povezano s časom izvedbe posameznega projekta. Te pogodbe potem po potrebi podaljšujemo. Pri nas dobi znanstvenik stalno službo za nedoločen čas približno okoli 35. leta, potem ko je med pripravljanim doktoratom ali pa po njem vsaj kakšno leto, če ne več, preživel v tujini.

Panorama: To, kar pripovedujete, spremeni splošno prepričanje, da je življenje raziskovalca v Sloveniji izredno lepo in lagodno, nekakšen miren zaliv...

Dr. Danilo Zavrtnik: Gre za stalno preizkušanje, za stalno tekmo. Stalna služba vas čaka šele potem, ko ste se izkazali. To zagotavlja, da je hiša kadrovsko stalno odprta, da prihajajo mladi. Povprečna starost v našem inštitutu je pri 720 zaposlenih 37 let. Število zaposlenih je za 200 manjše kot pred dvema letoma, to je načrtovan proces, ki smo ga začeli pred dvema letoma. Gre za optimizacijo delovanja inštituta. Zdad s približno 20 odstotkov manj zaposlenih ustvarimo 14 odstotkov več prihodka.

V Evropi si toliko, kolikor se v Evropi počutiš. Vprašajte ljudi, ki prihajajo v Slovenijo, kaj mislijo o njej. Povedali vam bodo, da smo v Evropi veliko bolj kot Grčija, Portugalska in še marsikatera druga država.

»Na nas je izrednega pomena pridobivanje evropskih projektov. S tem se uveljavljamo in potrjujemo v svetovni tekmi. Če v mednarodni konkurenci pridobimo projekt, to pomeni, da smo mednarodno primerljivi in konkurenčni.«

ni moja stvar, to je stvar politike, ki mora tudi oceniti, kaj politično in drugače pomeni, če si v Evropski uniji, in kaj, če si zunaj nje, kakšne politične in druge posledice nosi to s seboj.

Panorama: Pomembno je, da doma dokazujemo, da znamo živeti evropsko in da se do Evrope in evropskega ne obnašamo preplašeno, podcenjujoč samega sebe, ampak da tudi sami prispevamo določene specifične vrednote, namesto da bi se spuščali zgolj na raven nekritičnih posnemovalcev preostale Evrope.

Dr. Danilo Zavrtnik: Vprašajte ljudi, ki prihajajo v Slovenijo, kaj mislijo o njej. Povedali vam bodo, da smo v Evropi veliko bolj kot Grčija, Portugalska in še marsikatera druga država, mi smo zagotovo bolj v Evropi kot južna Italija.

Panorama: In to govorijo ljudje, ki so zagotovo dovolj strokovni, da to ocenjujejo.

Dr. Danilo Zavrtnik: Včasih imam občutek, da bi bili lahko Slovenci glede tega bolj samozavestni, saj nas nima biti česa sram.

Panorama: Na večjo samozavest lahko vplivajo tudi vaši rezultati. Kateri vaši dosežki so primerljivi s evropskimi?

Dr. Danilo Zavrtnik: Tega je zelo veliko. Mi imamo predvsem vrsto ljudi, ne samo v našem inštitutu, ampak nasploh v Sloveniji, ki ljudje veliko pomenijo v evropskem in svetovnem merilu. Konec koncev so naši tudi predsedniki mednarodnih združenj velikih raziskovalnih področij, tajniki mednarodnih združenj, mednarodni eksperti.

Panorama: Je šlo tudi na področju znanosti za sektašenje, za delitev na »naše« in druge?

Dr. Danilo Zavrtnik: Ne, če mislite na politične delitve, tega na področju znanosti ni bilo, po zaslugi tega se je ta znanost tudi tako razvijala. Če v znanstveno delo mešate politiko, potem so rezultati jasni – slabi. To lahko vidimo v tistih državah, ki so to poskušale napraviti. Znanstvenik mora biti znanstvenik. Če se popoldne doma ukvarja še s političnim prepričanjem ni to nič narobe, toda na njegovo znanstveno delo politika ne sme in ne more vplivati.

Panorama: Ali imate občutek, da je to spoznanje prevladalo tudi pri sedanjih političnih dejavnostih?

Dr. Danilo Zavrtnik: Mislim, da je in to je zelo dobro znamenje.

Panorama: Ali je v Sloveniji dovolj javne satisfakcije za posamezne, res ugledne znanstvenike? Prisanje bi se jim lahko iskalo tudi tako, da bi po njih bolj sistematično poimenovali posamezne ulice, razne projekte in podobno.

Dr. Danilo Zavrtnik: Znanstveniki smo zelo nezahtevni ljudje, kar se tega tiče. Pravemu znanstveniku je največja satisfakcija pohvala za njegovo delo, spoznanje, da je njegovo delo mednarodno sprejeto in priznano. Sicer pa se je meni vselej zdelo, vsaj na znanstvenem področju, ne-

Panorama: Ravno pri Stefanu ste imeli že pred leti zelo tesne povezave z gospodarstvom.

Dr. Danilo Zavrtnik: Trudimo se, da s prihodki iz gospodarstva ne bi padli pod tretjino vseh prihodkov. Ta denar je za nas zelo pomemben, ne samo zaradi naše splošne usmeritve, ampak tudi zato, ker tretjina prihodka pri nas pomeni denar za normalno delo približno 260 ljudi. Od tega je torej odvisna zaposlenost teh ljudi.

Panorama: Ali prihaja tudi znotraj znanosti do »strukturnih« sprememb, tako kot v gospodarstvu?

Dr. Danilo Zavrtnik: V znanosti smo se opredelili za načelo, da je treba podpirati samo tisto slovensko znanost, ki je kakovostna in primerljiva s tistim, kar se dogaja po svetu. S tem smo sprožili proces, ki zahteva marsikaj – prilaganje znanstvenikov odpiranju novih programov in opuščanje starih, ki so nezanimivi. Nasploh mislim, da mora biti ta proces stalen, postati mora značilnost vsake dobre raziskovalne hiše. To pa seveda ni preprosta stvar. Menjanje programov pomeni za raziskovalca hujšo stvar kot je zamenjava službe, vsi pa vemo, kako težko gre pri nas s tem, kako malo ljudi se za to odloča, in če se že odločijo, to naredijo največ dvakrat, trikrat v življenju. Raziskovalca pa takšno menjavanje programov čaka vsaj vsakih pet do deset let.

Panorama: Se je ta proces pri vas že začel ali so to bolj pobožne in težko uresničljive želje?

Dr. Danilo Zavrtnik: Ta proces pri nas teče že nekaj let, pred dvema letoma pa smo ga začeli intenzivirati. Mi hočemo ohraniti korak s svetom in za to bomo naredili vse. Hočemo povečati svoj strokovni prestiž, želimo biti boljši od drugih.

Panorama: Torej hočete ohraniti tisto, kar je še v preteklosti veljalo za vas, da ste nekakšen paradni konj, vzorčni inštitut, hiša za razkazovanje.

Dr. Danilo Zavrtnik: Prav nič nas ne moti oznaka paradni konj, če je to res povezano z najboljšim, če to pomeni, da je to najbolje dresiran konj, ki daje najboljše rezultate. Naša želja ni, da bi bili umetno napihnen konj za razkazovanje z lepo počesano grivo. Mi želimo biti podobni našim kolegom v svetu, hočemo dosegati enake rezultate, kot jih imajo oni. Slovenski znanstveniki smo, seveda ne brez odporov, sprejeli načelo, da je lahko samo kakovostno raziskovanje tisto, ki si ga Slovenija lahko privoščiti. Če pa to finančno ni podprto, se od znanstvenikov zahteva nemožne – enake rezultate, kot jim ima naš kolega v ZDA, kjer pa na enega raziskovalca vlagajo dva do trikrat toliko kot pri nas. Pri tem ne mislim na plače ali samo na plače, ampak na opremo in materialne stroške za raziskovalno delo. Glede tega se počutimo hendikepirane. Ljudje morda premalo vedo, koliko sredstev se daje za slovensko znanost. Sredstva za znanost predstavljajo približno tri odstotke državnega prora-

ški park», torej že takrat, ko se je pri nas o tem malo govorilo in ko okolje temu še ni bilo naklonjeno. Verjeli smo, da je to zagotovo eden izmed dodatnih načinov za to, da bi del akademskih dejavnosti spravili na tržno področje. Raziskovalcem z inštituta smo dovolili in omogočili, da so znanje in dejavnosti z inštituta prenesli s seboj v na novo nastale privatne firme, ki jih je zdaj že osem in ki zaposlujejo okoli 70 ljudi.

Panorama: S tem spreminjate tudi strokturo slovenske proizvodnje.

Dr. Danilo Zavrtnik: Želeli smo, da bi pripomogli k ustvarjanju malo višjega, zahtevnejšega tehnološkega okolja v Sloveniji. To ni kakšna naša posebna dobrota, ampak mislimo, da bomo brez ustreznega tehnološkega okolja tudi mi postali nepotrebni. Gre za vzajemni cikel, ki smo ga želeli sprožiti. Zdad smo prišli do točke, ko bi moral naš tehnološki park prerasti v tehnološki park Slovenije, ljubljane ali kaj podobnega. Mi bi ta tehnološki park radi odprli, da bi se vanj stekale firme z univerze. Mislimo, da ima univerza prav tako ljudi, ki bi želeli svoje znanje prenesti na tržno področje, ga vnovčiti na drugačen način.

Panorama: To je zelo pomembno tudi glede na to, da nekateri, tudi v univerzitetnih krogih, ob radikalnih spremembah v industriji, ob usihanju različnih podjetij kar obupavajo.

Dr. Danilo Zavrtnik: Vselej sem bil vselej za aktiven odnos do vseh dogajanj. Mi bi lahko sedeli in jokali nad stanjem v slovenski industriji, čakajoč, da se bodo razmere končno izboljšale in da se bo potreba po našem znanju spet povečala.

Panorama: Se kot slovenski znanstvenik počutite nelagodno, ko se srečujete s evropskimi oziroma svetovnimi znanstveniki?

Dr. Danilo Zavrtnik: Niti malo. Zakaj bi se počutil nelagodno?

Panorama: Kaj pa, ko se kot slovenski inštitut primerjate s primerljivimi inštituti v drugih državah? So položaj in dosežki slovenske znanosti bolj ali slabši?

Dr. Danilo Zavrtnik: Glede na razmere, v katerih slovenska znanost živi, vsaj na nekaterih področjih dosegamo nadpovprečne rezultate. Upoštevati je treba, da to dosegamo pri dveh milijonih ljudi. Dva milijona ljudi pa je ponekod predmetje velemera, kjer nimajo ne univerze ne inštituta, mogoče nekaj osnovnih šol. Lahko bi se zgodilo, da Slovenija s tem številom ljudi znanosti sploh ne bi imela. Vendar, na srečo, jo ima. In ker jo ima, bi bila velika nesreča in katastrofa, če tega potenciala ne bi znala izkoristiti. Prihodnost Slovenije bi bila zagotovo drugačna, če znanosti sploh ne bi imela. Določene smeri razvoja brez znanosti sploh ne bi bile odprte...

Panorama: Pred znanostjo je torej polno izzivov – pa tudi pasti. Ravnanje je treba skrajno tankočno.

Dr. Danilo Zavrtnik: Ta dejavnost zahteva zares tankočutno obravnavo. Z enim grobim posegom jo lahko uničite, podrete vse, kar je bilo postavljeno v petdesetih letih. Če bi v Sloveniji uspeli uničiti znanost, ne verjamem, da bi jo bili sposobni še enkrat postaviti na noge.

Zunanja politika kot ogledalo

Piše: Martin Ivančič

Ena od poglavitnih in stalnih težavj politik je ravno to, da naj bi bila ves čas v središču pozornosti. Ne gospodarstvo, zdravstvo, prosveta, sociala ali druge podobne in vitalne družbene sfere, temveč politika. V njeni stalni »osrednjosti« naj bi se zrcalil njen pomen. Preprosto v skladu z relikom, da si mrtev, če se o tebi ne govori. Politika (pravzaprav politiki) tej svoji težnji načeloma lahko streže na dva načina. Povejmo na kratko: s tvornostjo ali s škandaloznostjo!

V slovenski politiki prevladuje druga inačica. In morda se Slovenem zdi, da črta spopada poteka znotraj politike. A ta vtis je le še ena varljiva značilnost tega nujnega zla. Sila očiten dokaz za trditve je stalno potrjevana izkušnja, da se politiki različnih imen in barv lahko danes med seboj na smrt sprejo, jutri pa že skušajo kakšno novo koalicio. Torej dejanska ločnica poteka med sferama politike in javnosti. Sfera politike svoj notranji antagonizem ves čas spretno izloča v sfero javnosti. Najbrž ni težko opaziti, da se zavoljo zaved, ki so navidez sporne v politiki, kaj hitro začne prepirati in zmerjati javnost.

Nazoren primer tega razmerja je tudi sedanja zunanje-politična afera v zvezi z Italijo. Medtem ko se politiki različnih strank, predvsem pa LDS in SKD, trudijo, kako bi jo odnesli s čimbolj celo kožo in na koncu le ohranili tudi koalicijski zakon, se javnost, vsaj

sodeč po številnih odmevih v časopisju, ostro opredeljuje in vleče na dan vse zgodovinske in bodoče »argumente« za očitno nesprotnega političnega tabora. Skratka, javnost zadevo jemlje smrtno resno. Tako resno, da je človeka kratko in malo strah.

Le malo je (bilo) takšnih komentarjev, ki bi z enako neprizanesljivo analizo prijeli za jezik obe strani. Nobenega dvoma ni, da je bil v oglejsko-rimski farski slovenski nacionalni interes prizadet. Hkrati pa mislim, da se ni zgodilo nič katastrofalnega. Da imamo zanič diplomatijo od zunanega ministra navzdol, ni nič novega. Slabo je to, da ne znamo v duhu lepih manir svojih hib maloce pozersko skrivati. Nasprotno, vsi po vrsti se trudijo, da bi svoj analfabetizem na vse grlo razkodakali široko po Evropi. V tem pogledu premier ne zasluži nobenega plusa. V tako pomembnih zadevah nikakor ni mogoče igrati naivnega kavalirstva, če

naj bi držalo, da je hotel Drnovšek Peterletu dati še zadnjo možnost za častne odhod. Ker pa o tem dvomimo, je treba dodati: če je bilo to (ne ravno lucidna) preteveza za dokončno Peterletovo blamažo, je še veliko bolj nedopustno taktično manevriranje na tako tveganem terenu, kot so odnosi z muhavo, nedosledno in nekorektno sosedo, posredno pa celo z Evropo.

Če torej kdo hvali Drnovškovo odločnost, češ da je končno energično presekalo Peterletovo navivne, češ da ne protinacionalne poteze, tedaj ni moč mimo ugotoviti, da je Drnovšek s tem popravljal tudi sebe, svojo naivnost ali nemara kar hudo tvegano politično intrigo. In če bi nadaljevali razčlenjevanje, bi kmalu prišli do sila neprijetnih vprašanj za parlamentarni zunanje-politični odbor in navsezadnje za ves parlamentarni organizem. Jari gospodi, ki tam vedri in oblači, smo državljani dali poverilnico, da zastopa nacionalne interese, četudi ji nismo odrekli pravice, da ohranja svojo strankarsko identiteto. To pač ne pomeni nič drugega kot normalno pričakovanje, da bo poslanec oziroma politikom vsaj v grobem jasno, pri katerih vprašanjih je treba strankarsko zdravarstvo in zlaganost potisniti na stranski tir in se ponotiti o nacionalnem strateškem interesu.

Prejšnje mnenje pa ne pomeni, da je krivda vseh strani v tej zadevi enaka. O Peterletovi nedržavniški ihti, da bi se pred svojim upravičeno kritičnim, a v bistvu najstniško užaljenim umikom s fukcije oktilil z »italijanskim« oziroma »evropskim« uspehom, je bilo že dovolj povedanega. Tudi o tem, kakšno strateško napako je naredil s svojim globoko ideološkim izhodiščem v pogovorih z italijanskimi politiki. Govoriti,

da gre v bistvu za odpravljanje posledic dveh enakih totalitarizmov, objektivno pomeni zapostavljati slovenski nacionalni in zgodovinski interes in posredno podpirati italijanskega iredentističnega in celo fašističnega. Če je v pregretem ozračju potem slišati tudi kakšno o izdajstvu, se res ni treba čuditi. Pač pa se je treba čuditi, ko misleci iz kršćanskodemokratskih vrst vse skupaj spravijo na imenovalec (post)komunistične zarote proti njihovemu strankarskemu prvaku, pa pri tem niti z besedo ne omenijo, da njegovo ravnanje vsaj spretno ni bilo. Kaj šele, da bi spomnili, kako so Slovenci in zlasti Primorci občutili italijansko demokracijo že po priključitvi Benečije k Italiji in zlasti po potuhnjeni italijanski pridobitvi velikega dela slovenskega ozemlja po 1. svetovni vojni, da o času Ljubljanske pokrajine sploh ne govorimo. Se pravi od časov, ko komunistov še nikjer ni bilo, pa do časov, ko so si upali italijanskim imperatorjem pokazati zobe, medtem ko so se jim drugi narodno zavedni Slovenci slinasto klanjali, da ne uporabimo težjih oznak.

Če smo torej skrajno »široki«, bi kvečjemu rekli, da je slovenski totalitarizem razsajal na domačih, slovenskih tleh in nikoli ni nobenega Italijana prosil, naj se pride k nam izpostavlja. Vsekakor Peterleta ni odnesla nikakršna slovenska nacionalna simpatija za totalitarizem, kar nam prodajajo njegovi objokovalci, temveč njegov ideološki apriorizem tudi v nacionalnih zadevah. Svojo modrost bo bržkone dokazal s treznim spoznanjem, da se je lotil posla, za katerega ni bil primeren. Vztrajanje na logiki zarote je slepa ulica zanj tudi kot za politika. Še zdaleč pa ni on edini, ki mora iz »epizode« potegniti pouk.

arena

Če se bodo v našem parlamentu kdaj stopili, se bodo prav gotovo zaradi oslove sence. Ko je šlo za odnose z Italijo, smo v tej dolgotrajni skupščini slednjič doživeli tudi vpitje. To je vsaj nekaj, pa čeprav je bilo kričanje poslanca Ljudske stranke Žareta Preglja tako slabo zrežirana predstava, da je šlo kar na kozlanje.

Pozer

Domnevamo lahko, da se je Pregelj naredil neumnega samo zato, da bi lahko kričal na Drnovška. Premier je namreč tik pred tem dejal, da vlada ni sprejela nobenega dokumenta glede odnosov z Italijo. Povedati je hotel, da vlada ni na svojo roko z Italijani prav nič podpisala, kot so ji nekateri očitali. Pregelj pa je to nalašč razumel tako, kot da je vlada šla na pogajanje z Italijani brez vsake podlage. In je kričal in delal teater kot slab predmetni učitelj.

Seveda pa lahko upravičeno domnevamo, da poslanec Pregelj enostavno ni doumel, kaj je povedal dr. Drnovšek, čeprav je bilo jasno, da odgovarja na kritike, češ, da se z Italijani pogaja na svojo roko. Nič čudnega ne bi bilo, če vrli poslanec ni razumel tega, kar bi moral biti jasno in je najbrž v tem primeru tudi bilo vsakemu povprečnemu. Strankarska ali pa pozerska zaslepljenost je v tem parlamentu nemalokrat tako močna, da človek res ne ve, ali ima opraviti z navadnimi bebci ali pa s podkovanimi lisjaki.

Gospoda Preglja ne bomo kajpak razvrstili v nobeno kategorijo. Dovolj je, da se je gospod poslanec s svojim kričanjem popolnoma blamiral, pa naj je Drnovška razumel narobe nalašč ali pa zares. Od gospoda Preglja smo doživeli gostilniško predstavo najslabše vrste, ob kateri lahko samo zavzdihnemo, Bog se nas usmilil ob takih poslancih.

Gospod Pregelj pri takem nerazumevanju Drnovška namreč ni bil osamljen. Seveda je vsakemu povprečnemu jasno, da si s takimi poslanci ta narod in država ne moreta dosti pomagati. Vpitje in tolčenje s pestjo po mizi sploh ne moti. Pove namreč, da vpijejo in tolčejo tisti, ki imajo na jeziku premalo soli, da bi jih človek poslušal tudi, če šepetajo. Še vsa sreča, da je gospod Pregelj v opoziciji in da njegovo kričanje in tolčenje ostaja v manjšini. Kar lasje pa nam gredo lahko pokonci ob pomisleku, da bi bil gospod Pregelj na oblasti in da bi svoja nerazumevanja ali pa zvijače skušal uveljavljati z vpitjem in z udarci. Stavimo lahko, da ne samo z udarci po mizi.

Popolnoma drugače se je ob isti priložnosti obnašal Borut Pahor iz Združene liste, ki ga še vedno lahko štejemo med najmlajšo gardo novodobnih politikov. Pahor sodi pač med politike, ki so se odločili za uglašen slog. Tak slog zahteva dobro pretehtane besede, ki jih Pahor domala vedno zmore. Tudi tokrat je diplomatsko izpiljeno poučil gospoda Preglja, kaj je Drnovšek mislil, nato pa pove-

Razsodnej

dal pomembno resnico, da ne bo nič tragičnega, če se evropski ministri tokrat še ne bodo odločili za pogovore s Slovenijo.

Pahor ima seveda zelo prav. To Evropo smo tako napihnil, kot da nam brez nje res ni živeti, hkrati pa lansirali strah pred Balkanom, kot da bi bil edina alternativa Evropi res samo Balkan. Prav nobena katastrofa namreč ni, če so nam Italijani prepredili začetek pogajanj o pridruženem članstvu v Evropski uniji. Peterle je v parlamentu govoril nekaj o jajcih, zagotovo pa jih ni imel dovolj, ko se je pogajal z italijanskim konkurentom Martinom. Zato je kar dobro, da Evropa sedaj ve, da Italija Slovenije res ne more posiljevati, kakor se ji in kadar se ji zljubi. Peterle pa je šel Martinu obljubljal take reči, ki v Evropi sploh niso v navadi, samo da bi svojo nič kaj slavno zunanje-ministrsko kariero lahko sklenil s Slovenijo v Evropi.

Evropa nam ne bo ušla in od tega, da bi kar na vrat na nos rinili vanjo, ne da bi bili dobro pripravljeni za to družčino, res ne bi imeli veliko koristi, prej nekaj škode. Kaj ta Evropa pravzaprav je, so zelo nazorno pokazali prav Italijani, ki bi radi imeli povrnjeno vse izgubljeno ob koncu druge svetovne vojne, škodo, ki nam jo je povzročil njihov fašizem med vojno in pred njo, pa bi radi kar spregledali. Mi pa jim je tudi nismo znali ali hoteli poriniti pod njihov lakomni nos. Nič ne de, če smo Italijanom pokazali roge in so nas zato v Luksemburgu zavrnil. Če hočemo v evropsko družčino, se nam res ni treba plaziti po kolenih. Kdo pa nas bo take sploh cenil!

Pahor ima zato prav, ko opozarja, da bodo na vrsti še naprej pogajanja. Res bodo, naša stvar pa je, da nanje pošljemo ljudi, ki se bodo znali pogajati, ki ne bodo zganjali nepotrebnega nacionalizma in patriotizma in ki prav tako ne bodo hlapčevsko servilni.

Boža Gloda

Napadalni grški nacionalizem

Piše: Jože Smole

Poleg Italije je še ena država, ki članstvo v Evropski uniji izkorišča za uveljavljanje svojih skrajnih nacionalističnih ciljev. To je Grčija, ki od suverene države Makedonije še dalj časa zahteva spremembo imena in ustave. Svojevoljno je proti njej uvedla gospodarsko zaporo in jo grobo izvaja v prepričanju, da bo Makedonijo pripeljala v povsem podrejen položaj. Večina v Evropski uniji sicer takšno grško ravnanje kritizira, vendar ga ne smore tudi obrzdati. To je še en dokaz, da so deklarirana načela Evropske unije eno, praksa posameznih držav članic pa nekaj povsem drugega.

Nekaj podobnega se dogaja v grško-albanskih odnosih. Uradne Atene skušajo spraviti Albanijo na kolena. Povsem so blokiralne že odobreno pomoč Evropske unije v višini 48 milijonov dolarjev. Atene tudi v tem pogledu izkoriščajo pravico veta v Evropski uniji. Obenem z vse bolj grobim gospodarskim pritiskom oživljajo tudi stare ozemeljske zahteve. Pogrevajo trditve, da bi morali Severni Epir priključiti

Grčiji, ker v tem delu Albanije živi številna grška manjšina (po nekaterih ocenah 100.000, po drugih 40.000). Trdijo, da tudi v spremenjenem režimu pripadniki grške manjšine v Albaniji nimajo prav nobenih pravic. Predstavniki Združenih narodov in Evropske unije so na kraju samem proučevali resnično stanje in ugotovili, da te obtožbe ne držijo.

Ob sedanjem zaostrovanju ni

odveč spomniti, da je na pariški mirovni konferenci leta 1946 grška delegacija zahtevala južni del Albanije. Tedanji predsednik grške vlade Caudaris pa je našemu predstavniku Moči Pijadeju celo predlagal, naj si Grčija in Jugoslavija enostavno razdelita Albanijo. Današnje vodilne strukture v Grčiji menijo, da jim članstvo v Evropski uniji omogoča vsaj delno uresničiti stare ozemeljske zahteve. Grški nacionalistični skrajneži pa še naprej verjamejo v možnost delitve Albanije med Atenami in Beogradom.

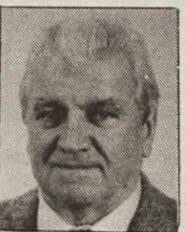
Grška stran v sedanjem pritisku na Albanijo do skrajnosti izkorišča vse sporne zadeve. Tako na primer določilo nove predlagane albanske ustave, da mora biti poglavar večje verske skupnosti v Albaniji obvezno albanski državljan. Atene trdijo, da je to ustavno določilo neposredno naprejeno proti sedanjemu poglavarju pravoslavne cerkve v Albaniji Anastasisu Janalatosu, ki je grški državljan. V demaršu pred Združenimi narodi je grška vlada Albanijo obtožila, da s takšnim ustavnim določilom grobo krši temeljne človekove pravice. V resnici pa grška vlada skuša pravoslavno cerkev v Albaniji spreminiti v orodje svoje politike.

Na sojenje petim albanskim državljanom grške narodnosti so

atenske oblasti odgovorile z izgonom 70.000 albanskih imigrantov od septembra do sedaj. Nacionalistični skrajneži, vključno z najvišjimi predstavniki grške pravoslavne cerkve, pa v vseh javnih nastopih zahtevajo zasedbo južnega dela Albanije. Z vojaškega letala, ki je prejšnji teden poletelo globoko v albanski zračni prostor, so trosili letake s pozivom na zrušitev sedanjega albanskega režima.

Miloševićeva Srbija podpira grški pritisk na Makedonijo in Albanijo. Tako kot grški so tudi srbski nacionalisti vedno šteli, da je Makedonija umetna tvorba. Z vidika podrejanja Albancev na Kosovu pa je današnji uradni Beograd še posebej zainteresiran za slabitev in destabilizacijo Albanije. Tako se do Makedonije in Albanije uveljavlja os Atene-Beograd. Zato seveda ni naključje, da Grčija kaže veliko razumevanje za politiko »Velike Srbije« v Bosni, Hercegovini in Hrvaški. Ameriški dnevnik The Wall Street Journal je napisal: »Sedanje stanje na jugu Balkana vzbuja resno zaskrbljenost, še posebej, ker je v to dogajanje neposredno vpletena Grčija, članica NATA in Evropske unije, od katere bi pričakovali, da bo prispevala k evropski varnosti, v resnici pa je protagonist poglobljajanja krize.«

Kuhinje okrog Elana

Piše: Milan Šamec

Karkoli se bo že izcimilo iz ponovljene zgodbe o Elanu, prihaja iz tujine in tistega dela domačih medijev, ki ve vse, če drugače ne, iz naklepanj in montiranih zgodbic. Ameriške firme EAC, ki naj bi, kot slišimo, postala novi lastnik, ne najdemo v Kaliforniji. Njen »predsednik«, ameriško-albanski državljan Frank Kadria, pa se je prav zares pojavil v Sloveniji in prihaja iz italijanskega Vidma.

Da so Albanci poslovno sposobni, vemo, saj so se pri nas dokazali s trgovanjem. A to je revščina proti temu, kar ugotovlja ugledni italijanski novinar Giorgio Bocca, namreč, da je jedro italijanskega gospodarstva in finančne moči v tujih – nemška Bundesbank – rokah (dodaten migljaj), da lastništvo ni tako pomembno kot dobro upravljanje in je lastninjenje lahko tudi s tega vidika vprašljivo).

Če ni podatkov, prebiramo v spisih o maščevanju malega Kitajčoka nakladanja. Trikrat manj

da je vreden Elan od prvotne kupnine za večinski šop delnic (zakaj ne, da je prvič prodan za trikrat premajhno, nerealno ceno?), da gre za »nekatera še bolj bistvena vprašanja«, kakšna, pa kot po navadi »še molčijo«, ker so »nejasna«. Ugibanja o možnih »kompensacijah z jugodolgov« so duhovljenja kot tisto, da poslovnež z le ekonomskimi motivi ne bi podjetja preplačal. Vpletanje imen od Kozinca do Smelta zgodbo začini, a pogrešamo še udobnaftjo in Saffi. Če se z Elanom res kaj dogaja, Hrvatom gotovo ni več do tega, da bi nam zagodli, saj

so nam že, Privredna banka bi pa res zaslužila, če bi ji za 70% delnic plačali dvojno vrednost prejšnje cene večinskega deleža, vendar je že tako, da svež kapital cenijo celo dobre banke.

No, pa k takemu ugibanju dodajmo kakšno resnično. Elan so pred davnimi desetletji, v socializmu, osnovali entuziasti – kot kaže ime –, ki so gledali naprej in že takrat menili, da bi naša dežela lahko bila mala Švica (med podpisniki »ustanovne listine« – ukvirjena je visela v poslovnih prostorih – najdemo Jožeta Smoleta – pred leti je pospešil še uvažanje računalništva –, a mu raje podtikajo kaj drugega kot podjetnost). Zanimivi paradoksi. Elan, »komunistični paradni konj« (kakšen slovenski neki), se je razvil v času, za katerega trde vsevedneži, da ni poznal poslovnosti. Zato so se ga hročdi »tranzicijske« pomladi lotili »strokovno«, igrali so celo neki predsednik vlade, šef neke stranke in podobni. Za njihov pristop je bila značilna togota in to, da so znali »poskrbeti« za delavce. Ker od Elana niso dobili toliko denarja, kot bi hoteli, in ker noče biti »njihov«, naj gre k vragu. Treba ga je

pokopati in še tu dokazati, da je vse prejšnje zanič. Pa so se ti deusexmachinisti izkazali za nesposobne celo kot grobarji (tudi ob drugih prilikah). Elan še vedno proizvaja, še je dobro podjetje, kot vedo povedati Hrvati, Američani in Albanci. Tudi ob novih lastnikih ima urejeno trženje, sestrskeske firme in prodajno mrežo po svetu. Tehnologija je dognana, delovni kolektiv konkurenčno strokovno v svetovnem vrhu. Novi proizvodi – takšne v Sloveniji pogosto pogrešamo – so iskani vrhunski izdelki prihodnosti – namenjeni prostemu času –, ki gredo za med.

Pred občinskimi volitvami se je zdrnil Podobnik in hoče Elan vrniti Sloveniji. Morebiti bo še kdo hlinil, da štiti interese zaposlenih, in javnost farbal, da se zares podaja na to zamujeno, zaraščeno in zavoženo pot. Strankarski poslovneži, za katere je značilno, da reagirajo z zamikom, se pravi pozno ali prepozno, so tako po (že?) treh letih začeli razmišljati, kaj naj izdelujejo v Tamu, Štorah, Jesenicah, Impolu in še kje. Do parlamentarnih volitev bodo ravno budni.

Pred Peterletovim labodjim spevom v zunanji politiki smo bili priče izbiranju slabih svetovalcev, nepooblaščenemu in samovoljnemu ukrepanju, pomanjkanju čuta odgovornosti, lovu za prividnimi uspehi, nezanesljivosti v partnerstvu, oblastiteljnosti, maščevalnosti in napuhu, bolni ambiciji in še čemu

RAZPRODAJA SLOVENIJE IZ IDEOLOŠKIH RAZLOGOV NA NAČIN, KOT JE TO STORIL V INTERVJUJU ZA CORRIERE DELLA SERA, ODKRIVA ZASLEPLJENOST

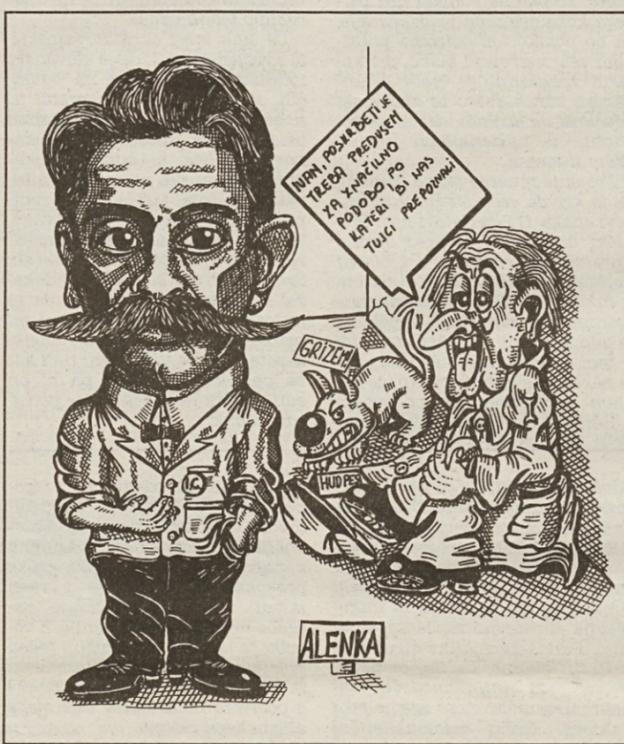
Po vseh povojnih pogodbah je vprašanje lastnine optantov pravno in dejansko rešeno – Končno bi se kazalo dogovoriti za strategijo in taktiko do sosed – Posebej, z medstrankarskim dogovorom je treba opredeliti področja nacionalnega interesa in sankcionirano obnašanje državnikov in funkcionarjev

Luksemburška epizoda razglaša italijansko nepopustljivost in naše slabosti. Potrjuje oceno, da Italija oportuno rešuje na naš račun del notranjepolitičnih težav, ki so globlje od naših. Neofašisti v vladi vsiljujejo neodidentistično politiko. Tudi zaradi spremenejnega odnosa sil na Tržaškem trmasto vztrajajo na preteklosti in upajo, da bodo obrnili trend sebi v prid. Spet razpihujejo smešne zgodovinske resentimente o vzhodnem, barbarskem, slovanskem, ekskomunističnem ogrožanju italijanstva in evropske demokratične civiliziranosti. Članstvo Italije v dvanajsterici omogoča neofašistom, da »branijo« evropske vrednote, čeprav so razbijalci. Del italijanske politike, namesto da bi zaviral, podpira evropske delitve. Odnos do Slovenije kaže, da ji ni do enakopravnega urejanja bilateralnih vprašanj, temveč do tega, da nas zlepa ali zgrda podredi. Zato tudi hoče biti tista, ki da bo omogočila ali preprečila našo pot v Evropo. To potrjuje, med drugim, njena trditve, da je Slovenija povsem pod avstrijsko-nemškimi vplivom. Ker se ji preveč mudi, dela vidno napačne poteze, to jo po Pirovi luksemburški zmagi objektivno postavlja v položaj zaviralca procesa združevanja. Takšna politika po drugi strani tudi Slovence neprijetno spominja na zgodovinske vire nacionalne ogroženosti z jugozahoda (ali severa) in narekuje previdno ravnanje, vsaj do vključitve v relativno varnejšo združeno Evropo.

Če bi res šlo le za tistih nekaj desetletij – dokaj objektivna, že dobro desetletje preverjena številka je okrog 100, čeprav s popuščanjem varira od 200, 2700, po oglejskem umotvoru do 7000 – objektov, bi po vsem, kar se je med sosedama dogajalo, bilo pošteno, če bi bogatejša Italija sama prevzela te obveznosti. Žal vemo iz prakse, da bi to prej storila majhna »generosa« velikodušna, a siromašnejša slovenska nacija. Po vseh povojnih pogodbah s Italijo je vprašanje lastnine optantov formalnopravno in dejansko rešeno. Odplačevanje pogodbenih odškodnine teče, čeprav ga itali-

nister Martino (še) vztraja na zavzojeni poti (so zanj notranjepolitične težave pretrd oreh?).

Po stremljenjih bi lahko Italijo šteli med velike in odločujoče nacije. Vendar se spomnimo teze o Evropi dveh hitrosti; ugovarjanja, da je najbolj evropska vedno, kadar jo spominjo na neizpolnjevanje norm, da je gospodarsko izkoriščana – hkrati pa zvijačno ubira lastno pot na Vzhod in Balkan, mimo francosko-nemških predstav – njenega stremljenja nasploh, da postane spoštovana velika sila, polnovreden »član kluba«; in odpora v dvanajsterici zaradi neofašistov v vladi. Prizadeta, ker ji uvrstitev med velike v marsičem odrekajo, se obnaša nervozno, drobnjakarsko, vidno brezobzirno in povzpetniško prepotentno ter nasilno. Njeno obravnavanje Slovenije je zavestno, sebično, špekulantsko, neodgovorno in nepotrebno silaško ustvarjanje nestabilnosti na tem koncu Evrope. Ni mogoče prezreti, da so neodidentistične aspiracije v italijanski zunanji politiki že dalj časa latentna rezerva za možne pritiske. Dejstvo, da obvezo zaščite slovenske (hrvaške) manjšine desetletja »požira«, si je mogoče le na ta način razlagati: zavlačenje niti ne skriva, komaj da se izgovarja,

»Državi in družbi je bilo povzročeno dovolj škode, ne le z Janševim razbojnavanjem nespoštovanja embarga na uvoz orožja, s Peterletovimi prestižnimi pogajanjimi in zamujanjem tistega, kar bi bilo treba prej postoriti, s strokovnim zavajanjem, da gredo v ustavne določbe formulacije, ki odvrtačajo vlaganja kapitala, temveč povsod, kjer je šlo, milo rečeno, za zahtevanje skupnega na račun ideoloških, osebnih in strankarskih interesov.«

a nas poučuje, naj bomo civilizirani, evropski, naj se pustimo posiliti »or else« ali pa nam bo zagodla (korajžno, ko respektirane jugoslovanske obrambe ni več). S takšnim urejanjem pa že kaže priznati Evropi, Italiji in nam ter s pravim ozadjem, podrob-

vati, kdo je brezglavo bežljal po belem svetu, ko je bil čas, da se zadeve v Evropi urejajo. Niti podpore ameriške strani ni zagotovil v zadostni meri. Ne gre za popravljanje ali ustvarjanje klavne slike, ne za to, da bi nekoga, ki sam skače v prepad – in mu »prijatelji« ali ideološki somišljeniki doma in na tujem nič ne pomagajo – še suvali vanj, temveč za oceno, da ne bi ponavljali napak. Poslušamo komentarje o luksemburški odločitvi, ne kako so nam Italijani zagodli, temveč da se nam je to primerilo »zaradi neodgovornega ravnanja slovenske vlade.«

Ob očitnih kiksah kot da mediji in politiki šele zdaj odkrivajo pri Peterletu številne pomanjkljivosti in neznanje. Tako izbiranje slabih svetovalcev in nestrokovnih sodelavcev, nepooblaščen samovoljno ukrepanje, pomanjkanje čuta odgovornosti, lovu za prividnimi uspehi, nezanesljivost in nekooperativnost v partnerstvu, diletantizem, dogmatizem, neorganiziranost, oblastiteljnost, užaljenost, maščevalnost, zamerljivost, napuh, samoljublje, bolno ambicijo in še kaj. Zdi se pravi fenomen z vsemi temi lastnostmi. Seveda njegovo prepričanje, da je vse iz socializma slabo, pojasnjuje ekstremni odnos do NOB in zakaj so na kongresu SKD sprejeli znano nerazumno tolmačenje o uporabi proti okupatorju, zakaj se izogiba opozarjanju na neofašizem in hkrati kar kolaboracionistično pristaja na »popravljanje krivic tujcem«, ki da jih je zagrešil komunizem, plačali pa da bodo državljani osamosvojenosti Slovenije. Izsiljevalska finitranja z balončki o odstopih in o preki-

ljube se pač maščujejo. Ne pomaga zapoznelo ugibanje, na kateri strani je žogica; na obeh je le v igri z dvema ali tremi (slovensko-italijansko in zasebno). Žal je povzročil – težko razlikuje vzrok in posledico? – da smo v očeh evropskega javnega mnenja spet nepopoljšljivi, nekooperativni, trmasti, zavrti in zadrti buzdovanški bizantinski balkanci, s katerimi se niti latini – Italijani ne morejo pogoditi. Izgovarjanje, po stari navadi, na Drnovška, Kučana, vlado, nacionaliste, komuniste je bebasto, ko kaže kritično spregledati, da se je usedel za pripravljeno, utečen avto s polnim tankom, ki ga ne zna voziti. Ne pomaga več post festum razbijanje po mizah – že razbitih od tistih, ki jih zmerja – šefa generalštaba JLA ali zveznega predsednika vlade in razglašanje za edinega pravega Slovence. Vedno ne morejo biti krivi drugi – kje jemljejo vse te krive komuniste, ko vemo, da niti skupaj s somišljeniki ni bilo toliko »mangupov«, koji će nam doći glave«, kot jih danes verbalno rodi vsak prirodni politikant, kadar mu »paše«.

Čas je, da se vajenska doba neha. Slovenci ne zaslužimo in si ne moremo več privoščiti – če to prenese kakšna stranka, je to njena usoda – koristiljubnega ponavljanja napak in soloplesov takih, ki prepogosto prevrnejo golodlo z mlekom. Državi in družbi je bilo povzročeno dovolj škode, ne le z Janševim razbojnavanjem nespoštovanja embarga na uvoz orožja, s Peterletovimi prestižnimi pogajanjimi (o katerih »bo šele treba prepričati vlado«) in zamujanjem tistega, kar bi bilo treba prej postoriti, s strokovnim zavajanjem, da gredo v ustavne določbe formulacije, ki odvrtačajo vlaganje kapitala (ta bi že bil strokovni župan Ljubljane!), temveč povsod, kjer je šlo, milo rečeno, za zanemarjanje skupnega na račun ideoloških, osebnih ali strankarskih interesov.

Marsikaj se je dogajalo in kar nekaj opozoril o morebitnih spregah postavlja zlorabe v še drugačno luč ter narekuje priložnostno državno oceno, raziskovanje in ukrepanje. Gre za očitno prepogoste »slučajnosti«. Denimo, najprej gonja pri nas proti manjšinskim gospodarskim ustanovam, nato italijanski

ukrepi proti njihovim bankam, namigi, kako daje za tem ljubljana, poskusi razbijanja manjšinskih organizacij, in spet, da je ljubljana vir informacij o razgovorih v Ogleju, ob trditvah na obeh straneh, da gre za medstrankarsko obračunavanje v slovenski vladi, pa še vesti, da neki naši desničarji o vsem informirajo neofašiste. Razumljivo se manjšina čuti še bolj ogroženo. Verjetno pa le tarmanje tudi tokrat ne bo zaleglo. Toliko manj, ker poznavalci vedo, da gre za manjšine v Italiji nekaj dosegle šele taktak, ko so se postavile po robu, žal nikoli z dobro voljo in pripravljenostjo na popuščanja ali celo z nastavljanjem še drugega lica. Ko italijanska skrajna desnica grobo preprečuje sporazumevanje z manjšino, uporablja vse oblike pritiska nanjo, hkrati pa mendra pogodbe, kar že prezaletno spominja na balkansko prakso Mladičevih Srbov, ki prelomijo vsak dogovor – »they simply brake every rule in the book«.

Kazalo bi se končno dogovoriti za strategijo in taktiko do te sosedne in ministrstvo tudi kadrovske podpore. Od nje smo že toliko doživeli in o njej toliko vemo, da bi bilo koristno pripraviti za vsak primer, za slabe čase, Belo knjigo (dobrodušna pozaba se maščuje, ko se gre druga stran bolj grobo in manj samaritansko zunanjo politiko, ko ostanejo povzočeni le tlak zgodovine, kvečjemu posmejujejo se jim). Posebej z medstrankarskim dogovorom opredeliti področja nacionalnega interesa – zunanje, obrambne in druge politike – in sankcionirano obnašanje državnikov ter funkcionarjev. Politiki naj tudi več ne zanemarjajo – strankarsko oportunistično in skrivajško – upornosti Slovencev in tradicije odpora proti okupatorju. Ko bi bili doslej spoštovali in gojili mednarodno prepoznano antifašizem Slovenije, bi to državi koristilo. Posebno tam, kjer so neofašisti spet pri oblasti – edinstven primer – in soodločajo. Ni boljše sreče, kot je dober sosed. In ni hujšega kot slab. Bi že postorili, kar je v naši moči, da ta naš sosed ne bo tak, kot se nam – s častnimi izjemami – kaže že dalj od risorgimenta, če bi tudi on, kljub svoji veličini, k temu modro prispeval.

Milan Šamec

»Če bi res šlo za tistih nekaj desetletij – dokaj objektivna, že desetletje preverjena številka je okrog 100, čeprav s popuščanjem varira od 200, 2700, po oglejskem umotvoru do 7000 objektov – bi po vsem tem, kar se je med sosedama dogajalo, bilo pošteno, če bi bogatejša Italija sama prevzela te obveznosti.«

janska stran zavira, še vedno nam ni sporočila podatkov, kam naj nakazujemo določene obroke, in smo jih primorani vplačevati na poseben račun. Oviranje je pokus, da zmanipulira fiktivni argument za spreminjanje pogodbenega odnosa osimsko-rimskih sporazumov in skukeesije neko-rektno, zvijačno, ne dobrososedsko »in buona fide« (mehki Vertragsbruch) ter vzpostavi nepogodbeno stanje, takšno pač, ki bo zadovoljilo aspiracije fascije. Ta vloga je bila namenjena oglejski – ideološko po okusu našega pogajalca obarvani – »deklaraciji«. Zdi se, da trdim italijanskim pogajalcem ni mar, če zastropijo medsebojne odnose, v brk domačim in tujim svarilom, saj nas hočejo obvladati, ne z nami sodelovati. A s tem neprijetno drežajo v stabilnost helsinške evropske ureditve in tvegajo (morda spet bleftrajo), da se jim takšno ravnanje vrne kot bumerang. Celotni mi-

nimi podatki ustreznejše, odločnejše, glasnejše, če je treba tudi ne-nehno seznanjati mednarodno javnost.

Za slovensko stran velja, da se prepogosto brez potrebe prilagaja in pristaja na kompromise v lastno škodo. Tako tudi tokrat bebavo defenzivno popuščamo in pristajamo celo na izsiljevanja. Kot nekakšno gesto dobre volje so naši pogajalci ponudili roko, nasprotna stran pa nas hoče žejne peljati čez vodo. Res je, da imamo hkrati zavzojene odnose s Hrvati, inerten, zakompleksan odnos do Balkana, kjer je Italija dokaj dejavnejši faktor, nedoločeni, skoraj pišmevuhovski odnos do Vzhoda, celo Višegradske skupine, da nas vse to pušča gole, brez možnih prepotrebni zaveznikov. Grdo pa je, da skuša sosed to brezobzirno izkoristiti.

Ko naš glavni pogajalec ni pravočasno izmeril »daljo in ne-beško stran«, je prepozno spraše-

**KNJIGA ESEJEV,
KI SO RAZBURJALI...**

SVITANJA

Spomenka Hribar:

Spomenka Hribar v zbirki esejev Svitanja, nastalih v razponu od leta 1979 do danes, odpira nov dvogovor z bralci, tvega nove nesporezume, se spušča v svojevrstno avanturo. **Boj za vrednote, Avantgardno sovraštvo in sprava, Nujnost razglasitve konca državljanske vojne, Preteklost v parlamentu, Zaustavi ti desnico, Čas za politično spravo, Zakaj me sovražite, tovariši, Živa legenda** so med esej, ki ponovno razburjajo slovensko politično in kulturno srenjo.

Knjigo Svitanja lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Dalmatinova 4, Ljubljana, ali po telefonu 321-255, 1310-033, ali po faksu 311-956.

Cena: 1900 SIT, s 5-odstotnim prometnim davkom 1995 SIT.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige SVITANJA.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek naročnika: _____

1. Račun bomo poravnali v zakonitem roku

2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Naročeno dne: _____

Žig

Podpis naročnika

Veliki koaliciji v slovo

KLERIKALNO-LIBERALNA KOALICIJA BI VLADALA Z ŽELEZNO ROKO IN ZAMAŠENIH UŠES

Sedaj, ko se morda iztekajo zadnji dnevi velike koalicije, se je zanimivo vrniti v čase njenega nastajanja. Že v času konstruktivnih nezaupnic zoper Peterletovo vlado je dal dr. Drnovšek predlog, da bi predstavniki treh največjih strank »pokadili pipo miru« in se pogovorili o tem, ali ne bi oblikovali skupne koalicije in vlade. Kljub nekaj ostrim ugovorom sem sam takrat dobil pooblastilo stranke za pogovore, ni pa ga dobil od svoje stranke Peterle, čeprav je zavlačeval z odgovorom, češ da ima zobobol. Pa ni šlo samo za ideološke predsodke, šlo je tudi za Peterletovo prepričanje o lastni nepogrešljivosti, o tem, da njegova »uspešna« vlada sploh ne more pasti in da brez SKD vlade niti ni mogoče oblikovati. Prišlo je do zamenjave Peterletove vlade z Drnovškovo (v kateri SKD ni bila zastopana), in sicer s prepričljivo utemeljitvijo, da bi bila ekonomska cena osamosvojitve bistveno manjša ob sposobnejši vladi, kot je bila Peterletova. Pozneje, tik pred volitvami decembra 1992, sem v svoj dnevnik zapisal: »Peterle je prav gotovo nesreča za svojo stranko, saj se nikakor ne more preusmeriti na razmišljanje o prihodnosti, ampak v svoji užaljenosti zaradi zamenjave vlade (od takrat je minilo že pet mesecev) ne zna govoriti o ničemer drugem kot o dobrih straneh svoje vlade. Vse javnomnenjske ankete so več kot jasno pokazale nepopularnost Peterletove vlade. Če bi bil jaz v volilnem štabu SKD, bi mu prepovedal govoriti o prejšnji vladi, razen če bi hotel napovedati, kaj vse bi storil drugače, če bi ponovno postal predsednik vlade...« Ocena je aktualna, saj vse kaže, da bo Peterle tudi v drugo ravnanje enako in hvalil tisto, česar se hvaliti ne da, tokrat seveda svoje neuspešno delovanje kot zunanje ministra. O tem, kar bi moral skrivati, bo pripovedoval vsakomur, ki ga bo hotel poslušati doma ali v tujini. V skladu s tem je bila tudi njegova zahteva, da naj državni zbor odnese z Italijo obravnava na javni seji: če imamo jajca, naj bi z njim obračunali pred očmi javnosti. Če bi šlo za kurja jajca, bi bil Peterletov nastop bolj primeren za med branjeve na tržnici kot med poslance v državnem zboru, tako pa je primeren le za javno hišo.

Skrajneži so izgubili

Volitve konec leta 1992 so se končale tako, da so bili na njih poraženi skrajneži, med njimi najbolj Janševa socialdemokratska stranka (takrat formalno še Pučnikova, čeprav je volilne priprave že bojevito vodil Janez Janša). Neuspešni so bili tudi demokrati, kljub napadu na možno koalicijo LDS in SKD ali pa prav zaradi njega. Tri najbolj umirjene stranke so dobile največ volilne podpore, zaradi velike odbojnosti med demokrati in SKD oz. med dr. Rupelom in Peterletom pa tudi ni bilo pravih možnosti za desnosredinske povezave. Združena lista je dobila dovolj glasov, da bi skupaj z LDS, zele-

nimi in demokrati nadaljevala koalicijsko levosredinsko vlado. Toda dr. Drnovšek se je bal pripomb iz tujine, da gre za zavezništvo strank, ki so izšle iz prejšnjega režima (za takšne pripombe so praviloma najbolj občutljivi ravno bivši komunisti). Z dr. Drnovškom sem delil mnenje, da bi levosredinska vlada imela le skromno večino in da bi prišlo do poenotenja desne opozicije, ki bi bila lahko zelo nevarna na naslednjih volitvah. Potem, ko dr. Drnovšku ni uspelo omejiti Združene liste na simbolno zastopnost v vladi, uspelo pa mu je preprečiti, da bi bili v njej najbolj izraziti funkcionarji Združene liste, se je zataknilo pri sklepanju koalicijske pogodbe. Dr. Drnovšek nas je prepričeval (neposredne dogovore z Združeno listo je SKD odklanjala, največkrat predvsem na svojo škodo), da naj pristanemo na ločni koalicijski pogodbi in navidezno neenakopravnosti. Zagotovil nam je, da gre samo za kratkotrajno nesimetričnost koalicije, ki jo bomo hitro skupaj presegle. Rotil nas je, da naj pomagamo Peterletu, da bo lažje prepričal svojo stranko o smiselnosti velike

ljivo podcenjeval pomen in vlogo Združene liste v veliki koaliciji. Ta strategija je bila očitno domišljena že v času pred volitvami. Takrat sta za javnost dr. Drnovšek in Peterle delovala kot glavna politična tekmeča (kot predsednika prejšnje in aktualne vlade), s čimer sta si spretno medsebojno dvigovala popularnost, interno in tajno pa sta bila dogovorjena za skupno vladanje po volitvah. Če bi njuni stranki skupaj dobili dovolj glasov in če ne bi bilo takšne odbojnosti demokratov do obeh strank, bi ne potrebovali Združene liste. Eden od dokazov, da je takšen dogovor obstajal pred volitvami, so Peterletove izjave, da bo po volitvah postal zunanji minister (če že ne bo predsednik vlade)! In je postal zunanji minister in podpredsednik vlade in vse je kazalo, da je Slovenija obsojena na dolgočrno politično zavezništvo Drnovška in Peterleta.

Nekaj časa je Združena lista molče prenašala cinično zanikanje njene vloge, potem pa je začela postopno vračati milo za drago. Ob stanovanjski aferi »R + 3« so se v LDS delali skrajno začuden, da niso dobili polne podpore,

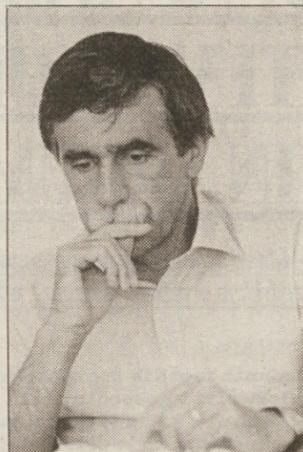
žene liste v njej. Ugotavljali smo, da ostajajo razlogi za veliko koalicijo isti: umirjanje političnih strasti, ki jih razpihujejo poraženci z zadnjih volitev; preprečevanje škodljive politične polarizacije; prioriteto ukvarjanje z gospodarskimi in socialnimi vprašanji, s prihodnostjo namesto preteklostjo. Kakorkoli je v začetku leta 1993 kazalo, da je zunanje ministertvo udobno, gospodarsko pa zelo tvegano, je danes obratno. Ali ni to najboljša ilustracija, da so ministri Združene liste delali dobro, Peterle pa slabo?

Neresna in neodgovorna v koaliciji

Peterletova SKD je bila vse-skozi neresna in neodgovorna članica koalicije. Ni glasovala za izvolitev dr. Drnovška za predsednika vlade (pomagala ga je izvoliti takrat še številčna Jelinčičeva poslanska skupina) niti ga ni podprla v nobenem od kritičnih trenutkov njegove vlade. Vsakokrat je dr. Drnovšek pokazal razumevanje za takšno njihovo ravnanje, kritiziral pa Združeno listo za vsako malenkost. Dr. Drnovšek ni zameril SKD stališč glede lokalne samouprave, češ da o njej koalicijski sporazum sploh ne govori, ni jim zameril, ko niso podprli Jožefa Školca za predsednika državnega zbora, od nas pa je terjal vsak glas posebej, z razumevanjem je spremljal njihovo podporo Janezu Janši, ko je predlagal njegovo razrešitev itd. Še več, po vsaki od takšnih potez, zlasti po razrešitvi Janeza Janše, je SKD terjala zase nagrado. Potem, ko ni glasovala za Drnovška, je dobila notranje, zunanje, prometno in kmetijsko ministertvo. Potem, ko ni glasovala za razrešitev Janeza Janše, je obnovila svoj predlog o dvostrankarski koaliciji.

Tako poskuša SKD izsiljevati tudi tokrat, ko je Peterle zavozil pogajanja z Italijo in ko je SKD nasprotovala vladni politiki do Italije. Toda tokrat je nenačelnost SKD končno spregledal tudi sam dr. Drnovšek, ki se ne pusti več vleči za nos. Za svojo politiko do Italije zasluži dr. Drnovšek polno podporo. Pri tem ni najmanj pomembna podpora tistih, ki smo soavtorji programa. Za evropsko kakovost življenja iz leta 1989. Zato se velja strinjati s Kocijančičem, ki pravi, da nismo že zdavnaj klicali »Evropa zdaj!« zato, da bi šli sedaj v Evropo po kolenih!

Velika koalicijska je bila v mnogočem narobe svet: SKD je po levičarsko izgahnjala iz vlade Združeno listo, ta pa je po krščansko nastavljal druga lice in vztrajala pri oceni, da je za Slovenijo koristna velika koalicijska, v kateri naj ostane tudi SKD. SKD je vedno, kadar je šlo za res, pustila na cedilu dr. Drnovška, ta pa jo je bil vedno pripravljen za to nagraditi. SKD ni izpolnjevala svojih koalicijskih dolžnosti, učinkovito pa je uživala blagodat oblasti in sama ali v dogovoru z LDS razporejala svoje zveste kadre v zunanji, notranji,

Piše: dr. Ciril Ribičič

prometni, kmetijski in drugih sferah. Zanimivo razumevanje vladanja. Zato tudi ni čudno, da se tako obotavljajo z odločitvijo o izstopu iz koalicijske.

V LDS dvojne koalicijske niso zavračali iz ideoloških razlogov, prej nasprotno. Predvsem so se bali, da bi bila ogrožena vladna večina v državnem zboru, da bi se zaostriili odnosi z državnim svetom, da bi se poslabšale možnosti dogovarjanja s sindikati, upokojenci in gospodarsko zbornico, da bi bili ogroženi gospodarska in politična stabilnost itd. Poleg tega so se poslanci SKD v vrsti primerov pokazali kot povsem nezanesljivi partnerji. Dobro namreč ugotavlja Tone Anderlič razliko med poslanskima skupinama SKD in Združene liste: pri prvih je dogovor lahak, pa se ga ne

»V LDS dvojne koalicijske niso zavračali iz ideoloških razlogov, prej nasprotno. Predvsem so se bali, da bi bila ogrožena vladna večina v državnem zboru, da bi se zaostriili odnosi z državnim svetom, da bi se poslabšale možnosti dogovarjanja s sindikati, upokojenci in gospodarsko zbornico, da bi bili ogroženi gospodarska in politična stabilnost itd. Poleg tega so se poslanci SKD v vrsti primerov pokazali kot povsem nezanesljivi partnerji. Dobro namreč ugotavlja Tone Anderlič razliko med poslanskima skupinama SKD in Združene liste: pri prvih je dogovor lahak, pa se ga ne držijo, pri drugih dogovore spoštujejo, čeprav jih je včasih težko doseči.«

držijo, pri drugih dogovore spoštujejo, čeprav jih je včasih težko doseči.

Spretno izkoriščanje sredinske pozicije

LDS je spretno izkoriščala svojo sredinsko pozicijo in v zavezništvo, enkrat s SKD, drugič z Združeno listo in še kom, udobno vladala in bila vedno (izjeme je mogoče naštetiti na prste ene roke) v zmagujoči večini. To je bilo toliko lažje, ker je Peterle vedno zbolel, kadar bi se moral pogovoriti z Združeno listo, njihovi poslanci in zlasti dve poslanki pa so, kot da bi imeli plašnice na levi strani, vedno glasovali proti predlogom, ki so prihajali iz Združene liste.

Na enem področju pa je bila dvojna, klerikalno-liberalna naveza preizkušena v praksi. Gre za lokalno samoupravo. Oktroirana ureditev je sad uspešnega sodelovanja poslanskih skupin LDS in SKD. Če je to vzorec sodelovanja med tema strankama, potem gorje Sloveniji, če bo ta koalicijska kdajkoli vzpostavljena. Norčevanje iz volje ljudi, hude kršitve ustave, oblikovanje nenaravnih skupnosti, neupoštevanje posebnih pravic narodnosti, to je rezultat »ustvarjalnega« sodelovanja obeh poslanskih skupin. Ko

sem zadnjič poskušal s spremembami zakona vsaj olajšati spreminjanje za ljudi najmanj sprejemljivih rešitev, vsiljenih proti njihovi izrečni volji, je večina na predlog poslanca SKD Černeleča in ob tihi podpori mnogih poslancev LDS zamrznila zakon oz. za daljši čas preprečila njegovo drugo branje. Samo 22 poslank in poslancev je prisluhnilo tisočim nezadovoljnih ljudi, stotinam protestnih pisem in zborovanj, prek 80 pobudam za ustavne spore, vetu državnega sveta, kritiki neodvisne stroke in predlogu, ki sva ga vložila s kolegico Bredo Pečan. Nisva predlagala takojšnjih sprememb, da ne bi ogrozila lokalnih volitev, olajšati sva hotela spreminjanje vsiljenih rešitev po volitvah. Za čimprejšnji sprejem zakona smo glasovali: Anderlič, Avberšek, Battelli, Bavdek, Horvat, Jano, Jerič, dr. Kreft, Lipoglavšek, Pavlica, Petrovič, Pečanova, Potočnikova, Potrč, Pozsončeva, Pregelj, Protner, dr. Ribičič, Sušek, Thaler, Vindiš in Zupanec. Izid morda niti ni tako slab, če vzamemo, da je bilo proti sprejemu zakona le osem poslancev Združene liste socialnih demokratov.

O načelnosti SKD najbolje govori dejstvo, da v istem trenutku, ko terjajo »uravnoveženo« koalicijsko, v kateri stranke ne bodo mogle biti preglasovane, preglasujejo Združeno listo glede tako pomembnega systemskega področja, kot je lokalna samouprava. Toda to ni najhujše. Najhujše je, da so skupaj z Združeno listo preglasovali tudi veliko večino ljudi in spremenili odločitve, za katere so se ljudje zavzeli na majskem referendumu. Sigmund Graff pravi, da so oblastniki v diktatuti trdega srca, v demokraciji pa morajo biti trdnega sluha. Dvojna ko-

koalicijske. Takrat je Janša več prepričljivo premagal dr. Pučnika v predsedstvu njune stranke, ko se je zavzel za podpis skupne pogodbe s SKD, Pučnik pa za posebno pogodbo, podobno, kot jo je sklenila Združena lista. Janši je bilo več do poudarjanja naše neenakopravnosti kot do tega, da bi si zagotovili našo podporo, ali da bi ravnal skladno s socialdemokratskim imenom in opazovalnim statusom svoje stranke v Socialistični internacionali. Zato smo predstavniki Združene liste glasovali proti Janševi kandidaturi za obrambnega ministra. Janša me je na skupščinskem hodniku navidez začuden povpračal, zakaj nasprotujem njegovemu imenovanju, ko pa »smo vendarle v skupni koaliciji«, pa sem mu odgovoril, da je on v koaliciji z Drnovškom in Peterletom, ne z Združeno listo.

Dr. Drnovšek ni držal obljube o tem, da bo poskrbel za popolno enakopravnost Združene liste v koaliciji, in je, včasih sam, včasih pa skozi usta Gregorja Golobiča, povzdigoval zgodovinski pomen liberalno-klerikalne naveze in ža-

medtem ko so sami, kjer je bilo le mogoče, favorizirali koalicijsko povezavo s SKD, kritizirali ministrice Puharjevo, prikazovali Združeno listo in mene kot krivce za polom lokalne samouprave itd. Da ne govorim o izjavah, tudi v tujini, o domnevnih težavah, ki da jih ima koalicijska z bivšimi komunisti. Na srečo je bilo vodstvo parlamentarne skupine LDS korektnije od vodstva stranke, čeprav je postal (zrel) Školč potem, ko smo odločilno prispevali k njegovi izvolitvi in za predsednika državnega zbora na žalost bolj državniško vzvišen in nedostopen, kot je bil preje (mladi) Školč ali je danes Tone Anderlič. Stavim, da bi mladi Školč še pred nekaj meseci soprodpisal moj predlog glede notranje varnosti parlamenta, sedaj pa ga je spretno preusmeril na stranski tir. Da o globokem prepadu med njegovimi takratnimi stališči do lokalne samouprave in sedaj sprejetim zakonom niti ne govorim.

V stranki smo večkrat ocenjevali smisel ohranjanja velike koalicijske in vloge Zdru-

Niša sodelavka iz Londona razčlenjuje britansko politično sceno in vzroke za vzpon laburistov in njihovega voditelja Blaira

»PRENOVLJENI« LABURISTI BODO MORALI BITI V SVOJEM PROGRAMU NATANČNI IN ARGUMENTIRANI

Leta 1964 so laburisti zmagali za las – Glavni arhitekt novega programa je trinajst let služboval pri Thatcherji – Četrtega člana programa, ki je najljubša tarča vseh kritikov – predvideva družbeno lastnino – nihče ne jemlje resno – Konservativci so na ta člen odgovorili s privatizacijskimi načrti

»V Angliji je petina za delo sposobnih moških brezposelnih. Tretjina otrok živi v revščini. Dve tretjini prebivalcev živi v gospodinjstvih z dohodkom, ki je pod državnim povprečjem. Petina 21-letnikov ima težave z osnovnimi matematičnimi operacijami, sedmina z branjem, medtem ko je četrta največja industrijska panoga v Britaniji kriminalna dejavnost.

Britanska konzervativna stranka še nikoli ni bila v tako nemogočem položaju, kot je sedaj. Gallupova raziskava, ki jo je prejšnji teden objavil britanski časnik Daily Telegraph, je pokazala, da volilci konzervativce vseprek enačijo s pojmom »sleaze« (umazano, zloglasno, obrabljeno). Tako so britanski mediji poimenovali najnovejšo vrsto korupcijskih škandalov, v katere so vpleteni nekateri vodilni konzervativni poslanci. »Sleaze« ali politična in finančna korupcija v britanskih konzervativnih vrstah je nadaljevanje spomladanskega razkrivanja neprijetnih podrobnosti iz zasebnega življenja vladnih ministrov, ki je dobilo še dodatne razsežnosti zaradi hipokritičnosti njihove kampanje »Back to Basics«, s katero so Britance pozvali k vrnitvi k tradicionalnim družinskim vrednotam.

Z izjemo obdobja po drugi svetovni vojni se je tako izrazil premik, da je v britanskem parlamentu splošno vedno konzervativcev zamenjala splošna večina laburistov, zgodil samo leta 1964, ko je laburistični voditelj Harold Wilson po trinajstih letih v opoziciji iztrgal oblast konzervativcem, ki jih je takrat vodil Alec Douglas-Home. Laburisti so takrat zmagali za las (za 3,5 odstotka), medtem ko jim je delovno vedno uspelo pridobiti šele čez 18 mesecev.

Položaj novega laburističnega voditelja Tonyja Blaira je v marsičem podoben Wilsonovemu, ko je leta 1963 prevzel vodstvo stranke, ocenjujejo britanski politologi. Njegovi glavni nalogi sta priti na oblast in jo nato ustvarjalno uporabiti. V primerjavi z letom 1964 se obe kažeta težavnejši. Harold Wilson je ideologijo svoje stranke povezal z znanstveno revolucijo. Glavni volilni slogan »Pojdimo z laburisti« je podprl med drugim s trditvijo, da samo laburistična stranka lahko zagotovi, da bo tehnološki razvoj koristil vsem slojem. Esopi šestdesetih let je bil odločno na njegovi strani. Danes, po tridesetih letih procesa streznitve, ki ga je nekoliko zmotila le lažna zora Thatcherizma, so pričakovanja na splošno majhna, strah pred popolnim polomom pa velik. Statistični podatki navajajo: petina prebivalcev je odvisna od socialne pomoči, petina za delo sposobnih moških je brezposelnih; tretjina otrok živi v revščini, skoraj dve tretjini prebivalcev živi v gospodinjstvih z dohodkom, ki je pod državnim povprečjem, prepad med najbolje in najslabše plačanimi je največji od leta 1886 dalje, petina 21-letnikov ima težave z osnovnimi matematičnimi operacijami, sedmina z branjem, medtem ko je četrta največja industrijska panoga v Britaniji kriminalna dejavnost.

Podatki so izšli v študiji, ki jo je na pobudo pokojnega Johna Smitha dve leti pripravljala skupina levosredinskih teoretikov, imenovana »Kommission on social justice«. Projekt so zastavili zelo ambiciozno. Izdelati so želeli predloge socialnih reform, tako radikalnih, kot so bile pred petdesetimi leti ideje britanskega ekonomista Williama Beveridgea, ki je leta 1942 (v študiji, ki je postala znana pod imenom »Beveridge's Report«) predstavil in utemeljil svojo vizijo države blaginje in v trenutku postal slaven. Samo mesec dni po izidu je bila prevedena v več jezikov, kljub vojni vihri brana povsod po

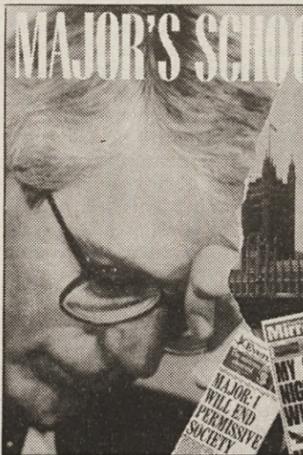
Evropi, povzetek pa so našli celo v Hitlerjevem bunkerju.

Glavni arhitekt novega predloga reform je sir Gordon Borrie, ki je bil v času Margaret Thatcher 13 let generalni direktor vladnega urada za prosti trg. Ko ga je Smith pred dvema letoma imenoval za predsednika komisije, je to naletelo na splošno neodobravanje v levičarskih krogih. »Sin odvratnika, človek, ki je Thatcherji ustrezal celo obdobje njene vladavine in ni nikoli na lastni koži izkusil socialnih krivic, ni primeren za tak položaj,« je takrat zapisal levičarski »Tribune«. Toda Borrie je človek, ki danes govori jezik »prenovljenih laburistov«. Poudarja pomen povezovanja družbe, skupne cilje ter enake možnosti za vsakega posameznika. Predlogi, ki jih je pripravila njegova komisija, za devajto celo vrsto točk socialne problematike: določa znesek najnižje POKOJNINE, ki je višji od osnove sedanje državne pokoj-

nine; predvideva SUBVENCIONIRANJE MINIMALNEGA OSEBNEGA DOHODKA, kar naj bi brezposelne, ki prejemajo socialno podporo, spodbudilo k iskanju zaposlitve; ukinja DOHODNINSKI DAVEK za ljudi z nizkim osebnim dohodkom; denar, ki se iz državnega proračuna steka v visoko šolstvo, preusmerja v OSNOVNO IZOBRAŽBO, ki naj bi bila deležna večina tri- in štiriletnikov; za mlajše brezposelne (od 16 do 25 let) predvideva PROSTOVOLJNO DELO v več javnih sektorjih, za kar bi mladi prejeli 20% višje plačilo, kot znaša socialna podpora.

Ti predlogi, za katere komisija meni, da jih je mogoče popolnoma uresničiti v petnajstih letih, niso naleteli na tako topel sprejem, kot ga je pred pol stoletja doživel »Beveridge Report«. Tony Blair je študijo sicer pozdravil kot najpomembnejši izziv vladni etiki v zadnjih petnajstih letih, toda hkrati poudaril, da je

bilo delo avtorjev neodvisno in da ne namerava upoštevati vseh njihovih nasvetov.

Vodja angleških konservativcev in predsednik vlade Major se otepa s hudimi neveselostmi in škandali, ki jih povzročajo njegovi ljudje. Predsednik prenovljene laburistične stranke Blair napoveduje zmago na volitvah in drugačno angleško družbo.

Sindikati v očeh javnosti (1)

S POLITIKO, PREMALO PA SO UČINKOVITI PRI ZAŠČITI INTERESOV DELAVCEV

Sindikati pri nas so razdrobljeni. Javnost meni, da se preveč ukvarjajo s politiko, pri zaščiti interesov delavcev pa so neučinkoviti. V pogajanjih z vlado in delodajalci bi dosegli več, če bi nastopali enotno.

Piše: Mojca Omerzu

Anketarji ČZP Enotnosti in agencije Čas smo med 22. in 26. septembrom poklicali 868 naključno izbranih telefonskih naročnikov. Na anketi jih je bilo pripravljenih odgovorjati 806, 175 jih je sodelovanje zavrnilo, 171 jih ni bilo doma, 34 pa jih nismo uspeli poklicati zaradi drugih razlogov (napačne telefonske številke, telefonska številka poslovne enote, ipd.). Vsem sodelujočim v anketi se še enkrat najlepše zahvaljujemo!

V Sloveniji je približno 60% vseh delovno aktivnih prebivalcev vključenih v sindikalne organizacije. Številčno najmočnejša je Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, saj je od vseh pripadnikov sindikatov skoraj vsak drugi (48,2%) član Svobodnih sindikatov, 10,8% je članov Neodvisnih (Tomšičevih) sindikatov, dobra četrtina (26,1%) je članov drugih sindikatov (najpogostejše v odgovorih o članstvu nastopajo sindikati večjih podjetij in panožni sindikati, kot na primer SKBI, »šolski« sindikat ipd.). Zanimivo je, da je skoraj 15% vprašanih izjavilo, da sicer so člani sindikata, a niso vedeli povedati katerega.

Na slovenski sindikalni sceni torej delujejo tri večje sindikalne struje. Prvi dve sta ZSSS in KNSS, pri čemer je prvi po številu članstva 4 do 5-krat številčnejši, tretji struji pa pripadajo številni med sabo nepovezani sindikati. Ta razdrobljenost sindikatov, poleg tega pa tudi njihovo medsebojno rivalstvo, slabi moč sindikalnega gibanja.

Zanimala nas je tudi stopnja sindikaliziranosti znotraj dveh največjih skupin delavcev – modrih in belih ovratnikov. Ta delitev izhaja iz najbolj grobe delitve delavcev na »fizične« in »umske«, poimenovanje pa iz običajne delovne obleke, saj fizični delavci običajno nosijo modre halje v na-

sindikati pri opravljanju te funkcije niso učinkoviti. Prav tako javnost meni, da sindikati niso dovolj dobro izkoristili kolektivnih pogajanj oziroma svojega osnovnega instrumenta za uveljavljanje interesov, ki jih zastopajo. Le vsak osmi vprašani (13%) misli, da so rezultati kolektivnih pogajanj ugodni za delavce, dobra četrtina (26,1%) misli, da kolektivna pogajanja niso prinesla nobenih sprememb, (44,9%) pa meni celo, da so rezultati za delavce neugodni. 16% vprašanih se glede tega vprašanja ni opredelilo. O tem, da so rezultati za delavce neugodni, ali pa, da se zaradi njih ni nič spremenilo, je med vprašanimi najbolj prepričana skupina »modrih ovratnikov«.

Javnost se nagiba k mnenju, da sindikati pri kolektivnih pogajanjih še niso izkoristili vseh re-

zerv, saj 65,4% ljudi meni, da v pogajanjih z vlado in delodajalci ne zahtevajo preveč (da sindikati pri kolektivnih pogajanjih zahtevajo preveč, misli 15,6%, mnenja pa nima 19% vprašanih). Vprašani so s šolskimi ocenami od 1 do 5 ocenjevali strinjane s trditvami, da kolektivna pogajanja koristijo določenim interesnim skupinam. Po izračunu srednje ocene smo dobili naslednjo sliko: kolektivna pogajanja najbolj koristijo sindikalnim funkcionarjem, sledijo jim politiki in poslovođstva podjetij, na repu pa so delavci. Še najbolj pa se ljudje strinjajo s trditvijo, da kolektivna pogajanja nekomu že morajo koristiti.

V slovenski javnosti prevladuje predstava, da so sindikati organizacije, ki so odvisne od političnih strank in zaradi tega preveč (politično) razdeljene, kar slabi njihovo moč. To, da so sindikati pri nas odvisni od političnih strank, misli kar 70,6% vprašanih, 11,5% se jih s tem ne strinja, 18% pa se glede tega ni opredelilo. Tisti, ki so navedli tudi navezavo sindikatov na politiko, so največkrat omenjali povezavo Svobodnih sindikatov s politično levico in Neodvisnih s politično desnico. Le slaba četrtina (23,1%) ljudi misli, da so politične delitve sindikatov koristne, o nasprotnem pa je prepričana več kot polovica (57,3%) vprašanih, kar potrjuje že znan, tradicionalno negativen odnos slovenskega javnega mnenja do politike nasploh. Nezaželenost povezovanja sindikatov s strankami potrjujejo tudi odgovori na vprašanje, če so vodilni sindikalni funkcionarji lahko člani političnih strank. Skorajda enotnega mnenja (84%) pa so bili vsi vprašani

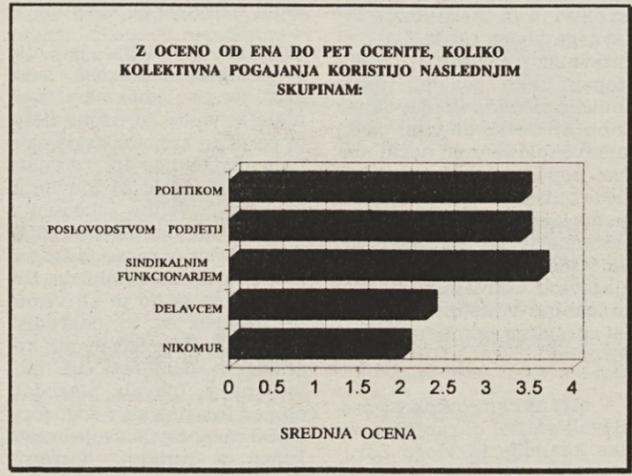
Razlogi za Blairovo zadržanost so jasni. Uveljavitev programa, ki ga je pripravila komisija, nikakor ne bi bila poceni, na zadnjih splošnih volitvah pa je bilo ena glavnih točk konzervativne protikampanje predvsem dejstvo, da se laburisti s svojimi programi ne bodo mogli izogniti zvišanju davkov.

V procesu laburistične preнове je težjega dela definitivno konec. Medtem ko so v dosedanjih razpravah o socialni politiki lahko obljubljali »podroben in vizionarski program, ki ga pripravljajo Borrie«, bi morali biti njihovi odgovori odslej natančni in argumentirani. Toda Blair pravzaprav nima razlogov za izogibanje istovetnosti stranke s predlogi, ki jih je pripravila Borriejeva komisija, saj program kljub pomanjkljivostim ostaja omembe vredne dokumento o usklajevanju socialnega, gospodarskega in političnega življenja. Poleg tega se tudi sam Tony Blair zaenkrat še ni zavezal vzpostaviti politične prelomnice, kot sta to pred njim storila Harold Wilson in leta 1979 Margaret Thatcher. Čeprav mu je v veliki meri pripomogla nestabilnost, ki sedaj prevladuje v vladni stranki, mu je v kratkem času uspelo neverjetno dobro usmeriti pozornost volilcev na dejstvo, da je laburistična stranka napravila temeljit korak proti politični sredini, čeprav konzervativci nikoli ne zamudijo priložnosti za napad na nekatere ostanke levičarske ideologije. Njihova najljubša tarča je še vedno četrti člen strankinega programa, ki predvideva družbeno lastnino na ravni produkcije, menjava in proizvodnje. Četrtega člana tudi v laburistični stranki pravzaprav že dolgo nihče ne jemlje resno, čeprav je neprijetno pomemben, kadar jim kdo zastavi vprašanje o temeljnih točkah laburističnega programa. Prav četrti člen je namreč v prvih desetletjih tega stoletja potegnil mejo med mlado laburistično in že uveljavljeno liberalno stranko. Pomemben označevalec je ostal vse do začetka propada vzhodnoevropskih komunističnih držav. Stališča To-

nya Blaira so seveda vse preveč sredinska, da bi sploh razmišljali o oživitvi tega člena, toda hkrati se zaveda, da bi z odpisom programa ostal ideološko izpraznjen, kar je za stranko, ki trdi, da je na levici ter drugačna ne le od konzervativcev, temveč tudi liberalnih demokratov, prav tako nevarno. Je že tako, da Britanci konzervativno stranko razumejo predvsem kot vlado – kot stranko brez ideologije – medtem ko so laburisti tisti, ki bi vlado radi prevzeli, da bi uresničili svoje namene. Na vprašanje, kako in kaj natanko nameravajo napraviti, pa volilcem zaenkrat ni odgovoril še nihče.

Če v laburističnem programu četrti člen predstavlja ostanke socialistične miselnosti, pa so konzervativci izdelali njegov natančen odsev s privatizacijskimi načrti. V minulem tednu se je to pokazalo v razpravi o privatizaciji britanske pošte. Majorjeva vlada je privatizacijski predlog zavrnila, kar so mediji soglasno označili kot dokončni zaton Thatcherizma. Naenkrat je postalo jasno, da po neskončno dolgem oblikovanju načrtov ni prav nič več jasno. Ko je še obstajala trohica upanja, da bo načrt sprejet, so ga njegovi avtorji branili z besedami, da morajo biti podjetja tržno neodvisna, ker si samo tako lahko sposojajo na finančnih trgih, se spuščajo v špekulacije ali odločajo o pomembnih investicijah.

Kritike neuspešnih laburističnih ali konzervativnih prizadevanj so v Britaniji dolgočasne, če niso podane v razgretem ozračju predvolilnega boja. Zanimivejše so tiste, ki merijo v samo jedro britanske monarhične ureditve in vzroke za socialno, politično in gospodarsko nezadovoljstvo pripisujejo dejstvu, da Britanija ni republika, niti ni nikoli, razen v občasnih kriznih trenutkih, resneje razmislila o tem, kakšna oblika sistema bi bila najučinkovitejša. Toda dokler bo kraljevska družina nudila povprečnemu Britancu vsaj toliko kratkočasnih uric kot Santa Barbara, se tovrstne ideje na Otoku najbrž ne bodo prijele. Ksenija Horvat

glede trditve, da bi bila zaščita interesov delavcev boljša, če bi sindikati nastopali enotno (le 7,3% ljudi se s to trditvijo ni strinjalo, 8,7% pa o tem ni imelo mnenja).

Rezultati naše ankete so tudi pokazali izjemno visoko stopnjo strinjanja javnosti z najpogostejšimi kritikami na račun sindikatov, in sicer se velika večina (75,5%) ljudi popolnoma strinja s trditvijo, da se sindikati preveč ukvarjajo z visoko politiko, premalo pa s problemi članstva. 68,6% ljudi deli mnenje, da sindikati preveč tekmujejo med sabo, 64% ljudi meni, da vodstva sindikatov preveč skrbijo za lastne interese, odtonek bolj prizanesljivo pa je javno mnenje do vprašanja, če na stališča sindikatov bolj vplivajo stranke kot delavci – s tem se popolnoma strinja 58,7% vprašanih.

Zaključimo torej lahko, da javnost s tem, kar so sindikati pokazali do sedaj, ni zadovoljna. Lahko bi celo rekli, da je nad njihovim delovanjem razočarana, ali vsaj, da pričakuje več. Kljub vsem ostrim kritikam več kot štiri petine ljudi meni, da sindikati pri nas so potrebni.

Javnost skromno ocenjuje tudi dosežke kolektivnih pogajanj in v večini meni, da kolektivna pogajanja bolj koristijo sindikalnim funkcionarjem in družbenim elitam kot pa delavcem.

Slovenska javnost dokaj natančno ve, kakšni naj bi sindikati bili in katere funkcije naj bi opravljali (več o tem prihodnjč), ta »idealna podoba« pa zaenkrat precej odstopa od resnične slike. Sindikate torej potrebujemo, vendar ne takšne, kot so sedaj.

Prihodnjč: Kaj javnost od sindikatov pravzaprav pričakuje

NE BODITE ČUK, BODITE SOVA

STUDIO COTIC-TROJER & POBLUDA

MODROST JE V ZNANJU

Znanja imamo v podjetju Donit Filter veliko. Že 50 let raziskujemo in preizkušamo, razvijamo in dopolnjujemo, izdelujemo in prodajamo filtre za raznovrstna motorna vozila. Tradicijo smo povezali z odločitvijo, da v naši proizvodnji dajemo prednost zanesljivosti in kakovosti. Zato lahko danes brez težav v najbližji trgovini kupite cenejši filter od našega.

Ali smo se odločili modro ali ne, nam lahko povedo milijoni zadovoljnih uporabnikov na vseh celinah. In naši poslovni partnerji, med katerimi so tudi veliki svetovni proizvajalci vozil in strojev, v številni BMW, Škoda, Citroën, Volvo, Fiat, Volkswagen, Renault in Mercedes. Ponosni smo, da več kot 80% naših izdelkov izvažamo, in to predvsem na zahtevne trge.

Vprašanje je, ali boste tudi vi ravnali modro, ko boste filter v motorju zamenjali z našim filtrom. Verjetno bodo olje, zrak in gorivo v vašem motorju čistejši kot prej. Zato tvegajte, da se boste redkeje srečevali z vašim najljubšim mehanikom. Ker nimamo nič proti mehanikom, še več, prištevamo jih k svojim dobrim strankam, prepuščamo odločitev vam. Res pa je, da je modro upoštevati znanje.

Tudi domače.

DONIT FILTER
KAKOVOST, KI JO KUPUJE SVET

Donit Filter, podjetje za proizvodnjo filtrov, Medvode, Slovenija.

ZDRUŽENA LISTA DOBRE VOLJE

V Sloveniji imamo le eno sodobno evropsko levo stranko.

V Sloveniji imamo le eno stranko, ki je vedno na strani delavcev, upokojencev, žensk, mladih in vseh, ki živijo od lastnega dela in znanja.

Le eno stranko imamo, ki so ji razvojna vprašanja vedno prva in ki med ljudmi namesto prepira in zdrah seje optimizem in dobro voljo.

ZDRUŽENA LISTA
socialnih demokratov

Trnova pot do slovenske igralniške zakonodaje

NAJBOLJŠA REŠITEV NI TISTA, KI BI KORISTILA ZGOLJ HITU, AMPAK TISTA, KI BO KORISTILA SLOVENIJI

Krpanje zakonodajnih lukenj za turizem je preveč odvisno od trenutnega stanja v politični areni – Sodišča so dvakrat kriva: za zagovornike igralništva zato, ker so za celo leto po nedolžnem zaprli dva človeka in ogrozili njuno zdravje, pri nasprotnikih pa naj bi sodniki postali zaščitniki »kriminalcev« – Če bo državni zbor sprejel pobudo poslancev z desne, bo retroaktivno razveljavil dokapitalizacijo igralnic in ukinil vse druge igre na srečo

Igra ni od včera. Je kot nekakšna rdeča nit človekovega razvoja. Antropologi in zgodovinarji so pri svojih raziskovanjih vedno našli sled igre, najsi bo povsem »nedolžne«, kot so staroegipčanske igre s paličicami, ali pa take, ki zahtevajo veliko znanja (šah), nemara tudi denarja – hazard, torej. Strastna igralca na srečo sta bila na primer matematik in filozof Pascal Blaise in glasbenik Paganini. Če prav pomislimo, se igrajo tudi živali, torej je igra starejša tudi od človeka.

Toda danes živimo v sodobnem, racionalnem času, ko gospodarstvo in politika ne dopuščata čustev. Vse procese v družbi je treba pravno urediti, s tem pa se uredijo lastninska razmerja, nadzor nad izvajanjem neke gospodarske panoge in bolj ali manj pošten sistem obdavčitve. Skratka, pogoj za uspešno gospodarjenje je v tem, da se ve, kdo pije in kdo plača, kolikšen delež dobička naj ostane tistemu, ki ga je pridelal, in koliko naj gre »cesarju«, torej v državno blagajno.

Slovenija se kajpak še vedno otepa z gospodarskimi težavami, čeprav smo zlasti v zadnjem letu dokaj ponosni na dejstva, da brezposelnost že rahlo upada, inflacija je obrzdana, turizem pa je zajel sapo. Tolažimo se, da nam bolje že ne more iti, saj smo na ekonomskem področju premagali strahovito izgubo »jugoslovankega« trga in orjemo brazde lastninjenja, na političnem pa praktično zgradili novo državo. Še posebej se pred tujci radi pobahamo s turizmom, lepim in čistim okoljem ter prijaznimi ljudmi. Turizem je dejansko paradni konj slovenskega gospodarstva, toda včasih z njim ravnamo kot v pravljici o ubogem pastorku in zlobni mačehi.

Ob osamosvojitvi smo mislili, da bo posledje drugače, da sosedu ne bo več želel, da bi mu crknila krava. Toda dogajanje okrog igralništva kot najbolj perspektivne veje turizma in igralniške zakonodaje dokazuje, da se v Sloveniji še nismo uspeli otresti provincialne miselnosti. Igre na srečo so največji in najdonosnejši posel na svetu in hkrati edini zares izvirni produkt v okviru slovenskega turizma, ki se še vedno opira na znano, a slišno skromno formulo gore–morje–potica.

Kljub zmernemu, včasih pa tudi pretiranemu optimizmu glede slovenskega turizma je treba žal priznati, da je krpanje zakonodajnih lukenj odvisno od trenutnega stanja v politični areni. Prav tako kot vse gospodarstvo, bi lahko rekli, toda igralništvo se od drugih panog vendarle razlikuje. Gre za zelo močan adut naše turistične industrije, ki ga je treba spodbujati in pravilno izkoristiti, v njem pa se obrača tako veliko denarja, da mnogim političnim silam – tako državi kot strankam, ki naj bi bile predstavnik civilne družbe – povzroča silne skomine. Že tu je prvi razlog, zakaj država potrebuje zakon o igrah na srečo, starega so sprejeli leta 1980 – v letu, ko je bila edino veljavna vera v danes že povsem pozabljeno socialistično samoupravljanje. Igralnic je danes tudi že kar nekaj, prva v Portorožu, dve v Novi Gorici, po ena v Ljubljani, na Bledu, v Mariboru, Kranjski Gori in na Otočcu.

Odvisnost od politične volje

Kjerkoli so pričeli z igralništvom, je prišlo do velikega protislovja: okolica je kar naenkrat postala mnogo bolj živa, urejena, igralniški kompleksi so poživili kraj in turistično ponudbo, ustvarili na stotine novih delov-

nih mest, pomembno prispevali v blagajno ponavadi obubožanih kulturnih in športnih ustanov... Po drugi strani pa v delu javnosti še vedno živi močan odpor do vsega, kar je povezano z igralništvom oziroma hazardom kot bistvom njegove dejavnosti. Zlasti konservativni del katoliške javnosti, kar je razumljivo, nasprotuje »igram z denarjem«. Za Slovenijo tudi velja, da »verjamemo samo sebi in tistim, ki ne mislijo nič drugače kot mi«. Pri tem je pomembno tudi to, da je bilo igralništvo pri nas pol stoletja označeno za »razvrat kapitalističnega sveta«, kar posebej močno zadržuje razumevanje sodobnih konceptov hazarda kot razvedrila in novega področja turizma, saj so igre na srečo najbolj vitalen del turistične ponudbe. Kjerkoli v svetu.

Lonček k stereotipom, ki se plečejo okrog igralništva, je pristavila še parlamentarna politika, čeprav še ne zadosti zrelosti in racionalnosti, saj ima pri nas parlamentarizem le štiriletno »tradicijo«, in čeprav smo po propadu političnega in gospodarskega sistema, v katerem je bilo gospodarstvo, z njim pa tudi turizem, dirigirano iz partijskih pisarn. Zanimivo pri tem je, da so do igralništva, zlasti Hitovega – torej gospodarsko, tržno najbolj uspešnega koncepta – najbolj zadržane politične stranke desnega centra in desnice, levica, ki naj bi bila kot dedinja ideologov socializma ideološki sovražnik ustvarjanja dobička na trgu, pa ne. Prej nasprotno. Često so levica ali vsaj sile centra tiste, ki na razgreti politični sceni umirjajo

»Vlada je za zgled vzela evropsko restriktivno zakonodajo, čeprav v Sloveniji prevladuje ameriški način igralništva.«

žogo in ne nasedajo vsakršnemu »ekskluzivnemu«, škandaloznemu »odkritju«, ki ga v javnosti posredujejo konservativni poslanci ali od njih vplivani mediji.

Ob vsem tem poteka – počasi sicer, a vendarle – preobrazba iz družbenega v tržno gospodarstvo. Vlada se trudi, da bi ohranila pri življenju že zdavnaj propadla podjetja, in ji pogosto ni mar za tiste, ki ustvarjajo velik in predvsem pošten dobiček. Ker je bil predlog zakona o posebnih igrah na srečo močno nejasen, je Hit že pred koncem leta 1993 zaprosil ministrstvo za finance za pojasnilo. Odgovora ni dobil. Prav tako so bile zaman prošnje za pojasnila nekdanji Službi družbenega knjigovodstva in celo pismo direktorja Hita ter državnega svetnika Danila Kovačiča nekdanjemu predsedniku državnega zbora Hermanu Rigelniku. »Afera« Hit, v bistvu pa mučno in neuspešno iskanje vsaj najmanjšega dokaza za obtožbo nekaterih delavcev Hita na sodišču, se brezplodno nadaljuje. Vlada ekonomske prednosti igralništva žal vse prevečkrat potiska v ozadje, v ospredju pa so domnevno negativne moralne in politične posledice razvoja igralniške industrije. Zagovorniki njenega razvoja so ponavadi tiho, saj je igralništvo inkriminirano, zato nasprotniki igralništva prevzemajo pobudo.

Podobno je v parlamentu, toda tu so razmere še bolj zapletene. Poslanci so namreč nenehno pod budnim očesom javnosti, zato so še manj pripravljeni dvigniti besedo v prid igralništva. Navzroč pa je še en moment: velika večina poslancev se namreč na igralništvo ne spozna, o njem vedo le to, kar preberejo v časnikih. Ti pa so odvisni od svoje prodaje, saj državne podpore ni več, zato ponavadi iščejo nepravilnosti in obso-

jajo že mnogo pred sodniško razsodbo. Take novice se namreč najboljše prodajajo.

Ko je sodišče letos, po več kot letu pripora, spustilo na prostost enega Hitovega uslužbenca in njegovo ženo, ker kajpada ni bilo dokazov za njuno nezakonito početje, je bilo sodstvo dvakrat krivo. Pri zagovornikih igralništva zato, ker so za celo leto po nedolžnem zaprli dva sposobna človeka in ogrozili njuno zdravje, pri nasprotnikih pa naj bi sodniki postali zaščitniki »kriminalcev«.

Dva modela slovenskega igralništva

Slovenija bi se lahko, če bi imela dorečen pravni status podjetij, ki pripravljajo t.i. posebne igre na srečo, uvrstila med evropske države z visoko razvito igralniško »industrijo«. Italija je na primer mnogo večja od nas, pa ima (za zdaj) samo štiri igralnice (Benetke, San Remo, San Vincente, Campione).

Stroka opozarja, da je prišlo v igralništvo do dveh dokaj različnih konceptov. Medtem ko se starejše, evropske igralnice – pri nas je takšna v Portorožu, ki ima častitljivo tradicijo iz časa po prvi svetovni vojni, delno tudi blejski in ljubljanski casino – zgledujejo po Monte Carlu in hazardu, kot ga je sredi preteklega stoletja vpeljal Francois Blanc, pa so Američani v Las Vegasu, Renoju in Atlantic Cityju predstavili sproščen »demokratičen« oziroma bolj ljudski koncept igralništva. Tega je pri nas predstavil novogoriški Hit.

Igralništvo na monaški način

nekoliko odstopa le mariborska), toda njihova ponudba je slika skromna in resna: nekaj avtomatov, igralnih miz in točilnih miz...

Ni kaj, Monte Carlo (razmera tudi Portorož) je s takšnim načinom uspel in vse do konca druge svetovne vojne postavljati kriterije celotnemu svetovnemu

»Kjerkoli so pričeli z igralništvom, je prišlo do velikega protislovja: okolica je kar naenkrat postala mnogo bolj živa, urejena, igralniški kompleksi so poživili kraj in turistično ponudbo, ustvarili so na stotine novih delovnih mest, pomembno prispevali v blagajno ponavadi obubožanih kulturnih in športnih ustanov... Po drugi strani pa v delu javnosti še vedno živi močan odpor do vsega, kar je povezano z igralništvom oziroma hazardom kot bistvom njegove dejavnosti. Zlasti konservativni del katoliške javnosti nasprotuje 'igram na srečo'.«

igralništvu. Toda časi se spreminjajo. Hazard, kot ga je v šestdesetih letih oblikoval Las Vegas, je drugačen. Bolj dostopen, dinamičen. Igra ni več v pristojnosti bogatih, saj obiskovalci lahko stavijo tudi majhne vložke in pri tem celo računajo na velike dobitke, hkrati ponuja novo igralniško tehnologijo (igralni avto-

»Petim slovenskim igralniškim podjetjem pravna praznina ne ustreza, zato so predstavili svoj predlog zakona, ki pa na Trgu republike in na finančnem ministrstvu ni prodrli.«

mat), predvsem pa ponuja – za razmeroma nizke cene (Las Vegas je eno najcenejših mest v ZDA) – izjemno veliko zabave, glasbe, showa in povsem neigralniških turističnih proizvodov (izleti k naravnim in kulturnim znamenitostim, gostinstvo, šport) in izjemno profesionalen marketing.

Tovrstno igralništvo v Sloveniji ponuja le Hit. Hit je uspel bodisi obogatiti že obstoječo turistično ponudbo (Rogaška Slatina, Otočec) in ji pridati še eno zvezdico, medtem ko se slovensko hotelirstvo žal še vedno hiti z nekdanjimi kategorijami A in B (L?), ali pa je sam že od nastanka zamislil o nekem projektu (Perla) vpletel igralništvo v celoto nove ponudbe in z njo zapolnil tržno nišo na območju vsaj dvesto kilometrov okrog Nove Gorice. Hazard v tem sistemu sicer ostane pomemben, toda postane zgolj del ponudbe. Mnogi obiskovalci Perle na primer sploh ne kockajo, temveč uživajo v vzdušju, dobrotah

free-flow restavracije ali pa si pred odrom dajo postreči s steklenico penete rebule iz Goriških brd in zaploskajo mednarodno uveljavljenim umetnikom. V diskoteki Kapitana Kljuka se srečajo s prijatelji, v lobiju hotela si kupijo novo svileni kravato, popijejo še dober macchiato in zadovoljni odidejo domov. Ta dan pa so v Novi Gorici tudi kupili cigarete, kraški pršut in bencin, torej z igralništvom – če vemo, da v Hitovi igralnici vsak dan pride tudi 4000 ljudi – živita vse mesto in regija.

Podobno, le v manjših razme-

rah, je v drugih slovenskih krajih, kjer delujejo Hitove igralnice. Zato res ni čudno, da se avstrijska igralnica v Vrbi (Velden) pritožuje nad 40-odstotno izgubo gostov, ki drve v Kranjsko Goro, in je zato ustanovila poseben krizni štab. Razlika je – hočeš, nočeš – očitna. Hit je očitno ujel pravo mero med zabavnim in igralnim delom. Vsi obiskovalci namreč niso hazarderji, mnogi pridejo le na koncert priznane glasbenika ali pa – kar tako posedet, kaj dobrega pojest in se naučit dinamičnega, vznemirjenega ozračja. Ljudje včasih potrebujejo tudi to...

Ob koncepta pa imata tudi skupno formulo uspeha, ki je v razvoju turizma kot pomembne gospodarske panoge in v združitvi podjetniške prodornosti ter politične odločitve o strateški pomembnosti razvoja igralništva silno pomembna za razvoj celotne dežele. Kako je že nekoč rekel nekdanji floridski guverner Martin Askew? »Celo tisti, ki nasprotujemo igralništvu, težko najdemo dokaze, kako se mu lahko neposredno zoperstavimo.«

Omejiti igralništvo ali od njega kaj iztržiti?

Primerjalna analiza različnih pravnih ureditev igralništva razkriva dvojno dilemo: ali naj država omeji igralništvo zaradi njegovih zgodovinskih omejitev in

protislovnosti, ali pa naj razvije igralništvo kot osrednji del turistične ponudbe in primerjalne prednosti pred drugimi deželami. Ni naključje, da se razporet med močnim državnim nadzorom in liberalnim podjetniškim igralništvom pokriva s prej omenjenima modeloma igralništva: evropskim (Monako, Portorož) in ameriškim (Las Vegas, Nova Gorica). Že takoj pa je mogoče poudariti, da se zaradi povsem razumljivih razlogov evropski model umika ameriškega. Tako v načinu organiziranja iger na srečo kot tudi na področju zakonodaje. Razlika v uspehu organiziranja igralništva je več kot očitna tudi pri nas. Kako pa je z zakonodajo? Zelo drugače.

Igralništvo v Evropi je ponavadi ena od manj pomembnih turističnih dejavnosti, kjer je število igralnic omejeno, njihova postavitev pa zadošča administrativnim merilom (število gostov, predpisani tipi iger, kapitalske in kadrovske zahteve...), organizi-

ranju upravnega organa, ponavadi pa ima ministrstvo za finance ali državni nadzorni organ diskrecijsko pravico odločanja o poslovanju igralnic. V tem primeru je igralništvo pogosto v lasti države ali pa je prek koncesijskih pogodb strogo nadzorovano in omejeno. Razlogi za to so znani: tradicija hazarda kot nemoralnega početja, ekskluzivizem igralništva, stara prohibitivna zakonska ureditev in visoki davki, spodbujanje drugih turističnih proizvodov.

Značilen primer take ureditve je Avstrija, kjer je igralništvo državni monopol. Posebej pa velja opozoriti, da Dunaj predvideva spremembo zakonodaje, po kateri po država odprodala svoj delež v edinem pooblaščenem podjetju za izvajanje te dejavnosti – Casinos Austria AG. Tretjino tega podjetja ima v lasti država, 30 odstotkov delniške družbe, katere glavni lastniki so banke (Mediale Beteligungs AG), šest odstotkov je v lasti banke Bankhaus Schellhammer & Schattera in 30 odstotkov v lasti posameznih lastnikov, delničarjev. Casinos Austria je imel v letu 1992 za skoraj dva tisoč milijard šilingov prometa, od tega skoraj 30 milijonov čistega dobička. Čisto za zanimivost: leta 1938, po vkorakanju Nemcev v Avstrijo, so nacisti igralništvo prepovedali in je ponovno oživelo šele v petdesetih letih. Danes je nevarnost za avstrijsko igralništvo drugod: v Sloveniji, na Češkem in Slovaškem. Toda razen v Sloveniji je Casinoju Austria skorajda v vsej srednji Evropi uspelo zasedati ali zadržati svoj monopol, kajti družba velja za največjega vlagatelja v igralniško industrijo na srednjeevropskem območju, saj si ponavadi lasti skoraj polovico lastništva nacionalnih igralniških panog (na primer na Hrvaškem).

V Italiji se igralništvo doslej ni uspelo razviti, tudi zato, ker igralništvo še vedno urejuje zakonodaja iz časov Mussolinijevega režima. Doslej so vsega skupaj delovale štiri igralnice, po novem zakonu pa jih bo dvanajst oziroma, če bo igralniški lobi dovolj močan, še dvajset novih. V parlamentarnem postopku pa je prav zdaj v razpravi predlog zakona, ki naj bi uredil to področje. Nekaj poudarkov: zakon naj bi v prvi vrsti promoviral turizem in preprečeval nezakonite igre na srečo. Igralnice bodo v majhnih in srednjih občinah z do 70 tisoč prebivalci, ne pa v glavnih mestih dežel in pokrajin. Ustanovitve igralnic predlagajo občine, dovoljenje pa za dvajset let (in potem ponovno za vsakih deset let) izda minister za notranje zadeve. Delovanje in upravljanje igralnic daje občina v koncesijo osebam ali družbam, ki so vpisane v register, gre torej predvsem za podjetja, ki delujejo na tem območju. Delnice pa morajo imeti znane lastnike, med katerimi so lahko tudi tujci. Dobički igralnice gredo potem, ko je upravitelcu izplačano, kar mu gre:

– polovico občin, z obvezo, da bo te prihodke uporabila za turistično promocijo, sponzoriranje športa in kulture

– in polovico zainteresiranim deželam, z obvezo, da bodo denar uporabljale za razvoj turizma, ter ministrstvu za notranje zadeve, za financiranje odbora za koordinacijo in nadzor ter igralniške policije. Novost je prav igralniška policija, sicer pa so se Italijani odločili za model popolnoma zasebnih igralnic, z jasno zastavljenimi pogoji pri dodeljevanju koncesij ter delitvi dobička.

Razmere v ZDA so povsem drugačne. Država spodbuja igralniško dejavnost in ji posveča veliko pozornosti, čeprav to še ne pomeni, da ni omejena in nadzorovana. Razlika je predvsem v večji podjetniški svobodi in bolj paradržavni institucionalizaciji nadzora nad dejavnostjo. Leta 1961 je bila zaradi naraščanja organiziranega kriminala v ameriškem poslovnem življenju ustanovljena posebna kongresna komisija, ki je raziskala tudi povezanost igralništva s sumljivimi posli mafije. Sklep komisije pod vodstvom senatorja Eseta Kefauverja je bil, da je eden najboljših načinov boja proti prodoru kriminala liberalizacija igralništva in ne njegovo podzavljanje, toda hkrati naj bi bil uveljavljen učinkovit državni nadzor. V zadnjih dvajsetih letih je postalo igralništvo v ZDA priznana in, kar radi poudarjajo, poslovno »čista« dejavnost.

Skratka, vse igralništvo v ZDA je v zasebni lasti, razen izjemoma, ko lahko lastnina začasno preide v upravljanje zvezne dr-

žave (ne federacije) ob dvomljivem statusu licence za opravljanje igralniške dejavnosti. Lani so Američani porabili za legalne igre na srečo kar 29,9 milijarde dolarjev, kar je šestkrat več, kot v vseh kinodvoranah. Torej je igralništvo celo mnogo močnejša industrija od Hollywooda. Kritiki opozarjajo, da je bilo mnogo (v zadnjih petih letih kar 65) casinojev odprtih v indijskih rezervatih, kar naj bi delovalo kot nekakšno novo mamilo in služilo hitrejšemu izginotju prvih prebivalcev Amerike. Toda te igralnice so dosegle povprečni letni dobiček 900 milijonov dolarjev, ki pa je kajpada namenjeno za izboljšanje ravni življenja v rezervatih in izobraževanje prebivalstva. Zadnji protigralniški trdnjavi – država in cerkev – sta v ZDA torej padli, saj sta obe odvisni od »igralniškega dolarja«. Sploh pa, kje je turizem stvar državnega monopola? In igralništvo je najbolj vitalen del turizma.

Kot kaže, pa se tudi oba koncepta igralniške zakonodaje približujeta, pri čemer je zmagal ameriški sistem igralništva, po katerem se bosta z gledali tuji novi ureditvi v Avstriji in Italiji. Bo tako tudi pri nas. Za zdaj kaže, da bi nova država Slovenija, kljub temu, da je pred nekaj leti pokopala socialistični gospodarski sistem, rada ponovno podprala igralništvo in ga vrnila za pol stoletja nazaj.

Igralniška zakonodaja pri nas: zgodba o jari kači in steklem polžu

O novem igralniškem zakonu se je začelo govoriti že pred leti, natančneje v času, ko je Slovenija začela intenzivno uvajati tržno gospodarstvo. Toda... Vse skupaj se je tako zavleklo, da slovenski parlament zakona o igrah na srečo ni sprejel še do danes, zato še vedno velja tisti iz leta 1980, ko so bile tako politične kot gospodarske razmere strahovito drugačne. V proces sprejemanja igralniškega zakona je pač posegla roka politike, namesto treznega razmišljanja se je vključilo ozračje aferastva, zmerjanje z »udbomafijštvom« in podobne neslanosti. Na drugi strani – torej strpnih politikov – pa ni bilo dovolj politične moči ali volje, da bi se to občutljivo gospodarsko področje končno uredilo.

Pri vsej zadevi gre za tri zakone: zakon o posebnem prometnem davku od posebnih iger na srečo, zakon o igrah na srečo in zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij, ki prirejajo igre na srečo. Zgled za druga dva zakona je bila restriktivna zakonodaja držav, ki jo že opuščajo (Avstrija, Nizozemska).

Državni zbor je okrog preteklega novega leta sprejel zakon o posebnem prometnem davku od posebnih iger na srečo, medtem ko sta si druga dejansko v popolnem nasprotju. Do konca lanskega leta so slovenske igralnice plačevale samo temeljni prometni davek. Posebni prometni davek je začela država obračunavati z letošnjim novim letom. Prvi je znašal 20 odstotkov, posebni prometni davek, ki je uvedel progresivno davčno lestvico, pa je za Hit znašal okoli 25 odstotkov (za druge igralnice pa bistveno manj). Tako bi morala plačati igralnica na Otočcu približno 50 odstotkov prometnega davka, njej primerljiva v Mariboru pa kar pol manj. Toda to je v nasprotju z ustavo, ki varuje konkurenčnost v slovenskem gospodarstvu.

Hitove igralnice so v skladu s tem zakonom v popolnoma neenakopravnem položaju. Zadeva je v strašnem protislovju s filozofijo dobrega gospodarja, saj se morajo Hitove igralnice truditi, da ne bi preveč dobro delale, saj bi jih v tem primeru progresivna obdavčitev uničila. Ali pa je bil nemara namen uničiti Hit, ker je njegova vrednost že nominirana, saj ni več družbeno, temveč mešano podjetje?

Razlika med Hitovimi igralnicami in casinoji drugih podjetij je v tem, da gre pri Hitovi igralniški dejavnosti za nominirano lastnino, torej ima znanega lastnika. Je namreč mešano podjetje z državnim in zasebnim kapitalom. Drugim igralnicam verjetno zaradi nesposobnosti vodilnega kadra ali pa pomanjkanja znanja in volje ni uspelo izpeljati – ko je bilo to povsem zakonito – lastninskega preoblikovanja oziroma dokapitalizacije, zato je njihov kapital še vedno družben. Predlog novega sistemskega zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij, ki prirejajo igre na srečo, pa namerava najprej, z dnem uveljavitve zakona, podprati družbeni kapital igralnic, zato da bi ga kasneje privatiziral. Verjetno ni treba posebej poudarjati, da gre za predlog, ki je v velikem protislovju z ustavnimi določili, ne samo z gibanji v mednarodnem poslovnem svetu. Hkrati uveljavlja nekakšno »prehodno obdobje«, torej čas, ko bodo igralnice v lasti države (torej ministrstva za finance), preden jih bodo spet hiteli lastniniti.

Predlog zakona je zdaj pred drugo obravnavo, prav tako kot sistemski zakon o igrah na srečo. Ta bo na poslanske klopi najverjetneje prišel decembra. Pri tem je sporna tudi zahteva po tolmachenju četrtega člena starega zakona o igrah na srečo, ko jo je že oktobra lani zahtevala skupina poslancev.

Zadnja vest

Včeraj, 9. 11. 1994, državni zbor ni sprejel obvezne razlage 4. člena zakona o igrah na srečo.

Kljub nekaterim izboljšavam, ki jih je vlada vključila v predloga zakonov po prvi obravnavi, še vedno velja občutek, da ministrstvo za finance preprosto ni upoštevalo dejstva, da gre za eno nosilnih dejavnosti turistične strategije, da ne ločuje med strateškim nadzorom države in podjetniškimi interesi igralniške industrije in ne ponuja modernega načina fiskalnega zajemanja igralniške industrije in ne ločuje med podjetniškim in monopolnim dobičkom, med podpravljanjem igralnic in decentraliziranim podeljevanjem državnih koncesij.

Vlada je za zgled vzela evropsko, restriktivno zakonodajo, čeprav v Sloveniji prevladuje ameriški način igralništva in se evropski model počasi umika današnjemu času prilagojenemu hazardu kot zabave in liberalnejšim zakonom. Posegla je po najbolj restriktivni razlagi dosedanjih možnih alternativ in prišla do sklepa, da je potrebno zaščititi družbeno lastnino, ki je ostala v igralniški industriji, oziroma preprečiti morebitno oškodovane prihodnjih lastnikov. Prihodnja lastninska struktura igralnic pa naj bi bila sestavljena iz ra-

zličnih oblik državne lastnine: 50 odstotkov naj bi pripadlo Republiki Sloveniji, 20 odstotkov lokalni skupnosti, po 15 odstotkov odškodninskemu in pokojninskemu ter invalidskemu skladu. Dosedanje delničarje naj bi postopoma izplačali iz tekočega poslovanja igralnic (njihovi kapitalisti deleži se spremenijo v dolgoročno terjatev). Tisti, ki so v igralnicah doslej proizvajali dobiček, bodo torej postali novodobni hlapič Jerneji.

Vlada je izbrala najbolj restriktivni model med tremi možnimi modeli pravne ureditve igralništva: podjetniškimi, ki je prilagojen tržnemu gospodarstvu, mešanem, v katerem se podjetniški in državni sektor povezuje v različnih razmerjih, in državnim, kjer igralnice vodijo državna podjetja. Treba pa je poudariti, da bo v primeru podpravljanja (kar bi nas sicer na področju igralništva vrnilo v dobo po drugi svetovni vojni) slovensko igralništvo izgubilo prednosti in konkurenčnost v primerjavi z igralništvom v Zahodni Evropi, saj bo podpravljen pomenilo močan poseg in drobljenje do sedaj izjemno uspešne gospodarske panoge. Poleg tega bi se lahko ločilo od spremljajoče turistične in zabavne ponudbe in s tem povsem izgubilo atraktivnost ter postalo enako dolgočasno kot igralnice v Zahodni Evropi. Na slabšem bo seveda tudi država, česar bi se morali zavedati tudi poslanci, ki so bili izvoljeni prav za to, da njihovi sklepi zagotovijo splošno blaginjo.

Petim slovenskim igralniškim podjetjem, predvsem največjemu novogoriškemu Hitu pravna praznina ne usterza, zato je predstavljal tudi svoj predlog zakona o igrah na srečo, ki pa v stavbi na Trgu republike in na finančnem ministrstvu ni prodrli. Pa ne zato, ker bi bil slab, saj so Hitovi ljudje v Sloveniji pač največji strokovnjaki na svojem področju. Nemara zaradi nenapisanega mnenja, da pri igralniški industriji obvezno pride do finančnega kriminala in da je hazard moralno in ekološko sporna obremenitev. Ni nujno, možno pa je, tega se v Hitu zavedajo, zato sami spodbujajo sprejem primernih zakonov.

Slovenska vlada je storila, kar pač je. Pri tem ji gre zameriti dvoje stvari: poslušala je samo svoje svetovalce, ne pa tudi ljudi, ki so – ne zase – temveč za Slovenijo ustvarili povsem nov in silno dobičkonosen turistični proizvod. In drugič, pristala je na lobiranje tistih sil (strank), ki so svoje politične točke nabirali na populističnih javnih shodih, kjer so grmeli proti domnevni korupciji, javnost pitali s podatki o nekakšnih aferah, ki so se praviloma končale z ugotovitvijo, da obtoženi niso krivi, toda v tujini – zlasti v luči približevanja Evropski uniji, je na našo državo včasih padla kaj temna luč.

Če so poslanci zagrešili nekaj očitnih napak glede igralništva (zaradi nepoučenosti nekateri verjetno tudi nehote), imajo vendarle še eno možnost, da se odločijo za pravo rešitev. Ta pa ni zgolj tista, ki bi ustrezala vodstvenim delavcem Hita. Najboljša odločitev, ki jo bo sprejel parlament, bo tista, ki bo koristila Sloveniji. Zato bi morali poslanci premisliti dvakrat in svoje pomisleke in sanje o »udbomafiji« in kriminalnih potisniti na stran, poslušati tudi mnenje igralničarjev in šele nato pritisniti na glasovalni gumb.

Renata Picej

Vpišite svoj certifikat

v sklade Nacionalne finančne družbe:

PRVI INVESTICIJSKI SKLAD

Pooblaščen investicijska družba d.d., Ljubljana

GORENJSKI INVESTICIJSKI SKLAD

Pooblaščen investicijska družba d.d., Kranj

ŠTAJERSKI INVESTICIJSKI SKLAD

Pooblaščen investicijska družba d.d., Celje

ADRIATIC INVESTICIJSKI SKLAD

Pooblaščen investicijska družba d.d., Hoče

DOLENJSKI INVESTICIJSKI SKLAD

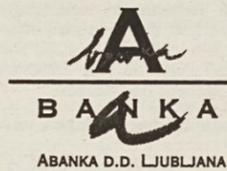
Pooblaščen investicijska družba d.d., Kranj

Slovenske regije so tesno povezane z nacionalno ekonomsko politiko, zato je razvoj posamezne regije zelo odvisen od njihove investicijske politike, ki se ne sme zapirati v ozke regionalne meje. Regionalni kapital mora krožiti po vsej Sloveniji, da se bo vračal obogaten in pripravljen za svež zagon regije in podporo perspektivnih razvojnih projektov.

Regionalni investicijski skladi Nacionalne finančne družbe so priložnost za vse Slovence, da svoj certifikat usmerijo lokalno in investirajo globalno. Mreža štirih samostojnih slovenskih bank in zavarovalnice omogoča Nacionalni finančni družbi stalno povezanost z regionalnimi interesi in jamči, da kapital v prihodnosti ne bo nekontrolirano odtekal iz regije, kjer je bil ustvarjen. Ker poznamo poslovanje vseh večjih slovenskih podjetij in ker zaupamo samo dejstvu, vemo kje bo vaš certifikat najbolj donosen in varen.

na vpisnih mestih

pri naših družbenikih:

Za uspešnost naložbe jamči

NACIONALNA FINANČNA DRUŽBA

Pooblaščen družba za upravljanje investicijskih skladov d.d.

Pogovarjali smo se z direktorico Knjižnice Šiška, višjo knjižničarko Sonjo Černugelj

PRIRAST NOVIH KNJIG V KNJIŽNICAH IZ LETA V LETO DRASTIČNO PADA

Prometni davek za uvožene knjige so opustili, za domače pa še kar velja – Obisk in izposoja se večata, bralci postajajo bolj zahtevni, ponudba pa je borsejša

Smoter knjižnice, pa naj gre za splošnoizobraževalno, univerzitetno ali specialno knjižnico, je posredovanje knjig. Knjige zastarajo hitro, najbolj aktualna je izposoja tistih knjig, ki so izšle v tekočem letu. Letni prirast knjižnih zalog, ki je še pred kratkim znašal od dvajset do trideset odstotkov knjižnega fonda letno, se v zadnjih dveh, treh letih znižuje. To nam je na začetku pogovora povedala Silva Černugelj, višja knjižničarka, ki je direktorica Knjižnice Šiška v Ljubljani. Poleg matičnih prostorov ima knjižnica svoje podružnice še v Šentvidu, Medvodah, Vodica in Gmeljnah ter v Vodnikovi domačiji.

Splošnoizobraževalne knjižnice so na plečih lokalnih skupnosti. Velja ugotoviti o padanju sredstev tudi za vas?

– Tudi sredstva lokalnih skupnosti upadajo, položaj je od občine do občine različen. V primerjavi z drugimi občinami smo v Ljubljani še zmeraj na vrhu, še vedno dobivamo kar znatna sredstva, relativno seveda, toda tudi pri nas prirast novih knjig drastično pada. Leta 1990 smo skoraj dosegli normiran standard prirasta, potem pa se je spet obrnilo navzdol. Ob že tako izbrušeni politiki gospodarjenja s sredstvi, h kateri smo prisiljeni, nam kupljeni novi izdaji knjig ne omogočajo niti, da bi vsaki podružnični knjižnici zagotovili po eno knjigo, matični pa denim dve. Ob tem pa je treba upoštevati še to, da se kak izvod izgubi, obrabi, ga morda ukradejo.

So tudi take stvari pričakovane, normalne?

– Izkušnje kažejo, da je to pričakovano. Pravijo, da za Evropo velja podatek, da letno izgine okoli petnajst odstotkov knjig. Pri nas je ta številka manjša, gre

za okoli tri odstotke. Toda še vedno imamo kar znamenite ljudi, ki se hvalijo, kakšne vse knjige imajo na svojih domačih knjižnih policah. Pri tem jim je prav malo mar, da zaradi njihove objestnosti drugi bralci ostanejo brez knjige.

Poleg za nakup knjig, za kar porabite veliko denarja, finančna sredstva potrebujete tudi za druge namene. Jih je za to dovolj?

Za investicijsko vzdrževanje in materialne stroške denar ne narašča približno skladno s stroški. Sredstva amortizacije so skoraj zanemarljiva, nepomembna, tudi ministrstvo za kulturo – tako pa tudi mesto Ljubljana ne – ni revaloriziralo teh sredstev. To opravljajo selektivno, med družbenimi dejavnostmi je najbolj prikrajšana kultura, znotraj kulture pa še posebej celotno slovensko knjižničarstvo. Pri nas smo res uspeli s prenovitvijo knjižnice v Medvodah, vse drugo pa je le krpanje. V skupnosti splošnoizobraževalnih knjižnic smo se lotili pisanja odprtih pisem ministrstvu in protestnega shoda, pa se zdi, da je bilo to – delno tudi po naši krivdi – premalo odmevno v javnosti.

Težave so menda tudi pri načrtovanju financiranja informacijskega servisa, ki dela za vse knjižnice, oziroma sistema vzajemnega kataloga. Gre menda za dva sistema, nobeden pa ni celovit?

– Ob tem se pojavljajo občasne težave, sistem financiranja ni definiran, zaradi tega nastajajo tudi konflikti znotraj knjižnične mreže. Rezultat te razdvojenosti sta končno dva osnutka novega zakona o knjižnicah, stari zakon namreč velja od leta 1982 in je v mnogočem neustrezen.

Se da ta dva osnutka uskladi?

– No, na zadnjem posvetovanju bibliotekarjev na Bledu se je videlo, da izhajata z različnih izhodišč, usklajevali pa ju nismo. Pravi osnutek, imenujemo ga po avtorju Seljakov, je nastal na Inštitutu informacijskih znanosti v Mariboru. Izhajaja iz mariborskih razmer, ki so precej različne od razmer drugod po Sloveniji, saj so dosegli stopnjo, o kateri drugod lahko samo sanjamo. Prav zato je ta osnutek preveč progresiven. Izhajaja iz knjižnic kot informacijskih središč, toda za večino preskakuje stopničke v razvoju.

Kako pa je z drugim osnutkom zakona?

– Druga imenujemo Kaničev predlog – po avtorju, predsedniku Zveze društev bibliotekarjev. Ta osnutek je sicer pisan z vidika knjižničarske stroke, toda izhajaja iz položaja in stališč ene knjižnice – Narodne in univerzitetne knjižnice, zato je za druge pomankljiv in nesprejemljiv. Minister bo slej ali prej moral arbitrirati na tem področju.

Ustaviva se še pri kadrih, ki delajo v knjižnicah. Najbrž se tudi pri njih kaže restriktivni odnos družbe?

– Pri plačah smo na repu med vsemi kulturnimi dejavnostmi. Obrazec sem že omenila: med družbenimi dejavnostmi je na koncu kultura, v kulturi pa knjižnice. Ne vem, ali smo sami glede tega problema preveč pasivni ali je narava našega dela res tako malo vredna. Naprej. Pravijo, da so knjižnice javni zavodi. Kako naj javni zavod funkcionira s polovico potrebnega kadra? Celotno v zgojnovarstvenih ustanovah standard dvigajo, pri nas je obratno. Poglejte, standard ljudi pada, knjige so dražje in teže dostopne. Obisk in izposoja v knjižnicah se povečujeta. K nam prihajajo bolj zahtevni bralci, tisti, ki so si še pred kratkim lahko

lati tudi popoldne in ob sobotah, ne priznajo nam dela z računalniki, dela s strankami. Zahteve do nas so velike, plačilo pa ne odseva tega. Hkrati pa pričakujejo od nas, da bomo kulturna, vzgojna, izobraževalna, socialna, andragoška in ne vem kakšna še ustanova, ne omogočijo pa nam opravljati solidno niti osnovne funkcije. Pri nas imamo ob izposoji še vrsto drugih dejavnosti, ki smo jih opravljali brezplačno, sedaj pa nas silijo v komercializacijo in naj bi kot javna ustanova poskrbeli za 25 odstotkov lastnega dohodka. To bo gotovo v škodo obiskovalcev.

Vrniva se k nakupu knjig, ki pomeni osnovni pogoj za vašo dejavnost. Knjige so drage, poleg tega zanje plačujete še prometni davek. To je povsem nesprejemljivo, pa vendarle, je mogoče kaj spreminiti?

– V tujini poznajo veliko modelov, kako razdeljevati denar za knjige. En del gre založnikom, del knjižnicam, del državi, ki subvencionira knjižnice in druge. Pri nas vsi obojajo to dejstvo, stori pa ne nič. Če bi bili povezani, bi marsikaj lahko dosegli. Znano je, da se v Sloveniji knjižničarji, knjigotrožci, založniki in tiskarji težko dogovarjajo med seboj, pa bi se dalo dogovoriti marsikaj. V Angliji je knjiga na primer že ovita v plastiko in opremljena z bar kodo. Tako opremljena knjiga pomeni prihranek, za katerega bi lahko kupili več knjig, pri nas pa vsi moramo vse delati sami. Tudi pri računalniških programih za knjižnice bi se dalo marsikaj prihraniti, mi pa imamo različne sisteme, zanje so potrebni različni kadri, različno vzdrževanje, vse pa stane.

Kako je pa s subvencioniranjem knjig založnikom? Imate knjižnice kaj od tega?

– Za subvencionirane knjige imamo res popuste, toda v knjižnicah včasih niti ne vemo, katere knjige so sploh subvencionirane. Sploh pa najbolj sami vemo, kaj potrebujemo in po čem naši bralci najbolj povprašujejo.

Kakšne so posledice spremenjenega sistema subvencioniranja knjig?

– Spremenjen način subvencioniranja ima zelo jasne posledice: manj izdanih slovenskih knjig, manj prevodov tujih strokovnih del in hkrati večje povpraševanje po strokovnih knjigah v tujih jezikih v naših knjižnicah. Imamo vedno več izobraženih ljudi, ki želijo posegati po knjigah, govo-

rmo o nujnosti permanentnega izobraževanja in imamo hkrati manj prevodov knjig.

– Za knjižnice to pomeni stagniranje in nazadovanje, glede na kadre in znanje ne moremo dati vsega. Tako je novega lahko le malo. Dejavnosti na ta način ni mogoče bogatiti, standarda ne moremo dvigovati. Ne moremo se na primer posvetiti skrbi za marginalne skupine, stare in prizadete na primer. Da se ne bi to zdelo kot govorenje na pamet – v mariborskih knjižnicah poznajo patronažo, izposoja na domu za te skupine, celo branje. To dejansko pomeni dvig standarda, in novo kvaliteto knjižnične dejavnosti. Pri nas splošne dostopnosti knjig seveda ne moremo uresničiti.

Mariborski primer dokazuje, da gre najbrž za razumevanje pomena knjižnične mreže, za politiko?

– Seveda gre za politiko. Očitno pri nas izobraževanje in kulturna nista priljubljena. Če je interes države, da ima izobražene, kulturne in razgledane ljudi, tedaj daje za to več sredstev, če ne, potem je tudi to zgovorno. V svetu si urbaniziranega naselja ne morejo predstavljati brez knjižnice. Če hočete aktualen primer, pri nas so še vedno zelo aktualne razprave o lokalni samoupravi, sprejeli smo novo razdelitev na občine, toda knjižnica niti pomotoma ni pomenila enega od kriterijev za ustanovitev občine.

Menda bi tistih pet odstotkov prometenega davka, ki ga je treba plačevati tudi za knjige, utegnili pomeniti povsem soliden standard knjižnic, če bi seveda republiški organi pobrali davek usmerili nazaj v knjigo?

– Lani smo si knjižničarji izborili, da ne plačujemo petodstotnega prometenega davka na uvožene knjige, saj smo oblast prepričali, da to plačevanje ni v skladu z mednarodnimi konvencijami. Za domače knjige pa seveda še kar naprej plačujemo teh pet odstotkov. Ne država ne statistika ne bivša SDK nimajo podatkov, koliko to znesa na leto. Ni pa težko zračunati, da to pomeni ogromna sredstva. Slišali smo že najrazličnejše številke, tudi minister za kulturo je govoril o tem, pa očitno to ne sodi v njegov resor, marveč nad tem drži roko minister za finance. Imamo le nekaj »nežnih« poskusov, da bi dobili odbor za knjigo, ki naj bi se lotil spremembe položaja knjige in tudi izvedel pritisk na finančno ministrstvo.

Igor Žitnik

Če Slovenija hoče v Evropo, naj se ukvarja z Evropo. Poslati je potrebno sto petdeset stalnih dopisnikov v tiste kraje, kjer se Evropa dogaja. Če se kje sploh dogaja. Naj ptjejo viski z drugimi dopisniki, in medtem ko bodo skušali zvedeti, kaj se v Evropi dogaja, naj na debelo lažejo o tem, kaj se dogaja pri nas. Naj pa za božjo voljo ne omenjajo domačih mislecev. Ker Slovenije ni mogoče spustiti v Evropo, dokler ne bo tudi doma imela novinarjev, ki bodo znali komentirati dogajanja na področju Slovenije. Evropa je ozemlje, ki je temeljito pokomentirano. Ocenjevano lepo sproti. Če bi kdo bil tako neumen, da bi dovolil Sloveniji prihod v Evropo, ni mogoče dovoliti, da bi v Evropo pridrevli slovenski poročevalci, recimo takšni, kot poročajo iz državnega zbora. Če poslanec nekaj reče, pa to ni v zvezi s programom, usmeritvijo in politično voljo njegove stranke, ampak kratkoinmalom domislja, potem časopis, ki takšne domisljice prenaša, ni resen, ampak sodi v poglavje: razvedrilo za množice.

Francšek Rudolf:

Evropa same sebe ne ocenjuje na podlagi domisljic, še manj pa na podlagi zgodovine: še bi se, bi ne bilo posebno prijetno. Evropa dojema samo sebe nezgodovinsko. Vsak svoj del opazuje na podlagi tega, kar so se dogovorili. S Slovenijo se nočejo dogovarjati. Ker jih moti zgodovina. Ker jih skrbi zgodovina. Ker bi radi popravili to in ono iz zgodovine.

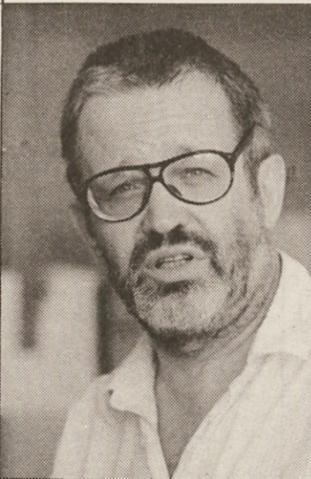
Tudi mi bi – morda – radi popravili to in ono iz evropske zgodovine. Naj gremo torej Evropi popravljati zgodovino? Vse kaže, da smo se tega lotili Slovenci kot učitelji zgodovine. Če že ne Evropejci, vsaj učitelji Evropejcev. Italijani lahko zmerjajo svojo mladino: mladi Srbi se borijo v Bosni, vi mladi Italijani, pa niti slučajno ne naskakujete Dalmacije.

Stari Nemci lahko zmerjajo mlade Nemce: ne osvajate Sudetov, ne spreminjate meja po Češki in Poljski, pa pogledite mlade Hrvate, mlade muslimane in mlade Srbe! Kako draga jim je zemlja in nepremičnine! V tem mrazu se podijo po goz-

Praktični fundamentalizem

UČITELJI EVROPE

(ali: Z glavo v vrata)

lajo mu razna vprašanja. Ne lotijo se pa bistva: kako je pa z njegovim toplim obrokom? In s prevozom na delo?

Državni zbor obdeluje obrambni zakon. Sprejemanje tega zakona je potekalo tik pred osamosvojitvijo. Bilo je izredno napeto. Če takrat ne bi sprejeli tega zakona, bi... nihče ne ve, niti ne more reči, kako bi bilo. Zdej je sprejemanje tega zakona bolj arabska: nekateri se trudijo, da bi predsednik države imel več vpliva, drugi, da manj. Zdi se, da zapletajo. Zdi se, da državni zbor ne zaupa svoji vladi, svoja vlada ne svojim ministrom in vsi skupaj ne nekaterim drugim institucijam, tudi predsedniku države. No, ker institucije demokratične države druga druga z zaupanjem in medse-

**Nasveti.
Načela.
Dogme.
Zapovedi.
Ukazi.
Predlogi zakonov.
Amandmaji na
obstoječe zakone.
Predlogi predpisov.**

bojnimi priznavanjem dajejo verodostojnost in povečuje zaupanje, je to malo nenavadno.

Ko pa zveš, kako poslance pretresa zakon o obveščevalni službi in kako jih skrbi, ali bodo imeli obveščevalne službe pod nadzorom, potem zasrbiš še mene. Znameniti Žirinovski je v ruskem parlamentu povedal, da so vsega krivi tuji obveščevalci. Nespametni ruski poslanci so vpili naj, da je vsega kriva zmeda (mislili so menda paranoja) v glavah poslancev. Žirinovski ima seveda prav, njegovi kolegi pa tudi.

Obveščevalci so potrebni tudi pri nas, da državo malo, vsaj malo ščitijo pred tem, kar si bodo izmislile razne službe v Evropi. Vendar nekateri poslanci spet mislijo, da je Slovenija lahko zaščitena, če so oni ti-

sti, ki nadzorujejo, kako je zaščitena.

In ker sploh hočejo nadzorovati, popravljati, raziskovati, se potem vprašujem, zakaj ne bi država raje potiskala še z raziskovalnimi novinarji. Ampak ne: novinarji komaj utegnajo spremljati in prepisovati izjave strank, ki hočejo vsaka po svoje zaščititi Slovenijo. Italijani nas hočejo zaščititi pred Evropo. Evropa nas hoče zaščititi pred Italijani. Naše domače stranke ne želijo, da bi kaj razprodali. Če pa že kaj razprodajamo, da se ne bi kdo s tem okoristil. In če se tudi temu ne da izogniti, je potrebno doseči vsaj to, da ne bi Korže imel prevelike plače. Ali kakršenkoli menedžer.

Ali sploh kdorkoli. Slovenec naj ne zasluži. Pa če dela. Ali če je v poklju.

To naj motivira tise, ki naj bi jutri začeli delati. Ne pa samo teh. Tudi tiste, ki naj bi v kratkem šli v pokoj.

In pri tem Slovenija nepristano nekaj prodaja.

Če pa ne prodajamo Slovenci sami, potem se najdejo Hrvati in Albanci. Frank Kadriu je v imenu ameriške firme, ki nima poštnega predala, kupil Elan. Če je že kakšno podjetje dobičkonosno, potem je važno vsaj to, da se ga Slovenci znebimo. In ko smo se ga znebili, da tožimo in stokamo, kako smo se ga znebili. In kaj bo zdaj.

Kar bo, bo, zato, ker smo takšni, kot smo. Radi smučamo in drsamo. In ponavadi nasankamo.

Pred Ustavnim sodiščem so se nadržale občine, ki nočejo biti občine, in tiste, ki to hočejo, pa ne morejo, ker je državni zbor določil drugače. Državni zbor pa trdi, da se na želje in želje ne kaže ozirati, ker bodo sicer lokalne volitve nelegalne.

Moje mneneje je preprosto: teh petsto ali šeststo tisoč prebivalcev mest (Ljubljane, Maribora in tistih nekaj manjših) je potrebno postopoma razseliti po deželi. Takoj je potrebno na deželo poslati vse upokojence, stari ljudje sodijo v odročne občine, potem otroke, da jih bodo dedki in babice varovali, potem pa še vse žolce in urade. Teh

deset mestec, ki jih imamo v Ljubljani in Mariboru vred, naj postanejo navadne industrijske cone. Mladih in starih se je potrebno znebiti. Prihodnost in preteklost Slovencev – oboje sodi na podeželje in naj se torej tja tudi mladi in stari razpršijo in končno začnejo ukvarjati s turizmom in kmetijstvom. (Tudi Rdeči Kmeri so imeli podobne ideje. Zakaj jih ne bi imela državnica, ki hoče v Evropo?)

Ceste naj gradijo tujci. Da se domača podjetja ne bodo naprezala. Da ne bodo škodila svojim kapacitetam. Takoj lahko naštejemo, na katerih področjih si ta država ne pusti ustvariti nobene konkurence. Pa bi bilo silno nujno. Ravno pri gradnji cest pa je potrebno odločno začeti.

Končno pa smo se tudi osamosvojili, da nam ne bi konkurirali genialni politiki in vojski od drugod.

Najbolj pa me je v zadnjem času razveselil dr. Andrej Inkret. Končno je poudaril vrednost gledališča »na glas govornje besede« in končno je usekal po genijih, »izdelovalcih gledališč brez besed in z butanjem z glavo v vrata« in podobnim. Ne vem točno, kakšni so tisti, ki jih ni pustil na Borštnikovo. Pa tudi tisti, ki jih je tja pripeljal, me ne zanimajo preveč. Gledališču je uspelo, da je na istem kot slovenski film: niti razburiti se več ne moreš niti zaradi enega ali drugega.

Bojim se, da bo kmalu tako tudi z Evropo. In s premmogimi domačimi politiki.

No, spomnil sem se še na verouk: Slovenci ne verjamemo niti v Evropo. Niti v to, da bi morali slediti evropskim vrednotam. Evropske vrednote pa so krščanske. Vsaj v glavnem. Kako je mogoče otroka, ki sploh ni v Evropi, posiljevati z vrednotami, ki so tipične predvsem za Evropo?

Ne bi raje poskusili s ōim močnejšim: islamskim fundamentalizmom. Ali tamiskimi tigri.

Ker naša največja sramota je: Avstrijci pošiljajo pisma z razstrelivom. Slovenske manjšine pa se tega v stoletjih še niso spomnile. Kdaj le bo Slovincem zavzel terorizem, da ne bodo več edini teroristi dolgočasneži v poročilih?

Opozicija rešuje mariborsko gospodarstvo

OSNOVA – ZAMENJAVA MINISTRA

Tri tedne po obisku slovenskega premiera dr. Janeza Drnovška v Mariboru je to mesto obiskal lider opozicijske Slovenske ljudske stranke Marjan Podobnik. Svoj obisk in tiskovno konferenco v Mariboru je pripravil tik pred sejo državnega zbora o problemih slovenskega, še zlasti pa mariborskega gospodarstva.

Medtem ko je dr. Janez Drnovšek v Mariboru govoril bolj o političnih razmerah med lokalnimi politikami in tako v mestu zanetil nove politične spore, se je Marjan Podobnik osredotočil na posledice vladne politike v mariborskem gospodarstvu. Že uvodom je obtožil vlado, da ni uresničila sklepov državnega zbora, ki jih je v zvezi s sanacijo gospodarskih razmer

sprejel že novembra lani. Podobnik je vladni ekonomski politiki očital, da ni bila dovolj učinkovita pri zmanjšanju obresti, kar je bilo sicer ugodno za sanacijo bank, težke posledice pa je pustilo v številnih podjetjih v gospodarstvu. Vladna ekonomska politika po ocenah prvaka Slovenske ljudske stranke ni ustvarjala ugodnih pogojev za delo izvoznikov, prav tako pa ji ni uspelo pritegniti v podjetja v težavah ustreznih kadrovski ekip. Strokovnjaki bi po Podobnikovem prepričanju bili pripravljene zagrabiti za krmilo takih podjetij, če bi bili prepričani, da tudi država misli resno s obljubami o sanaciji gospodarstva. Kako naj strokovnjaki verjamejo, da bo država zares začela spreje-

mati ukrepe za saniranje gospodarstva, če ostaja na vladni ravni ista ekipa na čelu z dr. Maksom Tajnikarjem in dr. Ivom Baničem, ki je s svojimi ukrepi velikokrat botrovala sedanjim razmeram v gospodarstvu – tudi v Mariboru – se je povprašal Podobnik.

Na tiskovni konferenci – na njej so sodelovali tudi liderji Slovenske ljudske stranke iz Maribora – so predstavili tudi ukrepe, ki jih stranka predlaga za sanacijo gospodarskih razmer. Ukrepe je predstavil uspešen mariborski privatni podjetnik Janko Razgoršek. Ta se je skupaj z vsemi zaposlenimi v svojem podjetju pred nedavnim udeležil protestnega shoda, ki ga je v Mariboru organiziral SKEI. Slovenska ljudska stranka pred-

laga znižanje obresti na svetovno raven, spodbujanje izvoza z monetarno politiko in izvoznimi stimulacijami ter obdavčenje sive ekonomije. Razgoršek je menil, da tako liberalnega odnosa do delodajalcev, ki zaposlujejo na črno, nima nobena država, in dodal, da bi bili davki nižji, če bi jih plačevali vsi. Sicer pa je Janko Razgoršek tudi dejal, da bi bilo v primeru, če bi bilo gospodarstvo v Mariboru v zasebni lasti, na protestnem shodu SKEI 40 000 delavcev in lastnikov, saj bi skupaj prišli protestirati proti makroekonomski politiki in po vzoru na Švedsko in Italijo zahtevali ustrezne ukrepe.

Ministrica za finance v mestni vladi Lojzka Podvršnik je menila, da bi morala

država neporavnane obveznosti iz preteklosti podjetjem odpisati ali spremeniti v kapitalski delež, poleg tega pa bi morala vlada na vsak način ohraniti Tam. Glede na to, da je vlada z ukrepi za reševanje Tama že v hudi zamudi, bi morala sedaj ukrepati tako, kako je v Slovenskih železarnah.

Vrsto ukrepov za sanacijo zlasti Mariborskega gospodarstva je naštel tudi predsednik družbenopolitičnega zbora v Mariboru Stanko Holc. Po njegovem mnenju bi morala vlada takoj uresničiti sklepe državnega zbora iz lanskega novembra, aktualizirati zakonodajo o konkurenčni klavzuli, vrniti v Maribor sedež in žiro račun slovenskega elektrogospodarstva, ukrepati v podjetjih v lasti republiškega razvojnega sklada ter spremeniti tudi zakon o delovnih razmerjih tako, da bi država več prispevala za razreševanje problemov presežnih delavcev v podjetjih. Če

vlada ne bo ukrepala in razrešila nekaterih najakutnejših problemov mariborskega gospodarstva do novega leta, se bo uresničila črna napoved Svobodnih sindikatov, da se bo v podravski regiji 32 000 brezposelnim pridružil še 8 000 delavcev, je dejal Holc.

Na tiskovni konferenci Slovenske ljudske stranke so naj-novejše ukrepe slovenske vlade za sanacijo razmer v gospodarstvu ocenili v splošnem pozitivno, žal pa po njihovem mnenju za mnoga podjetja prihajajo prepozno.

Po obisku dr. Janeza Drnovška in Marjana Podobnika v Mariboru se zdi, da ima opozicija jasnejši pogled na težave mariborskega gospodarstva in da so tudi ukrepi bolj ubrani s pogledi in zahtevami Mariborčanov in tukajšnjega delavstva. Res pa je seveda, da ima v razpravah o takšnih problemih, kakršni so v mariborskem gospodarstvu, vedno že na začetku prednost opozicija...
Tomaz Kšela

PRIVATIZACIJA, DELAVSKO DELNIČARSTVO

Prva faza privatizacije z novimi zakonskimi posegi se počasi zaokroža. V gospodarstvu je večina podjetij že pripravila programe lastninskega preoblikovanja. Prevladuje – kot smo v začetku ocenjevali – predvsem metoda notranjega odkupa, po kateri bodo v mnogih podjetjih delavci pretežni lastniki. Prav gotovo se bo odliv kapitala iz podjetij zmanjšal s sprejemom zakonskega določila o uporabi listin za premalo izplačane plače po kolektivnih pogodbah. Zelo spodbudna in motivacijska je tudi rešitev, da je z obračunom davkov in prispevkov iz premalo izplačanih plač obračun dohodnine dokončen. Vendar ima ta rešitev tudi slabost. Zaradi višjega neizplačanega zneska bruto plač se povečuje delež kapitalskega sklada pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zato je dostikrat pomembna odločitev, ali s premalo izplačanimi plačami sodelovati v notranjem odkupu ali pa v dokapitalizaciji podjetja.

V skladu z 20. členom zakona o lastninskem preoblikovanju je treba posredovati Agenciji za prestrukturiranje in privatizacijo akt o lastninskem preoblikovanju in statut delniške družbe ali družbe z omejeno odgovornostjo. Namen teh aktov, ki jih sprejme sedanji organ upravljanja, je, da se po vpisu v sodni register zagotovijo enake ekonomske vrednosti delnic. Statut družbe po zakonu o gospodarskih družbah sprejema skupščina s tričetrtinsko večino delničarjev. Navadne delnice dajejo njihovem imetniku pravico do: upravljanja družbe, pravico do dela dobička, pravico do dela premoženja v primeru stečaja ali likvidacije družbe. To ne velja v celoti za del delnic, prenesenih na sklad, ki so namenjene notranjemu odkupu in še niso odkupljene.

Prav zaradi sprejemanja

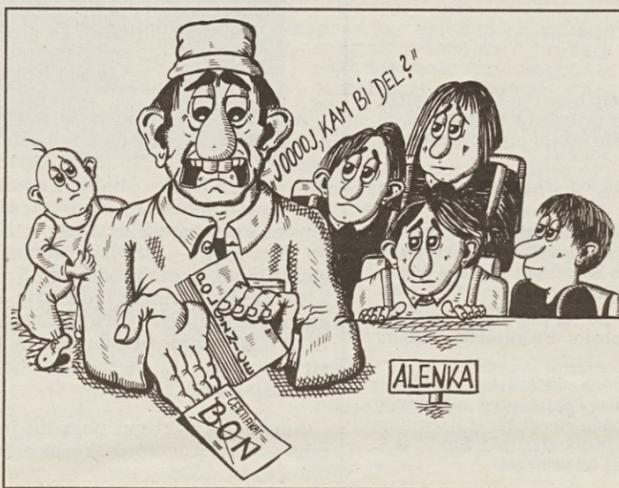
strateških odločitev s tričetrtinsko večino delničarjev na skupščini družbe smo v preteklosti predlagali, naj se v programu lastninjenja in statutu opredeli možnost sporazuma delničarjev, sodelujočih v notranjem odkupu. Delavci, lastniki delnic, bodo zelo razpršeni in bodo, če bo ostalo tako, zelo težko uresničevali skupne cilje. Praksa namreč kaže, da delavci vlagajo certifikate in se odločajo za notranji odkup predvsem zaradi ohranjanja delovnih mest. Interes zunanjih lastnikov (tudi skladov) pa so čim večji profit in čim večja vrednost delnic. Zato je možno, da bo po prvi fazi privatizacije prišlo do novega povečevanja števila nezaposlenih. K temu lahko prispevajo tudi delavci z neučakano prodajo delnic. Poudarjamo, da se bo s povečanjem ponudbe delnic njihova vrednost zmanjšala. Zato vsem

članom svobodnih sindikatov priporočamo, naj bodo pri prodaji delnic nprni.

Prava vrednost delnic se bo po naših ocenah pokazala šele po treh do petih letih od izvedbe privatizacije. Morda bi tu veljalo pravilo, po katerem se ravna lastnik gozda: »Ne prodaj, če ni velika sila.«

Prva faza lastninjenja je skoraj za nami. Nastopile bodo nove faze, ki bodo prinesle mnogo neznank. Samo s prenosom delnic na zaposlene iz slabega podjetja še nismo naredili dobrega podjetja. Ravno zaradi tega in zaradi lastništva delnic se pred delavce in sindikate postavlja nov izziv. Delavci bodo na podlagi določil zakona o soupravljanju imeli svoje predstavnike v nadzornem svetu podjetja, hkrati pa bodo imeli kot lastniki kapitala tudi svoje predstavnike v skupščini in nadzornem svetu družbe. O uspešnosti delavskega delničarstva obstaja v svetu vrsta izkušenj, ki jih moramo proučiti in prilagoditi naši praksi. Lastništvo prinaša odgovornost in potrebo po kooperativnem sodelovanju. Še največ problemov se bo pojavilo na področju uravnoteženja plač in profitov ter prilaganja konkurenici.

Lastništvo delavcev nad kapitalom ne prinaša ničesar, če ne pomeni hkrati uveljavljanja sodeležbe delavcev pri

odločanju, izboljšanja medsebojnih odnosov in izboljšanja produktivnosti dela. V teh spremenjenih pogojih gospodarjenja bo – če bomo hoteli ali ne – spremenjena vloga sindikatov. Po našem prepri-

čanju je temelj za določitev osnovnih plač pogodba med sindikati dejavnosti in delodajalci. Sindikat podjetja pa bo prevzel nalogo ugotoviti varne in izboljšane delovne pogoje.

Odmevi na feljton »Prenizke plače, ekonomija, delavci«

STANE UHAN IMA PRAV

V našem časniku smo v številkah od 43 do vključno 46 objavljali feljton o bumeranških učinkih politike zniževanja plač izpod peresa dr. Stanega Uhana. Feljton z naslovom »Prenizke plače, ekonomija, delavci« je osvetlil tudi druge vidike plač, ne le stroškovnega, ki ga tako poudarjajo predvsem makroekonomisti in vlada, deloma pa tudi direktorji podjetij. Uhan je v feljtonu trdil, da so pomembni tudi drugi vidiki, zlasti socialni in motivacijski, ter ugotavljal, da je politika zniževanja plač škodljiva za slovensko gospodarstvo. To je v feljtonu tudi dokazoval. Uredništvo je nekaj poznavalcev sistema in politike plač zaprosilo, naj za DE komentirajo ugotovitve dr. Uhana. Poprosili smo dr. Janeza Mencingerja, direktorja Eko-

nomskega inštituta Pravne fakultete (bolj znane kot »Bajtov inštitut«), Rino Klinar, ministrico za delo, družino in socialne zadeve, dr. Egona Žižmonda z Inštituta za ekonomsko diagnozo in prognozo Ekonomsko-poslovne fakultete v Mariboru, Mirana Goslarja, predsednika Združenja delodajalcev, Boža Kuhariča, glavnega direktorja Mure in Dušana Semoliča, predsednika ZSSS. Do zaključka redakcije te številke DE sta nam odgovorila Rina Klinar in Dušan Semolič. Uhanu dajeta prav. Ali molk preostalih (samo Egon Žižmond se nam je opravičil preko svoje tajnice, češ da nima časa) pomeni, da k Uhanovim resnicam preprosto ni kaj dodati, še manj jim kaj odvzeti?

Odgovori na Uhanova vprašanja so potrebni

Kaj so previsoke plače tiste, ki bi ogrozile naše gospodarstvo? Kdo je tisti, ki bo to dokazal dovolj prepričljivo tudi sindikatom? Morda vlada – ne, hvala lepa. Ali ni morda enostavneje, smotrnejše priznati, da morajo na ta in podobna vprašanja v prvi vrsti iskati odgovore v podjetjih – v gospodarstvu, saj so razmere različne – od različne poslovne uspešnosti do strukture zaposlenih in kapitala. S tem nočem zanikati pomena razprav o plačah na makroekonomski ravni in njihovega povratnega učinka na stanje v gospodarstvu. Toda razprave o previsokih plačah so, žal, prepogosto španska stena za zakritje nekaterih drugih problemov, ki zagotovo pogosteje in bolj usodno prizadevajo našo konkurenčno sposobnost na tujih trgih, če se omejimo le na ta vidik. Te razprave so zlasti pogoste tedaj, ko se želi odvrniti razprava

o tem, da moramo večjo konkurenčno sposobnost doseči predvsem z boljšo organizacijo dela, z boljšim delom menedžerjev, cenejšim kapitalom, z uveljavljanjem inteligence, s sodobnejšo tehnologijo in še čim. Da tudi z delavskim soupravljanjem. Na vse to nas opozarjajo tudi mnoge resne raziskave nekaterih evropskih institucij, iz katerih nedvomno izhaja, da pri nas ni temeljni problem previsoka raven plač – pač pa prenizke plače, ki ne motivirajo za boljše delo, pač pa ohranjajo elementarni motiv za preživetje. In temu stališču tudi sam pritrjujem.

Zato ima še kako prav Stane Uhan, ki za razliko od večine išče dokaze za relativno visoke plače, če že za nič drugega, že zaradi principa daj-dam. Zato tudi vse zamrzne plače, vse iracionalne omejitve plač objektivno zamrznejo, omejujejo prizadevanja zaposlenih za boljše, učinkovitejše delo. Nizke plače, premajhno povpraševanje

povzroča stagnacijo proizvodnje in krog je sklenjen. Prav zato so razumni odgovori na uvodna vprašanja potrebni in koristni za vse nas. Odgovore moramo poiskati skupaj – v prvi vrsti stroka, gospodarstveniki in tudi sindikati.

Mag. Dušan Semolič, predsednik ZSSS

Upoštevali bomo Uhanove ugotovitve

V Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve se zavedamo, da so poleg stroškovnega pomembni tudi vsi drugi vidiki plač, in se z večino ugotovitev dr. Uhana v feljtonu strinjamo. Pri nadaljevanju dogovarjanja o politiki plač v naši državi, predvsem pri dogovarjanju v okviru ekonomsko-socialnega sveta, bomo te ugotovitve upoštevali in jih v čim večji meri poskušali uresničevati, tako v okviru vladne razprave kot tudi širše.

Lep pozdrav!

Rina Klinar, ministrica

Simon Wiesenthal
PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

SPOMINI

PRAVICA, NE MAŠČEVANJE

Vsakokrat, ko se je Simonu Wiesenthalu posrečilo pred sodnika pripeljati kakega nacističnega morilca, je svetovni tisk o njem pisal kot o »lovcu na naciste«, »judovskem Jamesu Bondu« ali celo kot o »maščevalcu Judov«. Toda on je hotel, da bi ohranil spomin na mrtve, ni želel netiti sovraštva; zahteval je pravico, ne pa hiepel po maščevanju.

Wiesenthal je avtor številnih knjig. V naši založbi smo izdali prevod njegove zadnje, z naslovom PRAVICA, NE MAŠČEVANJE. To je hkrati prvo njegovo v slovenščino prevedeno delo.

Pokličite (061) 321 255.
Cena knjige je 2.500 SIT.

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 55

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na 061/131 00 33 int. 384, 385 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982 ali 317-298 žiro račun 50101-601-92077 – Atris.

Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30 ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

1. **POČITNIŠKI APARTMAJI V PIRANU** – sodobno opremljeni za dve ali štiri osebe, 42 oziroma 58 DEM dnevno. Termini v novembru.

2. **POČITNICE NA POKLJUKI V DVO-ALI ŠTIROPESTELJNIH APARTMAJIH** cene v novembru veliki ap. 56 DEM, mali ap. 42 DEM v tolarski protivrednosti. Termini vsako soboto. Turistična taksa ni vključena.

3. **POČITNIŠKE HIŠICE V BOHUNJU UKANC** – hišice s tremi oziroma štirimi spalnicami – sedem ležišč, kmečka dnevna soba, kuhinja z jedilnim kotom, predprostor, kopalnica, s WC, lastno parkirišče, 500 m² travnatih površin, balinišče, zunanji roštilj, 150 m od Bohinjskega jezera. Cena za dnevni najem hišice 79 DEM. Turistična taksa ni vključena. Termini od 14. novembra dalje.

4. **HIŠICE NA ROGLI** – za štiri osebe, termini PRAVILOMA 7-DNEVNI, cena dnevnega najema 58 DEM, PROSTO OD 13. NOVBEMBRA DO 27. DECEMBRA IN OD 3. MARČA DO 24. APRILA 1995.

5. **KOPE** – garsonjere za štiri osebe, termini od 13. NOVBEMBRA DO 27. DECEMBRA IN OD 3. JANUARJA DO 1. MAJA 1995. CENA 41 DEM V SEZONI PA 51 DEM v tolarski protivrednosti. Tedenski paketi – termini so določeni.

6. **SORICA** – PLANINSKA KOČA – do 50 oseb, primerno za zimsko šolo v naravi, penzion 24 DEM, prometni davek in turistična taksa nista vključena. Termini – december, januar, februar.

7. **KANINSKA VAS** – garsonjere za štiri osebe, cena 56 DEM. Prosti termini v novembru, decembru razen za novo leto.

8. **PODČETRTEK** – garsonjera za 4 osebe, v ceno 65 DEM so vključene 4 kopalniške vstopnice. TERMINI OD 25. NOVBEMBRA DO 19. MARČA 1995, SEDEMDNEVNI PAKETI.

8. **ČATEŽ** – hišica Smreka za pet oseb, v ceno 87 DEM je vključenih pet kopalniških vstopnic. Termini 7 ali 10 dni v času do 26. decembra.

9. **ATOMSKA VAS** – garsonjera za 4 osebe, cena z vključenimi štirimi kopalniškimi vstopnicami 92 DEM. Termini 3., 9. in 14. december.

10. **DOVJE** – počitniški dom z apartmaji za 2, 4, 5 in 7 oseb, bogato opremljena kuhinja, spalnica, TWC, terasa. Cena 15 DEM na osebo in turistična taksa. V objektu je klubski prostor s TV, možen je tudi najem savne. Možen polpenzion v hotelu ŠPIK.

11. **POSTAVITEV PRIKOLIC NA VRANSKEM**, možnost shranjevanja prikolic čez zimo, cena 200 DEM.

PONUDBA V MESECU NOVEMBRU

1. **STANOVANJA** v Novigradu, Barbarigi, Maredi, Červarju, Poreču.

B. SEJEMSKA PONUDBA

1. **CODEX LAS VEGAS** – največji računalniški sejem, 14. do 18. novembra. Cena osemdnevnega potovanja 2395 USD.

2. **DÜSELDORF MEDICA** – 16. do 21. november, sejem zdravniške prakse in bolnišnic. Štiridnevno potovanje 1350 DEM.

3. **LONDON INTERPHEXS** – farmacevtski sejem in sejem kozmetike. Štiridnevno potovanje 1380 DEM. Odhod 22. 11.

4. **SKI EXPO LJUBLJANA** od 29. 11. do 4. 12. Predstavitve zimske športno-turistične ponudbe.

5. **PARIZ – EMBALLAGE** – mednarodni sejem pakiranja, od 16. do 21. novembra – cena 630 USD.

6. **ELEC PARIZ** – od 5. do 9. 12. MEDNARODNI SEJEM ELEKTRIČNE ENERGIJE, ELEKTRONIKE IN ZAŠČITE OKOLJA.

SINDIKALNI IZLETI

1. **RIMINI – SAN MARINO** za skupine 40–50 gostov, cena 115 DEM.

2. **RIM – FIRENCE** 4 dni, za skupine od 40–50 gostov v novembru, avtobusni prevoz. Cena 280 DEM.

SINDIKALNE ORGANIZACIJE ALI KAR TAKO OBLIKOVANE SKUPINE VABIMO, NAJ NAM POSREDUJEJO SVOJE ŽELJE ZA DRUŽABNI ALI STROKOVNI IZLET ALI POTOVANJE DOMA ALI V TUJINO. PLAČILA V 2 OBROKIH.

ORGANIZACIJA SEMINARJEV

Posebna ponudba ATRIS-a in Hotela KOMPAS v Bohinju. Organiziramo eno-ali večdnevne seminare za 15 do 70 udeležencev. Cena penziona 3.600 tolarjev. Tehnična oprema je zagotovljena.

PRODAMO

1. **Počitniške apartmaje** na Cresu – Stara Gavza – 11 apartmajev s 46 ležišči – 510 m² – parkirišča, igrišča. Cena ca. 700.000 DEM.

2. **Počitniški prikolici** model Adria IMV 450, letnik 1977 oz. 1981 brez dodatne opreme, cena 2.500 DEM v tolarski protivrednosti.

KUPIMO

1. **PRIKOLICO** – model 400 ali 450. Ponudbe pošljite na Atris.

2. **VEČJO STANOVANJSKO HIŠO ALI VILO** kupimo od slovenskega lastnika v republiki Hrvaški na obali od Opatije do Poreča.

3. **POČITNIŠKO HIŠICO V ČATEŽU** kupimo, enoto Smreka ali Pionir za 6 oseb. Ponudbe posredujte na Atris.

POTOVANJA V TUJINO

1. EVROPA

NIZOZEMSKA PET DNI 383 DEM
ŠPANIJA OSEM DNI 341 DEM – ŠEST DNI 329 DEM
TURČIJA ŠTIRI DNI 335 USD – OSEM DNI 580 USD

NOVO LETO 1995 – SILVESTROVANJA

1. **BUDIMPEŠTA** – 4 dni – prevoz, ogledi, 2 pensiona, 2 polpensiona, 385 DEM

2. **PARIZ** – 5 dni – avtobusni prevoz, 2 nočitvi z zajtrkom, silvestrovanje na Elizejskih poljanah, ogledih Pariza. Cena 299 DEM.

3. **NICA** – 4 dni – prevoz, ogledi, nočitve, 325 DEM. Doplačila za silvestrovanje noč 250 DEM.

4. **RIM** – 4 dni – prevoz avion-avtobus, nočitve z zajtrki, cena 475 DEM. Doplačilo za silvestrovanje večerjo 150 DEM.

5. **FIRENCE** – novo leto za mlade – 4 dni – avtobusni prevoz, ogledi Toskane, silvestrovanje v diskoteki. Cena 310 DEM.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

1. **POČITNIŠKE HIŠICE V ČATEŽU, ATOMSKIH TOPLICAH ALI MORAJSKIH TOPLICAH** za vsa obdobja.

VABIMO VAS, DA NAM POSREDUJETE PONUDBE ZA NOVOLETNE PRAZNIKE.

2. **LASTNIKE POČITNIŠKIH DOMOV V SLOVENSLEM PRIMORJU ALI V HRVAŠKI ISTRI, KI BI V PRIHODNJEM LETU DALI OBJEKTE V NAJEM, VABIMO, NAJ NAM POSREDUJEMO PONUDBE.**

3. **V ČASU OD MESECA MAJA DO SEPTEMBRA 1995** najamemo počitniški dom s ca. 150 ležišči. Ponudbe posredujte Atris-u.

INFORMACIJA GOSTOM ATRISA

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in ostale stroške; najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4.000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spremenijo za več kot 7%. Po plačilu gostje prejmejo našo napotnico.

V primeru, da naše napotnice ne prejmete 7 dni pred odhodom, nas nujno pokličite. PROGRAME V TUJINI OBRAVNAVAMO V SKLADU S PLOŠNIMI NAVODILI TOUR OPERATORJA. Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami razrešujemo sporazumno.

ATRIS je povsod kjerkoli ste.

Metod Zalar, direktor borze

DODATNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE PREDVSEM NA DOLGI ROK

V skladu z novim vodilom socialne politike, ki pravi, da je tudi posameznik dolžan skrbeti za lastno socialno varnost in tudi socialno varnost svoje družine, se pri nas poleg obveznega socialnega zavarovanja razvijajo tudi sistemi dodatnega oziroma dopolnilnega zavarovanja. Ti v bistvu pomenijo prostovoljno namensko varčevanje za rizična obdobja v našem življenju.

Z dodatnim zdravstvenim zavarovanjem smo se seznanili že pred dobrima dvema letoma, že veliko dlje poznamo življenjsko zavarovanje, kmalu pa bo pokojninski zavod uvedel dodatno pokojninsko zavarovanje. To bo za nas novost in za mnoge zaposlene precej vabljiva.

Dodatno pokojninsko zavarovanje, ki ga bo v skladu z zakonsko obveznostjo uvedel pokojninski zavod, bo, kot pravijo, zaživel že prihodnje leto. To zavarovanje sodi h komercialnemu zavarovanju, zato pokojninski zavod kot neprofitna ustanova že sedaj vodi stroške nastajanja tega sistema ločeno od stroškov obveznega pokojninskega invalidskega zavarovanja. V prihodnje pa naj bi oba sistema poslovla povsem ločeno.

Vse podrobnosti v zvezi z novim pokojninskim zavarovanjem seveda še niso znane, v temeljnih obrisih pa je ponudba te oblike varčevanja, ki naj ne bi bila privlačna le za premožne, že znana. Čeprav si snovalci projekta želijo, da bi se sistem dodatnega pokojninskega zavarovanja razvil takorekoč do vzporednega nacionalnega zavarovanja, so ekonomski računi za zagon sistema nastavili na najmanj 30 tisoč zavarovancev.

Najkrajša zavarovalna doba za dodatno pokojninsko zavarovanje bo pet let – navzgor ne bo omejena – najnižja zagotovljena renta, za katero se bo mogoče zavarovati, pa bo ekvivalent najnižji možni pokojnini iz obveznega zavarovanja. Septembra letos je znašala le-ta 13.412 tolarjev.

Višina premij bo seveda odvisna od dolžine sklenjenega zavarovanja in dogovorjene pokojninske rente, morda tudi od spola, ker je pričakovana dolžina življenja žensk daljša kot pri

moških. Vsak zavarovanec bo imel svojo finančno kartico, na katero bodo zapisovali vplačila premij, ki se bodo vsak mesec revalorizirale z rastjo cen na drobno, vsako leto pa obrestovale z obrestno mero sklada. To pomeni, da bo sklad dodatnega

pokojninskega zavarovanja večino dobička, ustvarjenega z obračanjem premij, vsako leto delil med zavarovance in da ga ne bo prelival v druge vrste zavarovanja. Seveda bodo zavarovanci poslovanje sklada lahko nadzorovali, saj naj bi vsako leto

dobili natančen izpis svoje finančne kartice.

Seveda je ob vsem tem najbolj zanimivo vprašanje – oziroma odgovor nanj – koliko se bo prostovoljno pokojninsko zavarovanje sploh splačalo. Ne bo naše prihranke kljub velikemu R in obrestim preprosto pojedla inflacija?

Strokovna skupina pri pokojninskem zavodu, ki pripravlja projekt, zagotavlja, da se bo dodatno pokojninsko zavarovanje vsekakor splačalo. In kakšna bodo torej razmerja med premijami in pokojninami? Pri desetletni zavarovalni dobi naj bi mesečna premija znašala od 70 do

80 odstotkov današnje vrednosti dogovorjene pokojnine, pri 20-letni zavarovalni dobi med 20 in 30 odstotki, pri 30-letni zavarovalni dobi med 8 in 12 odstotkov, pri 40-letni zavarovalni dobi pa

le še 4 do 6 odstotkov. Torej ekonomičnost tovrstnih naložb se bo zares obrestovala le v primeru dolgoletne zavarovalne dobe.

A. U.

Nič ni tako drago in dragoceno kot čas.

François Rabelais

Čas je merilo dela, kakor je denar merilo blaga: in delo je tem dražje, čim manj hitimo.

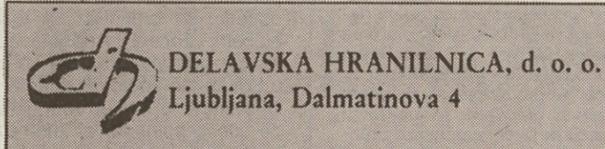
Francis Bacon

Upanje je dobro za zajtrk, ne pa tudi za večerjo.

Francis Bacon

Kdor živi od upanja se vsaj ne zredi.

Tilla Durieux

NAMENJENA SINDIKATOM IN NJIHOVIM ČLANOM

V NOVEMBRU 1994 nudi sindikat, društvom, družbenim organizacijam, krajevnim skupnostim, dobrodelnim organizacijam, obrtnikom, majhnim pravnim osebam in privatnim osebam.

Novo obrestne mere na revalorizirano osnovno

Revalorizacijska stopnja za NOVEMBER 1994 znaša 2,00% mesečno, preračunano na letni nivo 27,24%.

OBRETNOSTNE MERE ZA VARČEVANJE BANČNIH VLOG:

Pravne osebe:	MESEČNE	LETNE
– vezane vloge do 30 dni	1,60%–2,00%	21,79%–27,24%
– vezane vloge nad 30 dni	2,41%	33,60%
– vezane vloge nad 60 dni	2,49%	34,87%
– vezane vloge nad 90 dni	2,57%	36,15%
– vezane vloge nad 180 dni	2,65%	37,42%
– vezane vloge nad 365 dni	2,80%	39,96%

Privatne osebe

– vezane vloge do 30 dni	2,08%	28,51%
– vezane vloge od 30 dni do 90 dni	2,49%–2,65%	34,87%–37,42%

OBRETNOSTNE MERE ZA POSOJILA:

– kratkoročna posojila in dolgoročna posojila privatnim osebam:		
R + 15%	3,22%	46,33%
rok vračila: 6, 12, 15, 18 in 24 mesecev		

Kratkoročna posojila lahko dobijo člani tistih sindikatov, ki svoja sredstva varčujejo v hranilnici, dolgoročna posojila pa člani sindikatov, ki so lastniki Hranilnice.

POSTANITE SOLASTNIK DELAVSKE HRANILNICE TUDI VI. POHITITE TER VARČUJTE SVOJA SREDSTVA V VAŠI DELAVSKI HRANILNICI. USTVARITE MOŽNOST, DA BODO ČLANI VAŠEGA SINDIKATA LAHKO DELEŽNI STORITEV DELAVSKE HRANILNICE.

NAŠE GESLO JE: KAKOVOST SO LJUDJE!

NAŠ ŽIRO RAČUN JE 50101-625-7316

Dodatna pojasnila lahko dobite na sedežu Hranilnice, tel. 061 312-098, 316-881.

V NOVO LETO Z NOVIM ROKOVNIKOM-PRIROČNIKOM '95 ZAJETNEJŠI, BOGATEJŠI, UPORABNEJŠI

Sestavljajo ga koledarski del, zajeten blok za zapiske in broširani priročnik z naslednjo vsebino:

- abeceda delničarstva
- kako brati finančna poročila
- pridobivanje lastniške kulture
- izvajanje zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju
- sindikati in soodločanje delavcev pri upravljanju

Rokovnik-priročnik je nepogrešljiv pripomoček za vsakega sindikalnega zaupnika in člana sveta delavcev v podjetju in ustanovi.

NUDIMO VAM TUDI NAPIS NA OVITKU (Z DODATNIM PLAČILOM), NAD 100 IZVODOV BREZPLAČNO.

Vsa naročila sprejemamo in nudimo morebitne informacije pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon (061) 321-255, faks 311-956.

NAROČILNICA LJUBLJANA, SEPTEMBER 1994

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o)

..... izvod(ov) ROKOVNIK '95.

Naročeno pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku po prednaroč. ceni
2. Želimo napis na ovitku – prilagamo besedilo napisa

Naročeno dne..... Žig..... Podpis naročnika.....

UPOR ZARADI DEŽURANJA

Zdravniki, združeni v sindikatu Fides, napovedujejo svojevrsten protest. Z naslednjim ponedeljkom, to je 14. novembra, naj bi nehali dežurati zdravniki mariborske in ptujske bolnišnice, teden dni kasneje, 21. novembra, pa še zdravniki vseh drugih bolnišnic in javnih zdravstvenih ustanov. Njihov namen je jasen: za osnovno plačo zdravnika in zobozdravnika s strokovnim izpitom zahtevajo tri povprečne plače v gospodarstvu, kar ta hip pomeni 180 tisoč tolarjev neto.

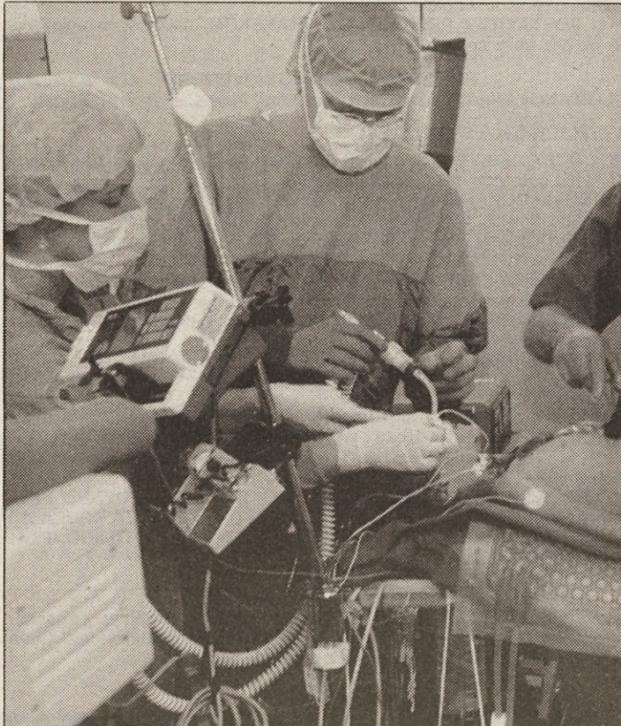
Takšno odločitev sindikata so sprožile neurejene razmere v zdravstvu, ki se kažejo tudi v nedodelanem sistemu izplačevanja osebnih dohodkov. Drugače si ne moremo razlagati takšnega revolta zdravstvenih delavcev. Nezadovoljni so tako zdravniki kot medicinske sestre. V Fidesu, ki združuje večino slovenskih zdravnikov in zobozdravnikov, menijo, da imajo zdravniki po mednarodnih konvencijah, ustavi in zakonodaji vso pravico do 40 urnega delovnega tednika. Zahtevajo turnusni način dela. O delu prek rednega delovnega časa pa so se pripravljali pogovarjati šele, ko bo urejeno plačilo za redno delo v skladu z njihovimi zahtevami.

Na ministrstvu za zdravstvo menijo drugače. Po sedanji zakonodaji je opravljanje dela preko polnega delovnega časa delovna obveznost in takšne odredbe brez upravičenega

razloga ni mogoče zavrniti, saj bi to pomenilo hujšo kršitev delovne dolžnosti. Obveznost opravljanja dežurstva v obliki nadurnega dela je izrecno dogovorjena v sklenjeni kolektivni pogodbi za zdravnike in zobozdravnike, katere podpisnik je tudi Fides.

Tega se prav gotovo zavedajo tudi v Fidesu in hočejo z uporomo zaradi dežuranja v najbolj občutljivi medicinski veji v prvi vrsti pritegniti pozornost slovenske javnosti. Zdravniki so problem dežuranja obesili na veliki zvon zato, da bi znova zaostriili vprašanje svojih plač oziroma da bi spremenili sedanji zakon o plačah. Uveljaviti hočejo takšen sistem plač, kot imajo pri nas s posebnim zakonom zagotovljenega sodniki in poslanci. Hočejo poseben zakon o zdravniški službi, kot imajo to urejeno zahodne države.

Največje razburjenje v zdravniških vrstah je pov-

zročilo dejstvo, da je po novem edino merilo pri napredovanju in nagrajevanju senioriteta. To pomeni, da večjo plačo pridobi le s starostjo in

nabiranjem delovne dobe na delovnem mestu, nikakor pa ne s kakovostnim delom. Ministrstvu za zdravstvo očitajo, da skuša s pravilnikom o na-

Za višjo izhodiščno plačo

V sindikatu zdravstva in socialnega varstva Slovenije so ubrali drugo pot. Zavzemajo se za povečanje izhodiščne plače in za takšno spremembo zakona o plačah, da ta ne bi več veljal za zdravstvo, za kar so se ves čas tudi zavzemali. Prisegajo na uresničevanje kolektivne pogodbe, s katero je probleme veliko lažje urejati kot z zakonom, saj je več manevrskega prostora. Če bi se izhodiščna plača povečala denimo za pet tisočakov, bi takšno povečanje pomenilo za zdravnika avtomatično za 45.000 tolarjev višjo bruto plačo.

V sindikatu zdravstva in socialnega varstva Slovenije menijo, da je glavna napaka novega sistema nagrajevanja to, da delodajalec ni upošteval težjih delovnih pogojev in stimulacije, ki so jo marsikje že imeli. Zato je nujen čim hitrejši poračun plač, kjer bodo zajeti vsi elementi, ki so bili sedaj izzeti.

grajevanju zanetiti razdor med zdravniki in medicinskimi sestrami. To dokazujejo z določilom, po katerem lahko višja medicinska sestra doseže z dodatkom za vodilno mesto višji količnik kot zdravnik specialist, v isti sapi pa razlagajo, da ne nasprotujejo boljšim plačam medicinskih sester.

Po drugi strani pa na ministrstvu operirajo s kopico podatkov o višjih plačah v zdravstvu. Tako je po novem povprečna plača zdravnika specialista dvakrat oziroma 2,05-krat večja od povprečne plače v Sloveniji, kar pomeni 105 tisočakov neto. V zahodnoevropskih državah znaša to razmerje v povprečju 2,37, kar pomeni da v Sloveniji zaostajamo le za 15 odstotkov.

Plače splošnih zdravnikov v zdravstvenih domovih so se

z novim zakonom povprečno povečale za 22 odstotkov, plače specialistov v zdravstvenih domovih za 32 odstotkov, specialistov v bolnišnicah pa za 37 odstotkov. Vse to so le povprečja, kar pomeni, da nekateri jedo meso, drugi zelje, v povprečju pa vsi segedin golaž.

Gnev zdravnikov kaže najmanj dvoje: premalo dognan način obračunavanja plač po novem in neurejene razmere v slovenskem zdravstvu. Gre za krizo slovenskega zdravstva v novem sistemu, v katerem so nezadovoljni prav vsi, sestre, zdravniki in tudi bolniki. Obstaja bojazen, da se bo kakovostna raven slovenskega zdravstva, ki je bila poprej dostopna vsakomur, občutno znižala, česar pa v nobenem primeru ne bi smeli dovoliti.

Marija Frančeskin

ABONIRANI NA CESTI

Po zadnjih podatkih republiškega zavoda za zaposlovanje se je število brezposelnih začelo znova povečevati. Ob koncu septembra je bilo registriranih 125.646 ljudi brez dela, kar je za 1196 oseb oziroma odstotek več kot mesec prej, vendar še vedno skoraj sedem odstotkov manj kot istega meseca lani. Skrb zbujajo podatki, da je bilo avgusta na Slovenskem le še 601.661 zaposlenih oziroma za nekaj več kot tri odstotke manj v primerjavi z lanskim avgustom, hkrati pa je upokoencev (430.000) in brezposelnih skupaj približno toliko kot zaposlenih.

Jesenska rast brezposelnosti je posledica priliva mladih iz šol, to je tako imenovanih iskalcev prve zaposlitve. Bolj kot število brezposelnih skrbi podatek, da se podaljšuje povprečna čakalna doba na zaposlitev, ki je v septembru dosegla že eno leto, 9 mesecev in 26 dni. Med brezposelnimi prevladujejo torej tisti, ki so že dlje časa brez dela in jih je že 60 odstotkov, sledijo pa jim mladi do 26. leta starosti, ki jih je kar 34 odstotkov od vseh registriranih brezposelnih oseb. Prostim delovnih mest je bilo v septembru na voljo 12.728 oziroma sedem odstotkov več kot lani.

Delodajalci so najbolj povpraševali po poklicih tretje in četrte zahtevnostne stopnje. Najbolj iskani poklici na prvi in drugi zahtevnostni stopnji so bili gradbeni delavec, delavec brez poklica, pomožni delavec, snažilka, zidar za zidanje in obmetavanje.

Na tretji in četrthi zahtevnostni stopnji pa so bili najbolj zeleni poklici lesar širokega profila, ključavničar, zidar, voznik avtomobila, prodajalec živilsko-prehrabnih izdelkov, kuhar, natakar. Na peti zahtevnostni stopnji je bilo največje povpraševanje po strojnih, komercialnih in ekonomskih tehnikih, na šesti in sedmi stopnji pa so bili najbolj iskani diplomirani ekonomisti za analize in planiranje, diplomirani pravniki in učitelji razrednega pouka.

Brezposelnost bo po napovedih rasla do konca leta, potem bo začela znova padati z napovedano 4-odstotno gospodarsko rastjo.

Povečevale se bodo razlike med regijami. Najslabše bo v Podravju in Posavju, nasprotno pa velja za območje enote Koper, Kranj in Ljubljana, kjer so gospodarski in zaposlitveni procesi mnogo ugodnejši.

Napoved skupnega števila iskalcev zaposlitve v Republiki Sloveniji za naslednjih devet mesecev, izdelana 13. 10. 1994 po ARIMA metodi s stopnjo tveganja 0,05

Mesec	Zgornja meja	Napoved	Spodnja meja
Oktober 1994	130.110	128.330	126.550
November 1994	131.830	128.840	125.840
December 1994	134.850	131.010	127.160
Januar 1995	136.170	131.630	127.090
Februar 1995	136.510	131.380	126.240
Marec 1995	136.140	130.470	124.790
April 1995	137.080	130.920	124.750
Maj 1995	136.220	129.600	122.980
Junij 1995	136.800	129.760	122.710

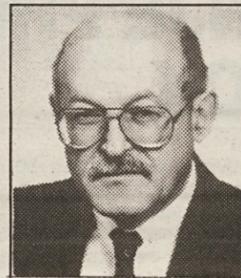
Zaposlovanje tujcev ne pojenjuje

Cenenost tuje delovne sile, predvsem s področij nekdanje Jugoslavije, je še vedno poglaviti razlog za nezmanjšane pritiskne delodajalcev za zaposlitev tujcev, ocenjujejo na republiškem zavodu za zaposlovanje. Veljavni delovnih dovoljenj je bilo konec septembra blizu 38.000, od teh je bilo okrog 15.000 osebnih dovoljenj (14.000 za nedoločen čas in tisoč za določen čas).

Močnejšemu prilivu tujih delavcev iz nekdanje Jugoslavije botrujejo tudi gospodarske, trgovske, socialne in še kakšne povezanosti iz preteklosti. Od skupnega števila 9000 izdanih delovnih dovoljenj za tujce v zadnjem četrtletju je približno 6.000 obnovljenih. Preostalih 3.000 delovnih dovoljenj za zaposlitev tujcev pa zajema tako pogodbeno dela kot redna delovna razmerja, pri čemer prevladujejo delovna dovoljenja za pogodbeno dela oziroma sezonske zaposlitve. Največ delovnih dovoljenj za tujce je bilo izdanih v gradbeništvu, in sicer kar polovica. Veliko sezonskih delavcev je tudi v kmetijstvu, predvsem na področju celjske regije, kjer je največ pogodbenih zaposlitev. Sledita kranjska in novogoriška regija, kjer izdajo veliko delovnih dovoljenj raznim artistom in plesalkam.

Skrb pa zbujajo kvalifikacijska struktura tujih delavcev, za katere je izdanih največ delovnih dovoljenj, saj je porazno nizka. Kar 60 odstotkov tujih delavcev je nekvalificiranih ali polkvalificiranih.

Pri zaposlovanju tujcev kaže omeniti tudi spremembe na področju kooperativnih odnosov. Ministrstvo za zunanje zadeve in republiški zavod za zaposlovanje sta sklenila poseben dogovor, po katerem bi se v primeru kooperativnih odnosov lahko izdajali poslovni vizumi tudi za delavce izvajalce tujega partnerja. Vendar le takrat, ko takšnih domačih delavcev v Sloveniji ni na voljo. Taka rešitev pomeni zaščito domače delovne sile pred ceneno delovno silo iz tujine, veljati pa bi morala na vseh področjih zaposlovanja tujcev. M. F.

OBRATNA AMBULANTA

Piše: prim. doc. dr. Anton Prijatelj

Ponedeljkova bolezen

Ne gre za ponedeljkovega mačka po čezmernem pitju čez nedeljo. Delavci, ki delajo v bombažnem prahu, imajo ob ponedeljkih, ko se vrnejo na delo, težave. Težko dihamo. Po dopustu ali praznikih še težje dihamo. Ker se je tekstilna industrija začela v Angliji, so to težavo pripisovali ne le prahu, ampak tudi vlagi. Ko pa so opazovali tekstilne delavce tudi v Egiptu, so ugotovili, da imajo delavci težave tudi tam, kljub zelo suhemu zraku. Torej je vzrok bombažev prah. Bolezen so učeno poimenovali **bisinoza**. Oboleli delavci težje dihamo, imajo močan izpljunek in težave se z leti stopnjujejo.

Škodljiv rudninski prah

Med rudniskim prahom, škodljivim za zdravje, je tudi azbestni prah. Ta povzroča bolezen **azbestozo**. Azbestnemu prahu so najpogostejše izpostavljeni delavci v rudnikih azbesta in povsod tam, kjer potrebujejo in predelujejo azbest. Za vdihavanje azbestnih vlaken naj bi šlo celo pri delavcih, ki so popravljali avtomobilske zavore. Pri nas je več podjetij, kjer imajo opravka z azbestom, vendar večjih sprememb na pljučih delavcev zaenkrat niso opazili.

Bolezni povzročajo še nekaj vrst prahu: talk (smukec) povzročajo bolezen **talkozo**, železo **siderozo**, aluminij **aluminozo**, barit **baritozo**.

Opazovali so tudi, da so kmetje, ki so imeli opravka s plesnivim senom, po delu z njim dobili visoko vročino, kašljali, bili so utrujeni, bolela jih je glava. Kasneje so ugotovili, da gre za spremembe na pljučih, in jih krstili za **farmarska pljuča**. Ta bolezen sodi v skupino alergičnih alveolitov in nastane zaradi preobčutljivosti pljuč na razne spore in glivice.

In les?

Kaj pa les, se pogosto vprašamo. Sam sem raziskoval skupino 400 delavcev, ki so delali v dveh različnih tovarnah. Vsi so bili izpostavljeni lesnemu prahu domačega lesa in na njihovih pljučih nisem ugotovil sprememb, ne pri kadilcih ne pri nekadilcih.

Manj nedolžen pa je tropski les, ki ga imamo pri nas vedno več. Povzročajo pekoče bolečine v nosu in dihalih. Druge vrste tega lesa pa povzročajo alergično reakcijo v obliki astme ali kožnih sprememb. Ker je tropskega lesa mnogo vrst in v lesnih tovarnah delajo z eno vrsto lesa le malo časa, pa s tem nimamo dovolj izkušenj.

Kako ugotovimo bolezen

Da lahko trdimo, da je neka bolezen poklicna, mora biti delavec dovolj dolgo v delovnem okolju in v njem morajo biti izmerjene škodljive snovi. V primeru bolezni pljuč mora biti izmerjen prah, zlasti koliko je bilo delcev, ki gredo v pljuča (respirabilni prah). Poleg tega mora biti narejena pregledna slika pljuč in preiskava njihovega delovanja – spirometrija pred začetkom dela in ob bolezni. Enake preiskave pa bi morali delati pri obdobjih pregledih.

Če kadilec, ki dela v prahu, toži, da kašlja, težko diha, obilo izpljune, naj za to ne krivi dela in prahu na njem. Najprej naj neha kaditi, potem bomo lahko ugotovili, koliko so krive cigarete.

Novoletni paketi za otroke

(1) PAKET ZA OTROKE, STARE DO 3 LETA

Paket sestavljajo ŽOGA ROPOTULJA, ROKICA-NOGICA IZ GUME, MEDVED IZ GUME, STONOGA IZ BLAGA IN SLADKARIJE
cena 3.500 SIT + 5% p. davek

(2) PAKET ZA OTROKE, STARE 3-5 LET

ZA PUNČKE	ZA FANTKE
- POVARVANKA	- POBARVANKA
- BARVICE	- BARVICE
- FLOMASTRI V AVTU	- FLOMASTRI
- SLADKARIJE	- AVTO FERRARI
- Plišasti Zajček	- AVTOZOOMER
- STONOGA IZ BLAGA	- SLADKARIJE
CENA 3.500 SIT + 5% p. davek	CENA 3.500 SIT + 5% p. davek

(3) PAKET ZA OTROKE, STARE 5-7 LET

ZA DEKLICE	ZA DEČKE
- KNJIGA DEŽELICA PIMPAN	- KNJIGA MORJANKA
- POBARVANKA	- POBARVANKA
- 12 FLOMASTROV	- 12 FLOMASTROV
- KOLEBNICA	- KOLEBNICA
- STONOGA IZ BLAGA	- AVTO FERRARI
- SLADKARIJE	- SLADKARIJE
CENA 3.800 SIT + 5% p. davek	CENA 3.800 SIT + 5% p. davek

Dobava paketov po 15. novembru.
ORGANIZIRAMO VAM TUDI LUTOVNO PREDSTAVO Z ZNANO PRAVLJČARJO. CENA 55.000 SIT.
ZA VSA DODATNA POJASNILA IN DOGOVORE NAS POKLIČITE PO TELEFONU 133-52-55.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... kom paketa (1)

..... kom paketa (2) – za punčke

..... kom paketa (2) – za fantke

..... kom paketa (3) – za deklice

..... kom paketa (3) – za dečke

Naročamo lutkovno predstavo za ..... (datum).

Naročeno pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

Številka žiro računa: .....

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Naročeno dne: ..... Žig .....

Podpis naročnika

Bo zaradi denacionalizacije izgubilo kruh še 250 delavcev?

CERKEV HOČE POL KROPE

Kam nas vodi še vedno nespremenjen zakon o denacionalizaciji, nam te dni več kot zgovorno kaže denacionalizacijski zahtevek za vrnitev cerkvenih zemljišč v Kropi. Gre za zemljišča, na katerih so tovarna Plamen, delavski bloki, vrtec, igrišča itd. Če je verjeti novicam iz Kroke, naj bi zahtevek za vračilo podržavljene cerkvene zemlje zajel nič več in nič manj kot polovico Kroke.

Denacionalizacijski zahtevek je posebej prizadel delavce tovarne Plamen. Lahko se namreč zgodi, da bo prav zaradi tega do konca propadla in da bo delo izgubilo še tistih 250 delavcev, kar je le polovica od nekdanj 500 zaposlenih. Kje je bistvo problema?

Podjetje Plamen, ki posluje v sklopu Slovenskih železarn in je torej v državni lasti, se že nekaj let otepa z velikimi težavami. Kot zatrjuje sedanji direktor, pa naj bi mu šlo v zadnjem času vendarle na bolje. O tem govore tudi podatki o proizvodnji, ki raste in naj bi v kratkem segla čez prag potrebne donosnosti (4500 ton izdelkov), kot tudi na novo pridobljena tržišča, na katera naj bi Plamen prihodnje leto izvozil za novih 5 milijonov DEM izdelkov. Najbrž je upravni odbor Slovenskih železarn prav zaradi tega sedanjemu direktorju podaljšal mandat še za šest mesecev. Prav v tem času pa naj bi bilo dokončno odločeno, ali se bo Plamen saniral sam ali ga bodo prodali.

Ta druga možnost pa je z zapoznelim, vendar, kot pra-

vijo, zakonitim denacionalizacijskim zahtevkom padla v vodo. Vsaj med trajanjem postopka reševanja tega zahtevka. Znano je namreč, da med postopkom niso možne poslovne transakcije, ki bi

imele lastninske posledice. Iz tega torej izhaja, da Plamenu zdaj ne preostane nič drugega kot lastna sanacija. Če pa ta ne bi bila uspešna, bo podjetje propadlo in 250 delavcev izgubilo delo.

Ker v tem primeru vračilo v naravi očitno ni možno, bo na koncu Cerkev s sodno odločbo pridobila ustrezne kapitalne deleže na objektih, ki stojijo na »njeni« zemlji. To samo po sebi ne bi bilo nič napačnega, če odmislimo norce, ki so v zakon o denacionalizaciji vtaknili 14. člen, ki Cerkvi sploh omogoča status denacionalizacijskega upravičenca. V tem primeru je problem nekje drugje: v dejstvu, da bo podjetje mogoče prav zaradi denacionalizacije propadlo in da na koncu preprosto ne bo več kaj lastniti. Ali še bolj nazorno: ker vračilo v naravi ni možno, bi se v primeru, da gre podjetje v stečaj, cerkev za svoj delež v njem lahko obrisala pod nosom. Od takšne denacionalizacije torej na koncu nihče ne bi imel nič, na drugi strani pa bi imeli namesto podjetja, ki bi dajalo kruh 250 delavcem, le kup ničvrednega zidovja in opreme. Pomeni, da bi potem v vsakem primeru le moral priti kupec, ki bi prinesel kapital, s katerim bi podjetje ponovno zaživelo. Zgodba zase pa je seveda medtem uničena blagovna znamka, veliki socialni stroški in neposredna gospodarska škoda.

Odveč je poudarjati, da gre za prav tiste prvine oziroma posledice zakona o denacionalizaciji, zaradi katerih je reagiral konzorcij zavezancev za vračilo podržavljene premoženja in zbral potrebno število podpisov volivcev za spremembo zakona o denacionalizaciji.

Ivo Kuljaj

X

MISTER

Vinko Levstik

Združena lista socialnih demokratov se je preselila na Levstikovo 15. Zdi se, da se podzavestno ne želi ločiti od svojega velikega designiranega sovražnika, goriškega hotelirja Vinka Levstika. On je postal vojni zločinec šele 20 let po koncu 2. svetovne vojne, ko je poskusil na Žebotovi liniji s spravo med emigracijo in slovenskim, nacionalno čutečim krilom partije. Še vedno ostajajo nepoteni oni na njega, on pa na njih; da ga ne bi pozabili, bo prenovljene komunizma vsakodnevno opominjal njihov novi naslov. **Zakaj neki bi Levstikova ulica enoznačno pomenila samo Frana Levstika?** Nomen est omen – ime je usoda. In tako je tudi z domnevnim, zadnjim in edinim slovenskim vojnim zločincem, ki je svoj dejanski »zločin« storil šele okrog leta Gospodnjega 1965...

Plemiči

Italijanski zunanji minister Martino je zahteval in minister Lojze je sprejel taisto zahtevo po spremembi

slovenske ustave. Da postaja Ustava Republike Slovenije vse bolj podobna krpi papirja, kaže že poimenovanje Slovenije za republiko. Sprememba se je dogodila potihem, stanje pa je tako, da imamo danes:

– enega cesarja, namreč Alberta I. Drogenika, ki je s svojo kronano glavo večkrat počastil zasedanja in govornico Svetovnega slovenskega kongresa;

– enega kralja, namreč Borisa I. Valenčiča, podjetnika, borca za videotekst in predsednika KSS (Kraljevske stranke Slovenije), ki po volilni magi namerava zgraditi Kraljevsko palačo in se vseliti vanjo

– in dva viteza, namreč trenutnega predsednika Republike Slovenije, njegovo ekscelenco in s sabljo po rami lopnjene viteza Pijevega reda, doktorja znanosti manj znane ameriške univerze itd. itd., in eksministra Lojzeta, prav tako po rami s sabljo lopnjene viteza taistega reda.

Kandidatov za plemiške naslove je še nekaj, manjka pa gradov in ustreznih rezidenc. Za obnovo porušeni pa nekako ni prave vneme.

X-25

HIT HOTEL CASINÒ PERLA

PERLA, turistični biser Goriške in Slovenije, praznuje svoj prvi rojstni dan!

Leto dni uspešnega delovanja, ko so rezultati preseglji vsa pričakovanja, dokazuje pravilnost Hitove poslovne usmeritve. Perla je plod lastnega znanja, preverjenih predvidevanj in izkušenih odločitev.

700.000 gostov
66 milijonov DEM realizacije
463 zaposlenih

Perla ponuja preplet številnih vrsti turistične ponudbe, ki ponujajo kvalitetne možnosti za preživljanje prostega časa: od igralniške do kulinarčne, zabavoumetniške, športno-rekreacijske in butično-trgovinske. Gre za turistični center, kjer je vrhunska raven storitev dostopna vsakomur. Uspehi narekujejo nove načrte, ki jih bo kolektiv s svojo prodornostjo, inovativnostjo in motivirano prizadevnostjo zagotovo znal dobro izpeljati...

Perla je testni model. Finančni kazalci so že v prvem letu dokazali, da slovenski zabavišni turizem, kakršnega je razvil Hit in ga udejanil predvsem v Perli, pomeni priložnost, ki Slovenijo lahko umesti med zanimive in privlačne turistične dežele v svetu.

PERLA
1993
1994

Humoreska

Branjevska dežela

– No, kaj pravite na italijanski veto za naše pridruženo članstvo v Evropski uniji? smo naskočili tovariša Neposrednega proizvajalca raznih strok, ki je po običaju tičal za šankom bifeja Bliznja srečanja posebne sorte in umirjeno lokal svoje pivo.

»Nič posebnega!«
– Madonca, kako morate biti tako neprizadeti ob tako pomembnem vprašanju?

»Po svoje je to celo dobro.«
– Kako naj bi bilo dobro, da nam nekdo preprečuje vstop v Evropo? Saj prav zaradi tega smo šli iz Jugoslavije!

»Iz Jugoslavije smo šli iz čisto drugačnega razloga. Res pa je, da smo ta razlog prekrili z željo po vstopu v Evropo.«

– Kako to mislite? Kaj vi niste za Evropo?

»Glejte, Slovenci smo šli iz Jugoslavije zato, da ne bi utonili v balkanskem loncu. Za izgovor pa smo imeli pridružitve Evropi, kamor Balkan ne le da ne sodi, ampak tudi noče. Navsezadnje to dokazuje sedanje dogajanje v Bosni in Srbiji.«

– Ampak če ne bomo šli v Evropo, nas bo potegnili nazaj na Balkan.

»To je seveda res nevarnost, ampak spomnite se, da smo šli z Balkana zato, ker smo se bali, da bomo ostali brez svoje zemlje in ker so nam na naši zemlji komandirali tujci. In če zdaj Evropa zahteva od nas isto, namreč da razprodamo svojo zemljo, potem je naša pot z Balkana v Evropo podobna prestopanju z dežja pod kap...«

– Ja in kaj naj torej storimo? Položaj se zdi brezupen.

»No, na srečo na svetu ni le Balkan in Evropa. So še Združene države pa Japonska, Kitajska, pa majhni azijski tigri, pa Avstralija, Kanada, Argentina, Brazilija... tudi te države bi rade prišle v Evropo, ampak ne kot članice, le na trg. In mi bi tem državam lahko odprli svoj Koper, skratka dali prostor, da pripeljejo svoje blago na evropska tla. No, in potem bi k nam navalili Evropejci, predvsem naši sosedje nekako tako, kot smo mi jurišali v Trst in Avstrijo. Mislim, da bi nas potlej Evropa še milo prosila, saj se ji pridružimo, samo da bi to našo tržnico zaprli. In potem bi šele začeli razmišljati, kaj se nam bolj izplača.«

– Ampak saj bi postali narod branjevcev!

»Kaj pa smo sicer sedaj! Kar pogledajte v parlament, kako naši najboljši sinovi in hčere povsem po branjevsko barantajo med seboj, da o branjevskem križanju sploh ne govorim. Mislim, da so tovrstni temelji že položeni in da bi ustavo bilo treba spremeniti le še v toliko, da bi se potlej naša dežela imenovala »Branjevska republika Slovenija.«

Bogo Sajovic

Peterle-tova cena

Lojze Peterle, eksminister za zunanje zadeve, je z oglejsko deklaracijo pristal na diktat Italije, ki bi ga v slavni zgodovini italijansko-slovenskih odnosov lahko podpisal samo ban Natlačen. Če k temu dodamo še zakon o denacionalizaciji, ki ga je slovenski parlament sprejel za časa Demosa in Lojzetovega predsednikovanja vladi in ki katoliški Cerkvi prinaša status največjega veleposestnika v Evropi, je na dlani, da skušajo Italijani prek slovenskega krščanskodemokratskega trojanskega konja po 53 letih legalizirati okupacijo Ljubljanske pokrajine. In če je to tista Peterletova cena, ki jo moramo plačati za vstop v Evropo, se bomo vanjo lahko vključili zgolj kot italijansko-vatikanska provinca. Tako gledano ima torej Lojze še kako prav, ko pravi: Tisti, ki me danes napadajo, da sem vohun, (...) so nekdanji komunisti, kot sta predsednik Kučan in premier Drnovšek, ljudje, ki prihajajo iz starega jugoslovanskega režima. Da ne bi bilo kakšne pomote: prav komunisti so bili tisti, ki so osvobodili Primorsko in dosegli njeno priključitev k Jugoslaviji oziroma k Sloveniji. Zgodovina se nam torej tokrat ponavlja kot afera in tragedija skupaj!

Kocijančičeva kontinuiteta

Janez Kocijančič, šef Združene liste, je očitno zaznal, kam nas vodi Peterletovo spogledovanje

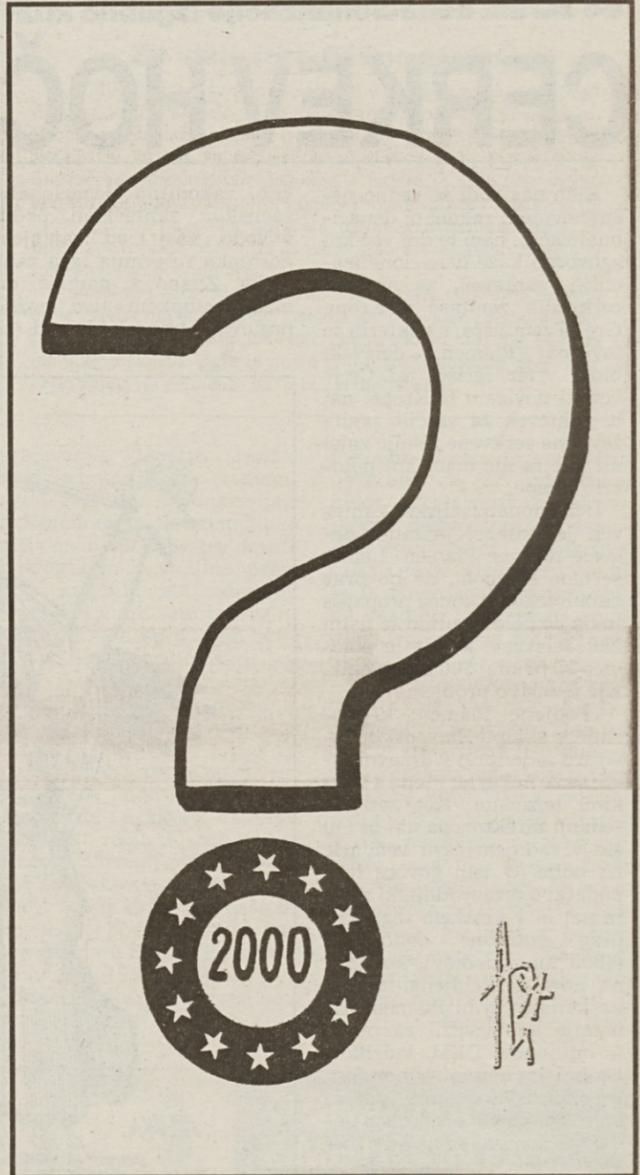
s Finijevo neofašistično Italijo in pohitel z neko daljnosežno izjavo: »Sodobno in demokratično Slovenijo je mogoče graditi le na protifašističnih izhodiščih.« Kocijančič z njo ni le zvito poudaril kontinuitete sedanje Združene liste s KPS oziroma ZKS v vodenju zunanje politike, ki ji danes v Sloveniji nima nihče kaj očitati, še najmanj pa kakšni krščanski demokrati, temveč tudi opozoril, da je v tem pogledu skrajni čas za globalno (nacionalno) slovensko opredelitev. Odveč je poudarjati, da je v mnogočem prav od nje odvisno, ali bo Slovenija prihodnje leto sodelovala na proslavi 50-letnice zmage nad fašizmom in ali nas bodo nanjo sploh povabili. Razvpiti 110. člen programa SKD, ki je neposredni vzrok za Kocijančičevo reakcijo, pa je že zdaj poskrbel, da bodo Slovenci ob obhajanju omenjene 50-letnice ponovno razdvojeni.

Anderličeva ločnica

Tone Anderlič, vodja poslanske skupine LDS, po svoje gleda na 110. člen programa SKD, ki se bo bržda ustrezno kazal tudi v stališčih SKD do zakona o pravi krivici: »Če pa je programska izjava SKD tudi njihovo izhodišče pri zakonu, potem lahko zelo jasno povem, da LDS nikoli ni in nikoli ne bo podprla zakona, s katerim bi rehabilitirali tiste, ki so kolaborirali s fašizmom in nacizmom.« S tem je Tone začrtal jasno ločnico med sredinskostjo liberalcev in desničarstvom klerikalcev, ki, ujeti v lastne ideološke fantazme, ne znajo ločiti med lastno slo po oblasti (110. člen programa SKD) in nacionalnimi interesi (oglejska deklaracija). Podobno kot leta 1941, rezultat česar je bil ravno kolaboracija. Oznaka o SKD kot belogardiistični stranki torej nikakor ni tako od muh, kot bi se morda komu zdelo na prvi pogled...

Kuli

Horoskop

Nesebični ženin

Med reformatorji, ki so teku stoletij hoteli reformirati katoliško cerkev, je najpomembnejši nemški teolog Martin Luther (rojen 10. novembra 1483), začetnik protestantske reformacije v Evropi. Luther je v mladih letih obiskoval univerzo v Erfurtu, leta 1505 pa se je pridružil redu avguštincev in bil leta 1507 posvečen v duhovnika pet let kasneje, leta 1512, je prevzel na wittenberški univerzi stolico za biblijsko teologijo. V svojih predavanjih je odprl nekatera vprašanja o vlogi papeža in duhovščine ter vprašanje o nujnosti oziroma dopustnosti nekaterih zakramentov in obredij v katoliški cerkvi, s čimer je posredno napadel cerkveno hierarhijo. Leta 1521 so ga pozvali na državni zbor v Worms, kjer je branil svoj nauk pred cesarjem Karlom V. Ker se ni hotel odreči svojih naukov, je bil izobčen tako iz cerkvene kot tudi iz posvetne oblasti. Vendar je njegov nauk padel na plodna tla zlasti v nemških državah in v Skandinaviji, kjer je cela vrsta vladarjev iz katolicizma prestopila v protestantizem. Višji sloji, se pravi vladarji in plemstvo, so se zlasti navduševali nad ukinitvijo samostanov in s tem povezano likvidacijo samostanske lastnine, kar je omogočalo povečanje njihovih posesti na račun nekdanje samostanske zemlje. Navdušeni pa so bili tudi nižji sloji, katerim je bilo kar naenkrat »črtano« precej dajatev cerkvi. Luthrov namen ni bil razcepiti cerkev. Ta je potem, ko je do tega prišlo, sprejel neizogibno. Toda do konca svojega življenja se je upiral radikalnim protestantskim strujam, ki so začele vznikati po Evropi. Zadnja leta svojega življenja je preživel pod zaščito saškega kralja Friderika Modrega, kjer je tudi prevedel Biblijo v nemščino in s tem ustvaril podlago nemškemu knjižnemu jeziku.

Luthrova žena Katarina von Bora se je v mladih letih zaročila proti volji staršev, zato so jo ti poslali v samostan. Iz njega je pobegnila in se kasneje seznanila z Luthrom. Preden sta se poročila, je Luther pisal njenemu nekdanjemu zaročencu:

»Če hočete imeti svojo Katarino, pohitite. Ona vas še zmerom ljubi in jaz bi bil res vesel, če bi vaju videl skupaj.«

Ko tudi na drugo podobo viteško pismo ni bilo odgovora, sta se Luther in njegova izvoljenka poročila.

Deni

AVTOR	JEZERO	SLOV. SLIKAR	POGLED	TELUR	RAČUN	MLADIČ	FRANCOŠKI	NARAVNA	NIMFA ALI	RENUJ
BOJAN ARKO	TURČIJI	SUBIC	NORICA	ZVJETA ZIVAL	AMER. PEVKA	PERNATE ZIVALI	ASTRONOM (DOMINIQUE FRANCOIS)	DANOST	KOZA ZEVSOVA REDNICA	
V SR. VEKU PRIPADNIK OBOROŽEN PLEMSTVA				ZAJGAL ZMES PESNICA NEGRI						AMER. KNJIZ (ERICA)
SVETA PERZUSKA KNJIGA				VERGILOV JUNAK AVT				NARODNO OSVOBODILNI BOJ	SREBRO	
JALOVOST								DANSKI OTOK (LOLAN)	LEVI PRITOK SAVE	SKOTSKA RODOVNA SKUPNOST
PRIPRAVIL SALOMONOV UGANKAR	OGROMEN KUP	VELIKA PAPA HURIKAN								
PRVOTNI PREDVALEK KANARSKIH OTOKOV				MLEČNI IZDELEK				SEMITSKI BOG (BELI)		
RONALD REAGAN			KENIJSKI POLITIK KENYATTA OBZIRNO VEDENJE					AMER. IGRALKA GARDNER PRVI LETALEC		
BIVŠI HRVAŠKI BOKSAR										
TURŠKI DOSTOJANSTVENIK				TITAN	AVSENIK TIVO MOJZER					EDO MIHEVC
ODVZEMANJE IN PREGLED PRSTNIH ODTISOV										
SIVA KRIVKA KOVINA										

Nagradna križanka št. 49/50

Rešeno križanko nam pošljite do 22. novembra 1994 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 49/50. Nagrade so: 5.000, 3.000 in 2.000 tolarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 46
AMAN, IRKUTSK, LALA, GORDANA, ATLETINJA, CEP, BRIGITA, GUIDO, BUKOVEC, ESTER, AI, RIA, OLT, ERAR, SKIT, ALJASKA, LESA, TAJENJE, JUAN, ETTAL, NATAŠA, NENA, KOR, IA, ALATRI,

TA, TROBENTA, AKRA, RONA, KASPAROV, TRK, OMAR CAMPORESE, AIL, DAVKAR, EPAMINONDA, ANTENA, NADIR, AJAS

- Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 46
1. Alojzija Kopal, Garibaldijeva 6, 66000 Koper
  2. Viktor Bizjak, Štefeta 26 a, 64208 Šenčur
  3. Miro Rink, Župančičeva 6, 66250 Ilirska Bistrica

Nagrade bomo poslali po pošti

VREME

Piše: Andrej Velkavrh

Lenart napovedal milo vreme

November je zadnji meteorološki jesenski mesec. Tako kot lani in predlani je bil tudi letošnji oktober v večjem delu države obilno namočen. Razlika je le v tem, da je bilo letos številno padavinskih dni povprečno.

Kaj pa sneg? Nekaj za pokušino ga je že bilo minuli mesec. Ob ohladitvi je 8. oktobra snežilo do 600 metrov nadmorske višine, v noči na 27. oktober pa je pobelil zahodni del Gorenjske. Prejšnjič smo omenili, da je prvi november v ljudskem vremenoslovju pomemben dan. Vsi vremenski pregovori nam za deževen prvi november obljublajo hudo zimo. Če sodimo po tem, prav hude zime letos ne moremo pričakovati, predvsem pa ne do božiča. Kajti: »Kolikor ima Lenart (6. november) snega na planini, toliko ga ima božič v dolini«. Ali pa: »Ako je na Lenartovo grdo, do božiča bo ostalo tako.«

